

Torsdagen den
24 maj 1973

Torsdagen den 24 maj

Kl. 19.30

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.***§ 1 Allmänna pensionsfondens förvaltning, m. m. (forts.)**

Fortsattes överläggningen angående näringsutskottets betänkande nr 58.

Herr SJÖNELL (c):

Herr talman! Näringsutskottets betänkande nr 58, som nu behandlas, innehåller förslag till beslut och åtgärder, vilka kan få -- och sannolikt också får -- återverkningar på vårt lands totala ekonomi, näringslivsstruktur, sysselsättningsförhållanden och mycket annat under många år framöver. Jag skall inte, herr talman, gå in på någon detaljgranskning eller några närmare kommentarer till detta betänkande och de däri intagna förslagen, det har mina centerkolleger gjort tidigare under dagen. I stället skall jag ägna några minuter åt några reservationer som har stor principiell, men också direkt konkret samhällsekonomisk betydelse.

Det gäller först reservationen 11 som bl. a. bygger på centerns partimotion nr 1957. I reservationen krävs att regeringen genom riksdagens initiativ tar upp förhandlingar med AP-fondstyrelserna i syfte att tillföra Industrikredit och Företagskredit de resurser som krävs för att ge långfristiga krediter i önskvärd utsträckning till mindre och medelstora företag. Dessa institut -- Industrikredit och Företagskredit kallas som bekant mellanhandsinstitut -- har en helt avgörande betydelse när det gäller att kanalisera långtidskapital från AP-fonden till de mindre och medelstora företagen.

De mindre och medelstora företagen, som vi flitigt behandlat de senaste dagarna, befinner sig i ett ytterst svårt läge just när det gäller långfristig kreditgivning. Det är praktiskt taget så att dessa två institut, Industrikredit och Företagskredit, är de enda möjligheter de mindre företagen har att få tillgång till långfristiga krediter. Obligationsmarknaden är stängd för dem. De har inte haft den tekniska möjligheten att gå ut på obligationsmarknaden och den vägen skaffa sig långa krediter.

Man får, herr talman, konstatera att dagens situation är extra prekär för de mindre företagen just när det gäller försörjning med långfristiga krediter genom mellanhandsinstitutet därför att för närvarande nära en fjärdedels miljard kronor är infrusna, som inte Industrikredit kan betala ut. Det gäller här dock krediter som är prövade och beviljade. Läget är alltså omedelbart hotande.

Jag vill också notera att det här gäller pengar som är beviljade, i många fall av affärsbankerna, oftast i form av byggnadskreditiv. Dessa pengar är inte utbetalda, som sagts i debatten bl. a. av herr Sträng tidigare, för att lyftas av Industrikredit. I de allra flesta fallen skaffar sig nämligen affärsbankerna underhandsbesked från Industrikredit huruvida sådana

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

här lån kan avlyftas, och först därefter beviljas lånet av vederbörande affärsbank.

När jag häromdagen tog upp just den här problemställningen i en interpellationsdebatt med finansministern var han helt ovillig att erkänna att våra mindre och medelstora industrier på något sätt var diskriminerade, att de hade en ogynnsam ställning i det här avseendet. När jag lade fram våra förslag om hur man skulle förbättra läget talade herr Sträng om att man i så fall skulle privilegiera den här gruppen. Jag har svårt att förstå det resonemanget och kanske ännu svårare att förstå själva uttrycks sättet. Om man ger en missgynnad och eftersatt grupp litet bättre villkor än vad den har haft förut, så säger man väl inte att den gruppen därigenom blir privilegierad. Vi kan dra parallellen med låginkomsttagarna som utan tvivel är mycket ogynnsamt ställda. Om de får bättre villkor så säger man väl inte att de därigenom blir privilegierade.

Att de mindre företagen, särskilt de med mindre än 20 anställda, är missgynnade i det här avseendet vill jag återigen med skärpa påstå. De är missgynnade särskilt i fråga om långa krediter. Sedan får både finansministern och andra säga vad de vill i den frågan, men jag vidhåller det påståendet, och jag skall presentera några aktuella siffror som vederlägger varje annat påstående.

Företag med mindre än 20 anställda svarar i dag för 28 procent av hela antalet anställda, alltså nära en tredjedel av sysselsättningen, inom industri, handel och servicenäringar. Dessa företag har i dag banklån på ca 1 miljard. De större företagen har banklån på 19 miljarder. Skillnaden är markant.

När det gäller återlånen ur AP-fonderna, där större och mindre företag borde vara likaberättigade och rättvist behandlade, har företag med mindre än 20 anställda kunnat låna 13 miljoner i dag. De större företagen har lånat 2 500 miljoner.

I fråga om krediter av klart långfristig karaktär, närmast då obligationslån, som är det mest vanliga, har de mindre företagen — de med mindre än 20 anställda — kunnat låna upp 0 kronor och de större företagen ca 20 miljarder kronor.

T. o. m. när det gäller de mindre företagens egna institut för långfristiga lån, som jag nyss talat om, Industrikredit och Företagskredit, är relationerna uppseendeväckande ogynnsamma för de mest typiska småföretagen, de med mindre än 20 anställda. De har i dag lån om ca 650 miljoner, medan de större företagen även här är i överläge och redovisar nära 2 miljarder.

Vad höves oss för ytterligare belägg, herr talman, för det sanna i vårt påstående att de små företagen är missgynnade och för det angelägna i att våra krav tillgodoses, de krav som finns angivna i reservationen 11?

Det finns i det här sammanhanget befogad anledning att ta upp frågan om en allmän översyn av Industrikredits och Företagskredits utlåningsbestämmelser. I reservationen 13 kräver vi en sådan översyn. Den gällande banklagstiftningens bestämmelser om säkerheter vid banklån går ju tillbaka till 1930-talet med den nästan chockartade stämning som rådde i landet efter Kreugerkraschen, med allt vad den förde med sig av

kaos och ruin för många företag och många enskilda människor. Det blev mycket stränga bestämmelser i banklagstiftningen efter detta, och man kan säga att bestämmelserna blev utomordentligt formalistiska. Det är mycket stränga formaliteter på den här punkten i den svenska banklagstiftningen. Men det har runnit en hel del vatten under broarna sedan 1930-talet och sedan Kreugerkraschens tid, och kraven på säkerhet är kanske inte lika angelägna i dag, i varje fall inte de mera formalistiska kraven.

Förhållandena har ändrats i många avseenden. Jag kan peka på att större företag i dag kan skaffa sig krediter utomlands på ett annat sätt än förut. Genom lagändringar, aktuella i dag, kommer det in nya former, t. ex. konvertibla skuldebrev och vinstandelsbevis. De formerna kan praktiskt taget bara storföretagen utnyttja, och de kommer säkerligen också att göra det.

Det är alltså angeläget med en klar förstärkning av Industrikredits och Företagskredits resurser, men även med en översyn av utlåningsbestämmelserna. Det är angeläget inte bara för att man skall undanröja diskrimineringen och skaffa missgynnade småföretag bättre villkor utan även för en förstärkning av näringslivets konkurrenskraft och utvecklingsförmåga samt kanske framför allt när det gäller att avskaffa den alltför stora och bedrövliga arbetslösheten. De mindre företagen har goda möjligheter att göra stora insatser när det gäller att skaffa fram nya jobb. Det finns nästan häpnadsväckande mycket outnyttjad kapacitet hos t. ex. den mindre och medelstora industrin som skulle kunna utnyttjas, om man fick tillräckliga ekonomiska resurser. Det finns idéer och prototyper till nya produkter och över huvud taget en rik uppslagskälla att ösa ur i dessa företag, om de bara får resurser i sin hand.

Kravet som framföres i reservationen 12 gäller en för oss i centern utomordentligt viktig effektivitetsfråga med ideologisk bakgrund. Utgångspunkten för det kravet är att kapitalmarknadsutredningen som en viktig riktning för sitt fortsatta arbete beaktar att medel ur AP-fonden i ökad utsträckning tillföres de mindre och medelstora företagen.

Vi anser det emellertid vara ytterst viktigt att i alla tänkbara sammanhang – även i ett sådant här sammanhang där vi alltså vill tillföra de mindre företagen ökad andel av AP-fondsmedel – decentraliserings-tankarna får möjlighet att konkretiseras. Det är inte bara en politisk och ideologisk fråga, utan det gäller också den ekonomiska effektiviteten.

Den största ekonomiska maktklumpen vi har i vårt land i dag är utan tvivel AP-fonden. Vi anser att man bör undersöka möjligheterna att decentralisera detta jättekapital i lämpliga former. Därvidlag kommer naturligtvis företagarföreningarna i förgrunden, men man kan tänka sig kompletteringar i form av regionala utvecklingsbanker. Det kanske t. o. m. är tänkbart – men det vet jag inte, utan det måste självfallet utredas – att riksbankens avdelningskontor i de olika residensstäderna, som har kompetent och i bankärenden mycket kvalificerad personal, skulle kunna kopplas in i detta sammanhang och bli det nödvändiga komplementet. I reservationen föreslår vi att kapitalmarknadsutredningen anmodas att särskilt överväga just dessa förslag.

Bakom regeringens förslag att satsa AP-medel i näringslivet genom

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

placering av fondpengar i första hand i börsnoterade företag finns en aktningvärd strävan bland andra motiv, nämligen att tillföra näringslivet riskkapital. Därom är vi ense att det är en aktningvärd strävan. Men att detta kapital uteslutande, eller i varje fall i största utsträckning, kommer att gå till de största företagen är en allvarlig svaghet. Det har herr Antonsson talat om tidigare här i dag. Det är emellertid uppenbart att dessa allmänna medel som ligger i AP-fonden, vare sig de skall sägas tillhöra löntagarna, de kommande pensionärerna eller något annat kollektiv inte kan satsas på alltför riskfyllda företag, i varje fall inte på direkt undermåliga objekt. De företag i vilka dessa pengar skall satsas måste självfallet vara lönsamma. Och lönsamhet är en förutsättning för investeringsvilja och investeringsförmåga. Jag tror att det erkänns av alla i dag utom möjligen av vänsterpartiet kommunisterna, som har ideologiska invändningar mot detta resonemang.

Till näringsutskottets betänkande nr 54, som vi behandlade i går, finns en reservation från vår sida, som de andra icke-socialistiska partierna instämmer i och som innebär att riksdagen bör göra ett uttalande till Kungl. Maj:t om att den ekonomiska politiken bör utformas så att den nedåtgående trenden i det svenska näringslivet i fråga om lönsamhet och soliditet bryts och att en nödig lönsamhets- och soliditetsnivå åter uppnås.

Detta är gott och väl, herr talman, men vi har sagt och jag har för min del många gånger i interpellationer och motioner betonat att detta bara är den ena sidan av saken. Om åtgärder vidtas för att förbättra näringslivets lönsamhet har det utan tvivel positiva förtecken i fråga om en investeringsstimulans och i fråga om möjligheter till ökad konkurrenskraft. Men det finns också negativa förtecken. Om man ökar lönsamheten i näringslivet, blir utan tvivel de förmögna människorna, de som äger i första hand aktier men även annat realkapital, ännu förmögnare. De anställda får i varje fall inte någon omedelbar del av denna förmögenhetsökning inom näringslivet. De får bara en del i eventuellt ökade årsvinster, som kan bli resultatet av förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter.

Detta är och blir utan tvivel en påtaglig ojämlikhet i de ekonomiska villkoren. Vi har presenterat ett sätt att försöka mildra och dämpa denna ojämlikhet och kanske så småningom komma fram till full rättvisa, nämligen genom ett lämpligt upplagt lönesparande. Det har presenterats många olika modeller för att få ett lönesparande effektivt. Jag har för min del i en motion, som sedermera inarbetats i vår partimotion i det här sammanhanget, lanserat idén om konvertibla sparobligationer. Efter att arbetsmarknadens parter varje år gjort upp om fördelning av de tillgångar som står till förfogande inom näringslivet skall löntagarna kunna få placera en del av löneökningen i konvertibla, dvs. mot aktier utbytbara, obligationer. De skall stimuleras till att göra detta genom att få en skattefrihet under ett antal år just för de pengar som man placerar i konvertibla obligationer.

Fördelen med systemet med konvertibla obligationer är att man inte behöver binda sparandet till just det företag där man arbetar. Man kan alltså flytta mellan företagen och ändå ha favören av systemet. Man kan till och med vara anställd i stat och kommun, och det tycker jag är en av de största fördelarna med just detta system. Det ger den fördelen att de

löneanställda får en hygglig del av den förmögenhetsökning som uppstår i näringslivet, om man förbättrar lönsamheten. Dessutom kommer den effekten — det blir alltså en dubbeleffekt — att man tillför riskvilligt kapital till näringslivet, vilket är oerhört viktigt, framför allt för de mindre företagen som alltid lider en konstant brist på sådant kapital.

Herr talman! Vi bekänner oss till det marknadsekonomiska systemet här i landet. Vi tror att det är det effektivaste, och vi tror också att det ger den största personliga friheten för de enskilda människorna. Men förutsättningen för att man skall kunna acceptera denna marknadsekonomi och dess verkningar är dock — det har vi gång på gång betonat från vårt parti och vi gör det på nytt — att det finns strama, t. o. m. mycket strama, ramar att arbeta inom, genom vilka en del negativa konsekvenser kan elimineras av ett fritt marknadsekonomiskt system. Det tillkommer alltså statsmakterna att dra upp dessa ramar och göra det på ett intelligent och framsynt sätt så att man inte därigenom skadar vare sig företagsamhet eller enskilda individer. Att ge de löneanställda möjlighet att få del av förmögenhetsökningen inom näringslivet vid en förhöjd lönsamhet är ett medel och jag tror ett mycket intressant och kanske effektivt medel att undanröja just en av de besvärligaste negativa konsekvenserna av marknadsekonomins sätt att fungera. Det kan vara ett steg på vägen mot att helt eliminera ojämlikheten. Det är att ta ett steg på en stig som bör trampas upp för att bli allt bredare och fastare.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 16 och 18.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Under debatten tidigare här i dag kom finansministern gång på gång tillbaka till påståendet att det inte är någon större skillnad mellan regeringens förslag och kapitalmarknadsutredningens förslag.

Jag tycker uppriktigt sagt att det inte är riktigt renhårigt av finansministern.

För att inte finansministern skall säga att jag ger ett felaktigt referat av kapitalmarknadsutredningens förslag vill jag referera ifrån finansministerns egen proposition, där han på s. 32 säger att *utredningen inte sett som sin uppgift att ta ställning till vägar att uppnå ett ökat samhälls- och löntagarinflytande i näringslivet*, samt att utredningen säger att AP-fonden i sin egenskap av kapitalplacerande institution inte kan bära ett sådant politiskt ansvar som förbindes med ett ökat samhällsinflytande i näringslivet.

Det är alltså finansministerns eget referat av kapitalmarknadsutredningens ståndpunkt! Mot detta står finansministerns eget ord att *uppgiften nu är att via fonderna skaffa samhället ett direkt inflytande i företagen*. Finansministern säger dessutom att detta är förankrat i det socialdemokratiska partiprogrammet.

Det är ju fullständigt klart att man här har två helt oförenliga syften och att det i princip är ett helt nytt förslag regeringen kommit fram med, byggt på helt andra grundläggande värderingar. Det är därför naturligt att frågan om centralstyrning av företagen via AP-medel i den gemensamma deklARATION som herrar Fälldin och Helén gjorde den 2 maj angavs som en

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

av de klara skiljelinjerna mellan regeringen å ena sidan och mittenpartier-
na å den andra.

Jag tycker att man i renlighetens intresse skall göra detta klart för sig.
Man kan ha olika uppfattningar. Man kan givetvis ansluta sig antingen till
kapitalmarknadsutredningens inställning eller till regeringens linje, men
låt oss öppet deklarerat dessa två linjer.

Man kan fråga sig: Kan de som nu vill gå på regeringens linje göra
troligt att löntagarna får mera att säga till om inom det företag där de nu
arbetar genom att samhället får ett direkt inflytande i företaget?

Herr Arne Geijer talade före middagspausen om den känsla av
maktlöshet som många löntagare känner. Det är nog riktigt. Men man
måste fråga sig: Löses detta problem genom dagens regeringsförslag?

I LKAB har samhället praktiskt taget hela inflytandet. Ändå har det
många gånger omvittnats, även i dag, att de anställda där har haft en
större känsla av maktlöshet än de anställda i många privatföretag haft.

Den enskilde löntagaren måste bli myndigförklarad på sin arbetsplats.
Det tror jag vi kan vara överens om. Han skall inte bara betraktas som
insatt arbetskraft. Han skall vara med och bestämma när företaget skall
göra rationaliseringar, när företaget skall köpa nya maskiner, när man vill
ändra på arbetsmiljön, när det gäller företagshälsovården. Han skall ha ett
skydd mot obefogad uppsägning.

Får han nu allt detta genom regeringens förslag? Visst inte! Om det
skulle vara så, som man tycks vilja göra gällande, att regeringsförslaget
skulle lösa frågorna om de anställdas medbestämmande, då skulle det
vara synd om löntagarna i alla de företag där AP-fonden inte köper
aktier.

Nej, medbestämmandet för de anställda måste lösas genom en verklig
företagsdemokrati. Vi har i vår partimotion i anslutning till propositionen
begärt att riksdagen skall göra ett uttalande om insyn, inflytande och
medbestämmande för de anställda, bättre arbetsmiljö och förbättrad
företagshälsovård på arbetsplatserna.

Nu finns det olika slag av företagsdemokrati. Den sämsta formen är
när företagsnämnden bara sammanträder rutinnässigt och inte får några
verkliga arbetsuppgifter. Den sammankallas när fråga uppkommer om
företaget skall försälgas eller läggas ner, och då får de anställda vara med
och ta ansvaret. Det är den klart förkastliga formen.

Det finns en annan form, som väl kan karakteriseras med orden
samråd före beslut. Tyvärr har man inte ens nått så långt i många företag.
Man beslutar först och talar sedan om för företagsnämnden vad man har
beslutat. Men det är klart att samråd före beslut är ett litet steg på vägen.

Jag hörde häromdagen en direktör i ett statligt företag säga att en rätt
 fungerande chef samlar in synpunkter från de anställda innan han
sammanfattar sitt beslut. Men här är det fortfarande så att det som de
anställda har garantier för är att de skall få framföra sina synpunkter –
men det är företagsledningen som sedan fattar besluten.

Den här formen av företagsdemokrati kan bli en skendemokrati. Det
finns många företagsledare som vill vara progressiva och tillsätter en
massa projektgrupper och säger till de anställda: Nu får ni vara med och
bestämma här. Ofta utser de själva hela projektgruppen. Så börjar de

anställda att resonera i dessa projektgrupper med någon representant för företagsledningen, och så säger företagsledningen plötsligt: Nej, nu har vi inte tid med det här längre, nu måste vi bestämma oss. Och så bestämmer man över huvudet på projektgruppen. Jag måste säga att jag tyvärr fann några av dessa tankegångar i en skrift som Svenska arbetsgivareföreningen gav ut för ett par år sedan.

Men detta är ju skendemokrati, det är ingen verklig företagsdemokrati. Företagsdemokratin måste bestå inte bara i att de anställda får framföra sina synpunkter, utan de måste också få en garanti för att deras uppfattning påverkar besluten. Nu går inte detta att åstadkomma omedelbart. Det är en lång och svår väg att gå. När vi har nått därhän, då har vi varit med om den största demokratiseringsprocessen sedan den allmänna rösträtten infördes, när de anställda i sin egenskap av anställda utan hänsyn till om AP-fonden har köpt aktier i företaget eller inte får vara med och bestämma.

AP-fondsförslaget är sannerligen inte någon patentmedicin för att uppnå detta mål. Det är inte något verkligt medel för att uppnå medbestämmande på den egna arbetsplatsen, vilket är målet för den verkliga arbetsdemokratin.

Vi har i vår motion nämnt några av de saker som vi tycker skall komma till. Vi vill för det första ha ett uttalande för en arbetsdemokrati som motverkar såväl enskild som statlig maktkoncentration, som skapar ökad jämlikhet samt ger de anställda större möjligheter att med kraft hävda arbetslivets sociala mål och aktivt delta i arbetet för företagets utveckling.

Vi säger att frågor om arbetslivets villkor måste handläggas gemensamt av löntagare- och arbetsgivarparterna, frågor om arbetsmiljö skall vara förhandlingsbara, man måste stärka löntagarnas ställning vid lokala förhandlingar genom ändringar i lagstiftningen, man måste införa lagskydd mot obefogad uppsägning, man måste utvidga företagsnämndsverksamheten, de anställda skall vara med vid produktionsomläggningar och rationaliseringsarbete och man måste förbättra arbetsmiljön.

För detta krävs att § 32-principen försvinner – det har vi sagt – men givetvis också att 3 § i statstjänstemannalagen och 2 § i kommunaltjänstemannalagen förändras.

Herr Helén ställde tidigare i dag en fråga till finansministern som inte blev besvarad. Får jag ställa den till statsministern? Här har nu TCO-S klart sagt ifrån att 3 § statstjänstemannalagen är hårdare mot de anställda än § 32. Skulle inte regeringen, utan att avvakta närmare utredning, kunna göra en ändring i lagen för den statliga verksamheten så att den i varje fall inte blir hårdare än § 32, som vi alla är överens om är felaktig och förlegad och bör upprivas? Skulle vi kunna få ett besked från statsministern på den punkten, så vore det välkommet.

Herr talman! Här har diskuterats väldigt mycket det förslag som vi också har fört fram om att löntagarna skulle få andel i företagens kapitaltillväxt. Man har med rätta sagt: Inte kan det faktum att man får några andelar i kapitaltillväxten vara något verksamt medel för att få ett verkligt medbestämmande på arbetsplatsen. Och det är riktigt, av den enkla anledningen – som herr Helén påpekade före middagsrasten – att

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

förslaget inte är framlagt i detta syfte. Vi menar att de anställda i sin egenskap av anställda skall ha medbestämmande.

Förslaget om andel i kapitaltillväxten har kommit till av fördelningspolitiska skäl. Och det är inte fråga om allmosor, som en representant för regeringspartiet sade, utan det är en tanke som vinner terräng i Europa. Asplund, som har skrivit en bok om företagsdemokrati i Europa, har pekat på att vinstandelssystemet vinner ökad anslutning i de olika europeiska länderna, och statsministern har också en gång vid Aros-mässan uttryckt sympatier för sådana tankegångar, om han nu kommer ihåg det. Det är en viktig och intressant fråga, men den skall inte sammankopplas med frågan om löntagarnas möjligheter att få vara med och bestämma.

Känslan av maktlöshet hos löntagarna, som har omtalats här, beror väl till stor del på att vi har sett resultaten av den socialdemokratiska ekonomiska politik som har förts: en stor arbetslöshet, stigande priser, skatteregler som gör att löntagare i vanliga inkomstklasser inte får något egentligt kvar av sina lönehöjningar. Nu ser man att här måste bli en ändring, men då vill jag varna för den patentmedicin som dessa aktieköpen innebär. Låt oss i stället för denna centralstyrning av näringslivet få en decentraliserad ekonomi med medbestämmande för de anställda och med möjligheter för företagen att få den lönsamhet som är nödvändig för att de skall kunna uppfylla de krav som såväl de anställda som samhället ställer på dem!

Jag skulle vilja säga att skillnaden mellan vår liberala inställning och socialdemokratin inte ligger i de krav som ställts på företagen. Vi ställer krav på trygghet i anställningen, vi ställer krav på en bättre arbetsmiljö, vi ställer krav på att löntagarna skall få medbestämmande. Men skillnaden är att vi har olika uppfattningar om hur man skall nå dessa mål. Vi tror att man gör det i ett decentraliserat näringsliv. Man tror på socialdemokratiskt håll givetvis mera på en centraliserad politik. Vi tror att det är rimligt att ge företagen möjlighet att tjäna de pengar som fordras för att uppfylla kraven, och därför har vi sagt att det behövs en större lönsamhet just för att företagen skall kunna uppfylla de krav som fackliga organisationer och samhället ställer. Där har vi en skillnad. Man kan ha olika uppfattningar, och det kan respekteras och diskuteras. Men viktigt är ju att de olika alternativen framstår klart för allmänheten.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Med allra största intresse har jag lyssnat till den här debatten. Den handlar om en mycket viktig fråga för det svenska samhället och för de svenska löntagarna. Debatten har på många sätt varit belysande. Jag vill passa på att ge herr Helén en eloge för att han som den ende av de borgerliga partiledarna i alla fall har varit med i hela debatten och troget och med iver deltagit i densamma.

Jag vill också passa på att svara herr Gustafson i Göteborg att visst skall vi djupgående reformera statstjänstemannalagen — det ligger ju i Kurt Nordgrens utredningsuppdrag och i förhandlingsrättskommitténs arbete. Under tiden genomför vi inom ramen för DEFF-kommittén ganska långtgående försök. Jag tror det är få privata eller ens statliga

företag som hunnit så långt som man där har gjort i försöken inom den statliga administrationen.

Bakgrunden till den här debatten är ju hela ATP-systemet. De borgerliga partierna misslyckades med att förhindra att löntagarna och människorna i Sverige fick en lagfäst rätt till pension. Vi lyckades genomföra ATP efter en uppslitande strid där alla de skrämselfragment, som i något urvattnad form har förekommit i dagens debatt, paraderade inför allmänheten – om tvång och förtryck, förstörda reallöner, socialisering och allt det andra. ATP-systemet genomfördes, och det var inget fel att de svenska löntagarna fick trygghet och gemensamt sparade för sin framtid.

Den anknytningen finns till dagens debatt att det var oändliga resonemang den gången också om vårt egentliga syfte med hela pensionsreformen. Vi tillvitades alla möjliga dunkla motiv som gällde tvångsdirigering av det svenska samhället, och vi svarade enständigt att för oss gäller det ju löntagarnas trygghet, familjernas trygghet, pensionärernas trygghet, likvärdigheten i det svenska samhället – det är det centrala. Jag tror att de borgerliga partiernas försök den gången att utmåla oss som havande dunkla syften misslyckades, och människorna förstod att det var tryggheten det gällde.

Sedan har debatten kommit igen då och då. År 1964 gjorde dåvarande högerledaren sitt försök att dela ut pengar ur AP-fonderna, och det misslyckades. 1960 försökte moderaterna riva upp hela AP-reformen, och det misslyckades. Det har funnits en splittring hela tiden inom borgerligheten om hur man egentligen skulle betrakta det här systemet.

I dagens debatt har ju alla de gamla argumenten återkommit och visat de borgerligas splittring och oenighet i en av de viktigaste frågorna i svensk politik just nu. Den splittringen demonstrerades redan när förslaget lades fram och ni ville skjuta behandlingen till höstriksdagen, och den har bestått och närmast fördjupats sedan dess.

Jag tycker att den här debatten också visar hur låsta ett par av de borgerliga partierna är i en liberalkonservativ ideologi. När kraven på sysselsättning och inflytande kommer i konflikt med den ideologin blir det alltför lätt sysselsättningen och inflytandet som får vika, inte av ovilja men av ideologisk bundenhet.

Ni har gjort det här till en stor ideologisk fråga -- inledningen till den största socialiseringsaktion vi någonsin upplevt, har herr Helén sagt. Det är precis detsamma som vi hörde när vi stred om ATP för 15 år sedan. Och det var samma uppläggning av debatten när omsen skulle införas 1960. Då stod vi också inför ett vägskeäl: omsättningsskatten och den offentliga sektorns utbyggnad skulle leda till socialisering och tvång. När Investeringsbanken diskuterades 1967 beskrevs också den som inledningen till en omfattande och förödande socialisering. Gunnar Sträng har redovisat argumenten där, och egentligen har i dag inte ett enda nytt argument tillförts debatten utöver dem som framfördes 1967.

Men de här katastroferna har inte inträffat. Vi har fått ATP. Vi har byggt ut den offentliga sektorn för de pengar som omsen gav. ATP har varit avgörande för vårt stora bostadsbyggande och kommunernas expansion. Investeringsbanken har haft en framgångsrik verksamhet.

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Nu är vi där igen. Herr Helén hade vänligheten att hänvisa till en debatt som herr Gustafson i Göteborg och jag förde i oktober 1969, och jag passade på att slå upp den debatten i protokollet. Jag är herr Helén tacksam för hans hänvisning, för det var något av samma tema vi då diskuterade. Jag berömde under den debatten herr Gustafson, och jag är beredd att berömma honom i långa stycken i dag också, för en del av vad han sade kan jag instämma i. Och 1969 sade jag:

”Det är bra att en liberal åskådning förs fram. Slåss för den och sök vinna människorna för den! Detta är utmärkt. Men vi har sagt att denna åskådning ibland leder till felaktiga slutsatser. Jag har beundrat herr Gustafson i Göteborg för att han är något av en ståndaktig tennsoldat här i kammaren – jag har lyssnat på honom många gånger – som alltid säger att nu är vi på väg mot ett för stort statligt inflytande. Jag har också själv stark sympati för gamla gillessocialistiska tankar, och jag har inte alls någon övertro på staten. Det ligger, naturligtvis i extremfallet, en risk i utsträckandet av en statlig maktkoncentration. Man måste emellertid ständigt tänka på vilken situation som för ögonblicket föreligger, och herr Gustafson har verkligen ståndaktigt under 20 år sagt att vi är på väg mot socialisering. Detta var fallet när ATP skulle genomföras, när den offentliga sektorn skulle utbyggas, när vi införde den statliga investeringsbanken, när herr Gustafson på sin tid ville sänka skatterna osv. Det har varit liberalismens öde att på grund av sina farhågor för att vi skulle vara på väg mot en statlig maktkoncentration, som man tycker så illa om, tvingas ställa sig surmulet vid sidan om många av de största reformer som genomförts i vårt land, för att sedan i efterhand acceptera dem. Det är liberalismens tragik.”

Detta som jag sade 1969 stämmer ganska bra i dag också. Omloppshastigheten tycks emellertid, att döma av eftermiddagens debatt, bli ännu snabbare nu. När förslaget om AP-fondernas användning för industriell utbyggnad fördes fram var folkpartiet och moderaterna emot det. När kapitalmarknadsutredningen lade fram sitt betänkande gick moderaterna och folkpartiet emot förslaget. Herr Bohman talade om att det var myglingsekonomi och skällde nästan ut de stackars industrimän som varit med i kapitalmarknadsutredningen och gått med på en kompromiss. Moderaterna gick alltså emot detta – det var socialism, det kunde man inte vara med på.

Sedan kom regeringens förslag nu i april. Då gick ni naturligtvis emot det också. Det var den största socialiseringsaktion som någonsin genomförts. Det var socialism. Ni gick emot det.

Sedan hade vi ett mellanspel här i kammaren då ni sade att ni ville ha uppskov. Då sprack hela borgerligheten. Det framkom sedan att ni ville försöka skjuta frågan över valet därför att ni inte hade kunnat enas.

Sedan kom tiden för motionerna. Då yrkade moderaterna och folkpartiet blankt avslag i principfrågan om AP-fondens aktieköp. Och jag förmodar det är meningen – åtminstone har det varit meningen – att folkpartiets och moderaternas representanter i kväll skall rösta på dessa reservationer och följa motionerna och allt det som herr Helén och herr Bohman har sagt under det gångna året. Men vad händer sedan? Jo, när ni vaknar i morgon bitti har ni i princip accepterat denna stora

socialiseringsaktion. Om jag rätt tolkat vad ni sagt i dag, så går ni med på principen om en fjärde AP-fond och aktieköp. Ni är med på det. Ni kräver bara vissa ändringar som överensstämmer med kapitalmarknadsutredningens förslag, som ni tidigare har förkastat.

Om det nu är så att ni i dag är övertygade -- att ni känner varmt för alla de onda ord ni sagt under dagen och kommer att rösta i enlighet med dem i kväll -- men i morgon bitti går ifrån den övertygelsen och ger upp kampen, så hälsar jag det som en stor framgång. Men jag förstår inte varför ni inte kunde göra det redan i dag och i så fall rösta på centerns reservationer, som ju kommer att vara er övertygelse i morgon -- om jag rätt har tolkat dagens debatt.

Jag frågar mig: Blir det inte litet besvärligt med trovärdigheten inför era grupper av anhängare, som ni ändå har talat så mycket för i dessa frågor? Man har skojat med Gunnar Helén för att han sagt: Att vara liberal är att vara kluven. Men det är egentligen ett sympatiskt uttalande. Jag skall inte kritisera honom för det. Men om man springer ifrån sina ståndpunkter snabbare än ljuset, så svartnar det för ögonen. Det tror jag är ett fysiologiskt faktum.

Det är alltså en engångsföreteelse för i kväll att ni är emot det som nu föreslås. I morgon accepterar ni det men hänger upp er på 5-procentsregeln och vissa andra ting i förslagets utformning. Jag skall snart återkomma till den saken. Och är det så, så är det bra. Men varför skall ni då envisas med att rösta för era reservationer i kväll?

Vad gäller hela denna fråga? Ja, vår strävan är att skapa sysselsättning och tryggare arbetsplatser. Vi vill bygga ut industrin. Sverige är ett industrisamhälle, och den industriella utvecklingen och sysselsättning är grundvalen för framsteg. Man har från alla håll sagt att vi behöver mera av s. k. riskkapital. Ute i världen tvekar man inte att göra stora industriella satsningar. Det måste vi också göra här i vårt land, inte minst från näringslivets sida. Och inför dessa krav har löntagarna förklarat: Vi är beredda att gå in med våra pengar för att därigenom skapa bättre möjligheter för tryggare sysselsättning och snabba framsteg. Löntagarorganisationerna vill detta, både LO och TCO. Inom TCO betraktar man detta som ett första steg i riktning mot ett ökat deltagande från arbetstagarnas sida i kapitalbildningsprocessen.

Arne Geijer redovisade i dag det väldiga intresse som finns inom LO-kollektivet -- han hade fått 1 000 resolutioner, och jag kan bekräfta att intresset är mycket stort. Jag tror det var ett avgörande misstag från svensk industri och svensk borgerlighet att inte se det positiva i detta. Löntagarna har sagt: Vi är villiga att vara med och bygga upp svensk industri. Vi är villiga att satsa en del av våra pengar på detta, men då vill vi också ha inflytande. Att oppositionen av ideologisk förblindelse har mött detta på ett negativt sätt tycker jag är tragiskt.

Ni säger att det leder till en maktkoncentration om arbetstagarna får ökat inflytande. Men då är ni borta från verkligheten! Herr Hermansson räknade i dag upp vissa fakta ur koncentrationsutredningens betänkande, och oavsett om ni ogillar herr Hermanssons åsikter måste ni erkänna att de fakta han redovisar är riktiga. Vi har en mycket stor privat maktkoncentration i Sverige nu. Man kan inte komma ifrån att så är

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

fallet, och den koncentrationsprocessen har gått vidare på senare år. Vad gör ni åt detta? Ingenting alls! Ni talar om decentralisering.

Men om i denna maktkoncentration – som finns och som jag har beklagat många gånger – löntagarnas representanter går in, blir därmed inte maktkoncentrationen större. Det blir, som Dagens Nyheter påpekat, en maktspridning. Det tillkommer en faktor till i sammanhanget, nämligen den fjärde AP-fonden, som går in i företagen, om än i de flesta fall inte med så stora poster. Det blir en maktfaktor till och inte bara de 17 grupperna – tror jag det var – som herr Hermansson nämnde. Dessutom är den maktfaktorn betydligt mer decentraliserad än de andra därför att – som jag sade redan den 14 april och finansministern dagen före – det normala kommer att bli att fonden uppdrar åt de lokalt anställda att företräda fonden på bolagsstämmorna. Det blir några representanter till på bolagsstämmorna – kanske katter bland hermelinerna enligt somligas uppfattning – men det blir en maktfaktor till. Och det innebär en maktspridning, det kommer jag inte ifrån!

Den maktfaktorn är någonting annat än de traditionella kapitalägarna, och då blir ni oroade. Det är så!

Jag vill också säga några ord om småföretagen, som har varit uppe i debatten i dag. Liksom löntagarna i det kapitalistiska samhället är underlägsna kapitalägarna är småföretagarna underlägsna storföretagen. De har inte lika lätt tillgång till kapitalmarknaden, de har inte lika lätt att bygga upp en exportorganisation fastän de är duktiga exportörer, de har inte lika lätt att finansiera en teknisk utveckling eller en marknadsföring, de blir beroende av storföretagen såsom underleverantörer. Vi har ett intresse av att stärka småföretagens självständighet, vilket motverkar en maktkoncentration. Och det sker genom att vi nu satsar pengar på exportfrämjande åtgärder, på att hjälpa till med marknadsföring och strukturrationalisering. Industrikredit och Företagskredit har på ett år fått 600 miljoner kronor – dvs. mer än hela satsningen på AP-fonden för aktieköp i industrin – och i fjol fick de också nära 600 miljoner kronor. Och nu bildar vi företagskapital. Allt detta sker inte för att staten skall dirigera småföretagen utan för att i marknadsekonomi stärka småföretagens ställning mot de stora företagen och de stora bankerna. Många småföretag begriper att det förhåller sig så: de skall vara självständiga såväl gentemot storbankerna, storföretagen som staten. Till denna frigörelse för de mindre företagen kan samhället medverka genom att ställa resurser och service till förfogande utan att dirigera dem. Talet om maktkoncentration förstår jag därför inte. Vi har en maktkoncentration i Sverige – det är ett faktum. Den föreslagna åtgärden minskar maktkoncentration, bidrar till en maktspridning – det är också ett faktum. Jag har däremot inte påstått att den *på ett avgörande sätt* förändrar maktkoncentrationen.

Ni säger att åsnebryggan, den stora skiljelinjen här är de 5 procenten. Det är vad ni har byggt upp här i dag. Mot en 5-procentsspärr finns det rent rationella argument. Vi kan länka oss ett läge där löntagarnas representanter i fondstyrelsen anser att det för sysselsättningen i en bygd, i en bransch eller i ett företag är nödvändigt att gå in med, säg 10 procent av aktiekapitalet – annars kommer inte projektet i gång. Skall vi då

centralt förbjuda dem att göra detta? Eller ett annat exempel: Tänk er att ett svenskt företag skall köpas upp av ett multinationellt företag. Skall vi då säga: Utländska intressen får gärna köpa 10, 20, 30 procent eller mer av detta företag, men svenska löntagare måste stå passiva vid sidan om. Vi låser dem vid 5 procent. Men med 10 procent av aktiekapitalet hade de kanske klarat att behålla företaget i svensk ägo. Centerpartisterna brukar försvara böndernas aktieköp med att man därigenom har förhindrat utländskt inflytande, multinationella företag. Är löntagarna alltså sämre skickade att hävda svenska intressen än bönderna?

Vid sidan av detta finns det mycket klara, praktiska skäl för att man tagit bort 5-procentsregeln. Detta rymmer också en viktig principfråga som är av ett helt annat slag än det ni talar om här i dag. Jag har varit på många fackliga möten där vi har diskuterat AP-fondsfrågan. Vanliga löntagare har stått upp och sagt: Varför skall riksdagen sätta sig som förmyndare över oss? Varför skall vi just begränsas på detta sätt? Det är ju i allra högsta grad våra pengar det gäller, och det är våra representanter, folk som vi har nominerat och som vi har förtroende för, som sitter i fondstyrelsen. Varför skall ni gå in och begränsa deras handlingsfrihet? Vi vill själva bestämma. -- Utom de praktiska skälen finns alltså denna mycket naturliga reaktion hos löntagarna att ta hänsyn till. Jag tycker att herr Antonsson bör tänka på det. Ni brukar ju köra affischer där det sägs att centern tycker som LO. Dessa begränsningar kommer löntagarna att uppfatta så att centern vill sätta sig som förmyndare över LO.

Den här frågan är mycket intressant. Min grundsyn är att det här är löntagarnas pengar, och vi satsar dem på att bygga ut vår industri. Det är så stora ting det rör sig om att samhället också måste ha några representanter med. Men i princip skall samhället/staten så litet som möjligt kontrollera denna verksamhet. Man får lita på att löntagarna har ett eget omdöme. Men det är ni som företräder alla möjliga former av statskontroll. Staten skall kontrollera att de inte har mer än 5 procent av aktiekapitalet, staten skall ha särskilda revisorer, staten skall ha det ena efter det andra. Det reagerar löntagarna mot som ett förmyndarskap. Jag har mött resonemanget att när det gäller privatkapitalister och bönder vill de borgerliga ha så litet som möjligt av samhällskontroll; deras ärenden skall inte kalfatras i riksdagen och för dem skall det inte finnas alla möjliga begränsningsregler.

När det gäller löntagarnas affärer är de däremot intresserade av statskontroll, som herr Burenstam Linder var inne på när han antydde, att om den så att säga "borgerliga staten" får kontrollera löntagarnas affärer, då kan man t. o. m. acceptera socialismen.

För mig är detta i stället ett sätt att frigöra löntagarnas möjligheter att agera i det ekonomiska livet på den punkten, och då blir era begränsningslinjer en form av förmyndarskap, som löntagarna inte accepterar.

Det är skälen i den principiella frågan, förutom de rent praktiska och rationella skälen.

Nu har flera talare varit uppe och sagt: Ja, men det där skapar väl inte plötsligt ekonomisk demokrati? Nej, det har jag inte heller påstått. Jag

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

har påstått att det är klokt och bra för sysselsättningen och för uppbyggnaden av vår industri, och jag har påstått att det medverkar till maktspridning i det svenska samhället och till ökat inflytande för löntagarnas organisationer. Det löser självfallet inte den ekonomiska demokratis problem -- det har jag inte påstått -- men det är en del i en helhet.

Jag tror att vi upplever något oerhört intressant i industrisamhället. Skall vi lösa dess problem, dess spänningar och motsatsförhållanden, måste de vanliga arbetarna och tjänstemännen -- löntagarna -- få ett större inflytande i det ekonomiska livet. Det inflytandet skall de inte i första hand ha som kapitalägare -- detta har herr Helén delvis förstått. Det är så lätt att tro att en löntagare här får inflytande, om han köper en inträdesbiljett i form av en kapitalandel: därmed skulle han bli delaktig i ett inflytande, och t. o. m. om han tillhör det socialdemokratiska ungdomsförbundet får han ju uppträda på stämmorna. Men det väsentliga är att löntagaren skall ha rätt till ökat bestämmande i sin egenskap av löntagare, arbetare och tjänsteman *därför att han satsar sitt produktiva liv, sin arbetsinsats*, på en verksamhet. Det traditionella är att kapitalägaren bestämmer däröver, dvs. att faktorn arbete är underlägsen faktorn kapital. Därvidlag måste en helt genomgripande utjämning ske! En sådan kan åstadkommas bara genom en långsiktig strategi och en hel rad av program, och det är vi i färd med att tillsammans med de fackliga organisationerna försöka genomföra. Där finns redan styrelserepresentationen, där finns den bättre arbetsmiljön och skyddsombudens förstärkta ställning ute på arbetsplatserna, där finns AP-fondsförslaget, där finns anställningstryggheten, som ju avskaffar en väsentlig del av § 32-systemet, nämligen rätten att fritt avskeda människor. Där finns nu också utredningen om vidgad förhandlingsrätt, som på ett genomgripande sätt kommer att förändra förutsättningarna för både § 32 och statstjänstemannalagen. Som helhet innebär detta att löntagarna flyttar fram sina positioner så mycket som möjligt: i samhällsekonomin i stort, i sina branscher, på den enskilda arbetsplatsen och på verkstadsgolvet.

Detta är inte något tvång, någon maktkoncentration eller någon centralisering, utan det är en strävan att frigöra den väldiga kraft som finns hos löntagarna ute i det svenska samhället till ett positivt ansvar och en positiv medverkan i det svenska samhällets uppbyggnad. *Det* är det frågan om, och det har jag kallat -- och jag kommer envist att fortsätta att kalla det så -- begynnelsen till den största demokratiseringsprocess och decentraliseringsprocess som ägt rum i det svenska samhället efter den allmänna rösträttens genomförande. Det är en mycket stor jämlikhetsfråga: jämlikheten mellan arbete och kapital.

Per Albin Hansson sade en gång att socialdemokratis arbete kunde indelas i tre skeden. Det första skedet var kampen för den politiska demokratin, den allmänna rösträtten. Den kampen fördes tillsammans med liberalerna, som där spelade en mycket stor roll. Det andra skedet var kampen mot massfättigdomen och massarbetslösheten och för de sociala reformerna som krävde stora ingrepp i ekonomin. Där gick vi inte längre sida vid sida med liberalerna. Det tredje stadiet som han förutsåg var den ekonomiska demokratin, när samhället hade mognat för den. Då

skulle människorna bli mer och mer delaktiga i de frågor av vilka deras bärgning berodde. Vi har nått det skede i det svenska samhället då det har mognat för denna demokratiseringsprocess, och den skall vi driva vidare.

Jag har konstaterat till min sorg att de borgerliga partierna i så många av dessa frågor är splittrade, ocniga, ointresserade eller direkt negativa. Vi måste förstå det moderna industrisamhällets problem, och vi måste ha handlingskraften att gripa oss an med uppgiften att förnya välfärden och ge de ekonomiska och tekniska framstegen en fortsatt mening. Det sker inte genom enstaka reformer – det sker genom en samlad process, en helhet. Men man kan inte gå emot de enstaka reformerna med hänvisning till att de inte löser helheten. Man måste vara för de enskilda delarna för att nå helheten.

Herr HELLÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det fanns i statsministerns mycket allvarliga och i många stycken utomordentligt fina anförande ett par valtaktiska broderier, som jag tyckte var så pass hycklande att jag måste bemöta dem först.

Det ena var att statsministern skulle hysa sorg över vad han uppfattade som splittring inom oppositionen. – Hörde jag fel? Så lät det i varje fall. Vi kan väl ändå utgå från att skulle statsministern ha rätt och det vore en sådan splittring inom oppositionen, inte skulle statsministern då hysa sorg över det.

Det andra var att herr Palme undrade hur det känns att snabbare än ljuset springa ifrån sina egna ståndpunkter och förslag. På den motions-slingan skulle jag aldrig kunna tävla med statsministern. Tag bara skattereformen, som nu inte tycks vara någonting värd, skogspolitiska utredningen, regeringens tidigare nej till polisens behov av ökade resurser, kyrka-stat-beredningens förslag! Är det någon som har sprungit ifrån sina ståndpunkter så fort att ljuset inte har hunnit med, så nog är det regeringschefen Palme.

Men jag skall försöka hålla mig till det väsentliga på de få minuter som jag har på mig.

Vi har hunnit en bit på väg när statsministern medger att de anställda har sin egentliga rätt till medbestämmande i sin egenskap av anställda. Men en fråga som vi egentligen inte har hunnit en enda bit med fastän vi har hållit på och debatterat så många timmar är varför regeringen inte här vill erkänna skillnaden mellan kapitalmarknadsutredningens förslag och det av regeringen framlagda förslaget som river alla spärrar och därmed öppnar vägen för en omfattande centralstyrning och socialisering. Jag kan inte fatta, varför detta skall förtigas för de människor som finns här i kammaren och för dem som eventuellt följer frågan ute i landet. Därför måste jag läsa in till kammarens protokoll vad kapitalmarknadsutredning-
en själv sade på denna punkt.

Den erinrade om att den 1957 tillsatta pensionskommittén sade att fonden inte borde åläggas att uppfylla ekonomisk-politiska eller social-politiska mål. Kapitalmarknadsutredningen själv har inte funnit anledning att frångå denna uppfattning och har således betraktat AP-fonden som en kapitalförvaltande institution med uppgift att bidra till en effektiv

Torsdagen den
24 maj 1973

— — — — —
*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

fördelning av kapitalresurserna i samhället. Denna fond skall inte bära ett sådant politiskt ansvar som förbinds med ett ökat inflytande i samhällslivet. Mot detta står ju klart det regeringen genom finansministern har sagt till den egna partikongressen, nämligen att det är fråga om att genom regeringsförslaget skaffa samhället direktinflytande i företagen. Då kan statsministern rimligen inte anklaga oss, som vill trygga pensionstagarnas pengar och säger nej till att använda dem till näringspolitiska experiment, för att vilja äventyra pensionssystemet. Herr Palme har heller inte bevisat att det skulle kunna skapas ett enda nytt jobb på öppna marknaden för de människor som behöver en ökad sysselsättning.

Men det har i herr Palmes anförande här i dag och i flera viktiga anföranden, som han hållit under våren, kommit fram en sak och det är att regeringsförslaget om aktieköp för AP-fonderna enligt herr Palme skall likställas med och inrangeras bland de många förslagen till de anställdas verkliga medinflytande och tillsammans med dessa utgöra den mest genomgripande demokratiseringen av det svenska samhället sedan den allmänna och lika rösträttens införande.

Jag håller med honom när det gäller styrelserepresentationen för de anställda i företagen. Jag håller med honom när det gäller det lagfästa skyddet mot obefogad uppsägning. Jag var själv med 1964 och motionerade. Vi fick till att börja med inte medhåll av en enda socialdemokrat förrän justitieministern, den nuvarande, anslöt sig och sade att det var bland det bästa han gjort i riksdagen. Men hela hans parti gick emot honom i övrigt. Vi har krävt betydligt större möjligheter att vara med och bestämma över den egna arbetsmiljön. Men jag kan inte fatta varför statsministern envisas med att vid sidan av och som likvärdigt med dessa förslag ställa en lösning som icke ger de anställda något verkligt medbestämmande utan lägger i ett antal av regeringen utsedda personers hand hela bestämmanderätten över de medel som här skall satsas under ovissa betingelser. Det är nära på lika galet som om statsministern i en redovisning av er syn på regionalpolitiken efter att ha räknat upp alla de viktiga, positiva inslag, som ni där äntligen kommit med, sade att nedläggningen av järnvägarna och indragningen av postkontoren skulle likställas med de övriga inslagen i regionalpolitiken.

Det är här som vi över huvud taget inte kan nå varandra därför att ni söker förvandla det, som i praktiken icke ger åt de enskilda löntagarna ute i företagen en enda ny chans att påverka sin egen vardagstillvaro, digniteten av medbestämmande enligt de former som vi i övrigt är överens om. Det är här jag tycker att debatten ändå borde föra oss något framåt och att vi inte skulle behöva stå och stampa på fläcken som vi gjort nu i många timmar.

Herr BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! AP-fonden skall användas till aktieköp för att öka sysselsättningen. Det var en tes som herr Palme drev och det låter ju bra. Men för att man skall kunna driva den tesen måste man bättre än herr Sträng gjorde före middagen kunna svara på frågan hur det kommer nya riskvilliga pengar till företagen genom att AP-fonden används till aktieköp. Vi fick aldrig något riktigt bra svar av herr Sträng på den punkten.

Torsdagen den
24 maj 1973*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Han talade om att man kanske skulle köpa några aktier på vanligt sätt på börsen och kanske skulle man t. o. m. tänka sig att använda de här pengarna till att, under lågkonjunktur, höja det allmänna börsläget. Han sade att han träffat en grupp industriledare, som sagt till honom att man kanske skulle hitta en del bra företag som vore villiga att sälja nyemission till AP-fonden. Trots att jag upprepade denna karakteristik av vad herr Sträng sagt, kom han icke tillbaka med något klarläggande av hur det i princip skulle gå till att föra över riskvilliga, färska pengar till företagen genom de här aktieköpen. Men herr statsministern är kanske – kanske, säger jag – skickligare än herr Sträng och kan redogöra för det här.

Man kan tyvärr icke slå upp kapitalmarknadsutredningen och läsa detta, för där har de inte heller lyckats åstadkomma en beskrivning av exakt hur det går till när man genom aktieköp för över pengar till nya satsningar och riskvilligt kapital i företagen. Jag är självfallet intresserad av ett bra svar på den här punkten därför att vi är ense om att vi efter en ganska misslyckad sysselsättningspolitik från socialdemokratins sida under de senaste åren nu måste göra någonting. Låt herr Palme komma med en redovisning av hur det skall gå till i praktiken.

Löntagarna skall, säger herr Palme, få ett oerhört ökat medbestämmande med den här nya metoden. Men nog är det staten som har den direkta kontrollen? Staten skall förordna hela styrelsen, där löntagarna för övrigt inte har majoritet. Då undrar man ju: Hur upplever vanliga människor sitt medbestämmande i de företag där staten är ägaren? Upplever vanliga människor medbestämmande i posten, statens järnvägar och LKAB?

Herr Palme ställer sig glatt bakom idén att när AP-fonden har köpt aktier så skall – trots att regeringen inte skrivit det i sin proposition – de anställda få representera aktierna. Men hur skall det bli i de företag som redan är statliga? För närvarande är det ju statssekreteraren i industridepartementet som springer i väg och så att säga representerar Sverige på bolagsstämmorna. Är det inte dags att be de anställda i LKAB, de anställda i statens järnvägar osv. överlämna rösträtten för aktierna i dessa företag? Det vore ju det absolut enklaste, och på den punkten önskar jag ett klarläggande av statsministern här och nu. Det borde vara lätt att ge ett besked.

Vi är intresserade av att öka medbestämmandet för vanliga människor, därför att det har blivit inskränkt. Men vore det inte då, herr Palme, en lämplig åtgärd att låta löntagarna få bestämma över litet större del av sin vanliga arbetsförtjänst? Det har ju blivit en allvarlig inskränkning därvidlag. Det ligger väl nära till hands som en demokratiseringsreform att man inte skall ta ifrån löntagarna nästan allt av en inkomstökning.

Statsministern skojar med våra förslag om ägardemokrati, ägandespridning. Men låt mig ställa följande fråga: Har en person som förfogar över ett eget hem större medbestämmande över sin bostad än han skulle ha om staten ägde den fastighet han bor i? Det är en enkel och konkret fråga för en statsminister att besvara.

Sedan detta med borgerlig oenighet. Statsministern är lika bekymrad om vi är eniga som när vi är oeniga. Det är lika obehagligt för honom bägge delarna. Min ståndpunkt i principfrågan om vad man skall göra och

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

inte göra är att om det nu föreliggande förslaget skulle genomföras, så blir det viktigare än någonsin att vi får en borgerlig regering som kan se till att de olika fullmakter, mycket långtgående, som staten vill bevilja sig själv icke missbrukas. Därför behövs det ett antal inbyggda spärrar.

Jag håller verkligen med herr Helén om att om det svartnar för ögonen när man springer ifrån sina ståndpunkter, då är det väldigt svart för herr Palmes ögon för närvarande. Jag skrev ner följande innan herr Helén gjorde sin uppräkninng: kyrka—stat, abortlagstiftningen, familjelagstiftningen, brottslighetens bekämpande, skogspolitiska utredningen och skattepolitiken. Det måste vara väldigt svart, herr Palme.

Slutligen: Löntagarna skulle flytta fram sina positioner genom att AP-fonden köper aktier. Jag undrar verkligen om löntagarna har flyttat fram sina positioner i länder som har en socialistisk ekonomi. Hur är det på den punkten, herr Palme?

Herr ANTONSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Statsministern tillförde väl inte debatten så mycket nytt i sak, men jag vill gärna säga att hans anförande innehöll några principdeklarationer som var av värde, bl. a. den tolkning som statsministern gör av hur företagsdemokratin skall förverkligas. Den sammanföll i väsentliga delar med vad jag sade i mitt huvudanförande i förmiddags. Här har man förstorat upp tron på att man via AP-fonderna får ett löntagarinflytande som på något sätt löser det centrala elementet i företagsdemokratin. Man skall ju uppnå det genom styrelsrepresentation, genom deltagande i revisionen, genom skyddsombudens och företagsnämndernas utvidgade möjligheter samt genom inflytande i den direkta produktionsprocessen och i fråga om arbetsmiljön på de enskilda arbetsplatserna. Där skall man säkra löntagarnas inflytande ur företagsdemokratisk synpunkt.

Men, herr statsminister, nu skall vi verkligen diskutera löntagarnas inflytande via AP-fonderna, därför att statsministern har ju en tro på att denna fjärde fond innebär något alldeles extra. Den får 500 miljoner till sitt förfogande. Den får en styrelse med elva ledamöter, däribland en del löntagarrepresentanter. Men har statsministern inte tänkt på att de tre samlade AP-fonderna i dag har lånat ut 20 miljarder till näringslivet? I dessa tre fondstyrelser sitter löntagarrepresentanter. När kommer vi upp till 20 miljarder ur den nya AP-fonden? Det finns alltså redan i dag 20 miljarder placerade ur AP-fonderna, där det i var och en av dessa tre fondstyrelser finns representanter för de privata företagen, för industrin. Gör den jämförelsen, ärade kammarledamöter, så reducerar ni frågan om inflytandet i den fjärde fonden.

Statsministern frågar: Varför skall ni begränsa till 5 procent? Sedan säger han att centern genom att göra detta sätter sig som förmyndare över LO. Centern följer vad en enig kapitalmarknadsutredning har föreslagit och om det är att sätta sig som förmyndare över LO, så gör herr Knut Johansson i Stockholm det också, för han var med på 5-procentsspärren. Om centern sätter sig till förmyndare genom 5-procentsspärren, så gör den socialdemokratiska landshövdingen Hjalmar Mehr det också; han var med på 5-procentsspärren. Riksbankschefen Åsbrink likaså. Fråga

Torsdagen den
24 maj 1973*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

dessa herrar, så får ni höra hur de resonerar om de sakliga möjligheterna att gå in nämnvärt över 5 procent.

Jag tror, herr statsminister, att vi i vissa fall måste ha möjligheter att gå in i företag med statligt ägarkapital över 5 procent av aktiekapitalet; det gäller just de multinationella företagen. Det kan man emellertid ordna på annat sätt genom statliga insatser. Vi är inte främmande för att den svenska staten köper upp företag, och där har vi ur ren skyddssynpunkt ett område att bevaka, men det motiverar inte att vi generellt släpper 5-procentsspärren som de flesta har varit eniga om.

Tror herr Palme att vi kan slussa över till företagen mer än 5 procent utan att kurserna stiger i höjden? Är det inte bättre att man har 5-procentsspärren och för in riskvilligt kapital i många av de stora börsnoterade företagen än att man har en hög procentsats i fråga om andelen av aktiekapitalet i ett mindre antal stora företag? Jag kan inte förstå annat än det ur samhällets synpunkt måste vara vettigare att vi försöker få in det riskbärande kapitalet i så många företag som möjligt.

Jag är glad över statsministerns erkännande av småföretagens kapitalbehov. Hjälp till, herr statsminister, att lösa de frågor som jag och många med mig stått här i dag och diskuterat. I ett läge då AB Industrikredit och AB Företagskredit saknar en kvarts miljard för att betala ut de lån som är beviljade och har mångdubbelt större låneansökningar, när Hypoteksbanken har en halv miljard i eftersläpning, då kan vi -- om man vill tillgodose behovet av kapitalresurser och tala om den frigörelse som herr statsministern mycket riktigt berör -- genom att förse denna stora del av den svenska företagsamheten med riskvilligt kapital nå fram till en viss frigörelse, som är nödvändig inte minst från löntagarnas synpunkt.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! När statsministern refererade den debatt vi hade för några år sedan, missade han själva poängen. Statsministern erkände att den socialliberala modell som jag hade dragit upp i själva verket var ett dråpslag mot den enskilda maktkoncentrationen. Det är i den andan som vi arbetat och som vi år efter år lagt fram förslag i riksdagen. Vi var först med förslag till styrelserepresentation för de anställda. Vi har år efter år begärt skydd mot obefogad uppsägning, vi har år efter år lagt fram förslag om verkligt medbestämmande för de anställda. Det var en stor vinning att statsministern nu sade att verkligt medbestämmande får man inte genom att AP-fonden köper aktier utan det når man på helt andra vägar.

Det är just detta vi har sagt, det är det vi har kämpat för och det är där det borde vara möjligt att genomföra reformer i en bred enighet mellan de politiska partierna.

Statsministern erkände att det inte innebär något verkligt medbestämmande om några anställda får en inträdesbiljett till en bolagsstämma. Jag var på AB Statsföretags bolagsstämma för ett tag sedan. Det var en person som där ställde alla förslag och röstade. Det är inte där man får medbestämmandet. Det är ute i företagen på alla de olika nivåerna, inklusive styrelserepresentation.

Men hur är det med medbestämmandet där statsministern har någonting att säga till om. Harry Schein har ju sagt att det borde vara

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

förbjudet för statsråd att tala om företagsdemokrati, eftersom det inte finns någon så auktoritär institution som kanslihuset.

Jag fick inte något svar på frågan om 3 § i statstjänstemannalagen – i varje fall uppfattade jag det inte. Är statsministern villig att ändra den genom ett förslag i riksdagen som innebär att den i varje fall inte blir hårdare mot de anställda än vad 32 § är för den privata marknaden.

Det blir inga mer pengar i AP-fonderna genom AP-fondförslaget. Som herr Antonsson påpekat sitter representanter för de anställda i fondstyrelserna, och kapitalmarknadsberedningen har i uppdrag att se till hur man skall kunna få ut riskvilligt kapital till näringslivet. Det bör den fortsätta med. Den avgörande frågan är om vi tror på ett centralstyrt eller på ett mer decentraliserat näringsliv. Vi är inte ensamma om att säga att det kan vara risk för en statlig maktkoncentration, om AP-fonden får för mycket att säga till om.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Om statstjänstemannalagen vill jag till herr Gustafson säga att självfallet skall den undergå en djupgående reformering i samklang med den reformering av hela arbetsmarknaden som vi nu förbereder. Dessutom har vi en ganska långtgående försöksverksamhet inom det s. k. DEFF.

Ja, herr Gustafson, det är sant att den liberala modellen är ohyggligt decentraliserad och naturligtvis ett dråpslag mot storföretagen ute i landet – om den skulle förverkligas. Det var vad jag sade 1969. Men den existerar ju inte i sinnevärlden.

Ni hade ett uppsluppet förslag 1969 om att avskaffa de privata stiftelsernas rösträtt på bolagsstämmorna. Det skildrades i pressen som ett dråpslag mot Wallenberg – men det försvann under bordet. Ni talar och talar om den decentraliserade socialliberala modellen, men ni är mycket sällan med om någon åtgärd som på något sätt begränsat de stora privata maktkoncentrationerna eller de stora privata kapitalägarnas makt. Det är ju en svårighet.

Men ibland kan liberalerna komma med en bit på vägen, och jag ser det som positivt när ni gör det. Men det är ju ett elände att det inte finns någon kontakt mellan er ideologi och verkligheten. Därför försöker ni blunda för verkligheten, medan vi talar om att vi har en stor privat maktkoncentration, som naturligtvis är en betydande svårighet ur demokratisk synpunkt i vår typ av samhälle.

Herr Antonsson var verkligen intressant. För det första erkände han att de statliga insatserna för småföretagsamheten är av utomordentlig betydelse för att stärka dess självständighet. Ja, så är det. Dessa insatser skall vi naturligtvis fortsätta med.

För det andra sade han: Men vet inte herr Palme att det är 20 miljarder utlånade till näringslivet?

Jo visst vet jag det. Löntagarna har varit oerhört positiva till småföretagen och näringslivet, som har fått väldiga belopp av löntagarpengar ur AP-fonderna – titta bara på de senaste fonderna, 600 miljoner till Industrikredit och Företagskredit två år i rad, företagskapital som finansieras i AP-fonderna som köper aktier i små företag. Man kommer

att få fortsätta att göra dessa insatser.

Sedan AP-fondssystemet kom till är det ju ingen människa som har tvekat att gå till AP-fonden och låna, bara för att det så att säga luktade arbetare och tjänsteman om pengarna. De har tvärtom stått i kö. Och det är väl bra att näringslivet har fått låna 20 miljarder ur AP-fonderna! Det har inte betraktats som en spekulering med pensionärernas pengar.

Men vad är då skillnaden nu? Jo, det är att tidigare har löntagarna gått med på detta utan att kräva någon motprestation i form av inflytande eller delaktighet i förmögenhetstillväxten. Eftersom det alltså icke blev någon som helst förändring vare sig i inflytandeförhållandena eller i ägandeförhållandena, har det faktum att 20 miljarder slussats ut till näringslivet icke väckt någon som helst irritation.

Men när en liten del av detta, 500 miljoner eller 0,8 procent av fonderna skall gå in och få del i ägande, förmögenhetstillväxt och inflytande, då upplevs det hela som väldiga uppspel och hot om socialisering, förtryck och tvång! Det är först i det ögonblick då löntagarna begärde en liten motprestation som det blev farligt. Jag är glad att herr Antonsson tog upp det här. Därmed avslöjade han alltihop och berättade att det är ett rejält inflytande för löntagarna. Annars hade man inte gått emot förslaget.

Herr Antonsson var intressant på en punkt till, nämligen när han sade att det här med fem procent har ju herrar Knut Johansson och Hjalmar Mehr skrivit under. Är de då förmyndare för LO? Herr Johansson kan säkert tala för sig själv, men situationen är helt enkelt den att man gjorde en kompromiss. Ärendet gick ut på remiss, och LO sade att man inte ville ha 5-procentsregeln. Vid möte efter möte kom det kravet fram – av praktiska och av principiella skäl. Jag har talat med både Knut Johansson och Hjalmar Mehr, och de säger: Självfallet vill vi ta bort 5-procentsregeln, det är klokt att göra det – den reaktionen är självklar.

Men skillnaden med herr Antonsson är att han framhärdar. Han gör en stor ideologisk principfråga av de här fem procenten. Han struntar i att LO inte vill ha den regeln och säger tvärtom att det är ett mycket starkt krav från centerpartiet att återinföra den. Därmed sätter han sig som förmyndare.

När herr Antonsson och herr Helén försöker göra detta till en stor skiljelinje kan jag bara citera vad TCO:s ordförande sagt: Vi ämnar inte – i motsats till andra, såsom Industriförbundet – hoppa av från vår positiva ståndpunkt i kapitalmarknadsutredningen. De ändringar finansministern gjort i förslaget skrämmer inte oss. Vill politikerna ropa om socialisering, om 5, 6 eller 10 procent av företagets aktier får inköpas, må det vara dem obetaget. Vi tar ställning utifrån våra medlemmars ståndpunkt, och då finner vi att våra krav i alla väsentliga delar har tillgodosetts.

Det är då fullkomligt klart var löntagarna står. Varför skall ni vara förmyndare över dem, varför gör ni detta till en principfråga?

När det gäller praktiken märkte man att herr Antonsson redan då var långt ute på gungflyet. Då sade han att med multinationella företag är det en helt annan sak, det är farligt, men då får staten gå in och köpa aktier för att rädda fosterlandet. Då var det inte farligt med renodlat förstatligande, då var herr Antonsson inte ett dugg rädd. Men AP-fonder-

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

na och löntagarna skulle inte få gå in med sex procent i ett multinationellt företag, därför att då var det farligt, då var det socialism. Den som kan hitta konsekvensen i detta och finna att det är den stora principiella skiljelinjen har gjort en prestation.

Herr Burenstam Linder, jag säger öppet att vissa privilegier har man i det här jobbet. Det finns anföranden av en viss intellektuell kvalitet som man icke anser sig behöva bemöta. Herr Burenstam Linder lär vara en produkt av den gamla skolan och skäller på den nya. Hans anförande var inte något betyg åt den gamla skolan.

Till herr Helén, som hade principiellt intressanta synpunkter, vill jag säga följande. Herr Helén säger att förslaget inte innebär något som helst inflytande för löntagarna. Men det strider ju mot löntagarnas egen uppfattning, och de är i och för sig bättre skickade att bedöma detta än herr Helén är, eftersom det av dem är självupplevt.

TCO säger att ett genomförande av förslaget innebär en begynnande delaktighet i kapitalbildningsprocessen för löntagarna, och LO säger att det ökar löntagarnas ekonomiska inflytande. Det står alldeles klart.

Men om vi för ett ögonblick bortser från vad löntagarna tycker, skulle jag vilja diskutera frågan med herr Helén på följande sätt.

Låt oss anta ett företag X där fonden har köpt 4 procent av aktierna. Dessa 4 procent av aktierna möjliggör för några representanter, t. ex. två arbetare och två tjänstemän, att delta på bolagsstämman som företrädare för de anställda i företaget. Innebär detta en ökning av deras inflytande i företaget eller icke? Herr Helén säger rent ut att det icke innebär den minsta ökning av deras inflytande. Jag frågar hur han kan påstå det.

Det heter mycket riktigt i utskottsbetänkandet bl. a.: "Om AP-fonden — — — har ett ägarintresse av någon betydelse i ett företag bör detta förhållande också rimligen stärka den position som de anställdas representanter intar i företagets styrelse." Själva det faktum att de har ett aktieinnehav stärker alltså de anställdas företrädare i styrelsen. Om det dessutom kommer in ett antal anställda till bolagsstämman i kraft av detta aktieinnehav, ökar det icke inflytandet? Man kan ju ha olika mening om hur mycket det ökar inflytandet, men att det ökar kan ju ingen människa bestrida.

Vidare frågade herr Helén: Kan ni bestrida att det föreligger en skillnad mellan kapitalmarknadsutredningens förslag och regeringens förslag? Nej, ingen har väl bestritt att det har företagits ändringar, men i själva principen har man ju följt kapitalmarknadsutredningens förslag. Det är riktigt att det har vidtagits vissa ändringar. Vissa spärrar har tagits bort. Men det är ju spärrar som innebär en statlig kontroll över verksamheten, det kommer vi aldrig ifrån. Borttagandet av dessa spärrar är ju inte så förtvivlat betydelsefullt i och för sig, men jag vill framför allt peka på 5-procentsregeln som ju infördes för att man icke skulle ha alltför stor kontroll över löntagarnas verksamhet i fonden utan skulle ställa den friare visavi staten. Med utgångspunkt i den liberala åskådningen borde man ju välkomna detta och inte kräva statskontroll.

Herr Hagnell, som sitter på bänken bakom mig i kammaren, har oerhört förtjänstfullt utvecklat grundidén att detta aktieinnehav skall

vara ett uttryck för löntagarnas inflytande i ekonomin och att man icke bör skapa alltför stora statliga spärrar. Helt utanför samhället kan aktieinnehavet inte stå, eftersom det ingår i samhällsgemenskapen, men man bör inte lägga på det fler spärrar än vad som är absolut nödvändigt. Det är skillnaden.

Jag befinner mig i den egendomliga situationen att vara mera liberal än herr Helén i detta avseende, om man med liberalism menar stärkande av olika krafter i samhället och undvikande av alltför mycket statlig kontroll. För mig är det en socialistisk tanke – det skall jag gärna erkänna – att öka löntagarnas inflytande i ekonomin. I mitt numera berömda citat från 1969 sade jag att jag ofta har haft gillesocialistiska tankar och en rädsla för ett alltför stort statligt inflytande. Därför är det ett konsekvent uttryck för den socialism som jag företräder att öka löntagarnas inflytande, fritt från staten, både i de enskilda företagen, på de enskilda arbetsplatserna och i samhällsekonomin i stort. Det är en väg från maktkoncentration.

Slutligen vill jag med anledning av en fråga som ställts säga att jag inte känner vare sig glädje eller sorg om de borgerliga är enade eller splittrade. Låt mig uttrycka det så att jag känner sorg om ni inte är enade omkring våra förslag, så har jag slitit den tvisten.

Ni har alltså sagt att det här är en förskräcklig socialiseringsaktion, och den skall ni i kväll rösta emot enligt era reservationer. Får jag nu upprepa den enda fråga jag ställde i mitt inledningsanförande: Kommer ni i morgon bitti att säga: "Nu accepterar vi principen om AP-fondens aktieköp i företaget?" Det är en ganska väsentlig upplysning, föreställer jag mig, om ni talar om det här. Jag skulle hälsa det med stor glädje om ni avgav den deklARATIONEN: "Vi slåss i dag, ända till i kväll, ända tills vi trycker på knapparna, men fr. o. m. i morgon accepterar vi principen." Men jag tycker det vore lika bra om ni sade det redan före voteringen, och då vore det mer praktiskt om ni röstade på det sättet också. Men det är en praktisk fråga som jag inte skall lägga mig i.

Jag tycker i alla fall att det vore intressant för kammarens ledamöter att få besked. Är det för i kväll ni är emot alltihop det här? Kan vi i morgon säga att i själva principfrågan om aktieköp är vi överens, även om vi i enskildheter kan ha delade meningar? Jag skulle hälsa det som en framgång och som en seger för Sveriges riksdag.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Statsministern trodde att i en decentraliserad, liberal ekonomi fanns det bara några småföretag, och han åberopade en skrift som vi hade gett ut 1969. Jag kanske kan få påminna om att där tog vi upp de multinationella företagen och vikten av att man får regler för dem. Det får inte bli så att man på ett multinationellt företag i New York skall kunna lyfta på telefonluren och avskeda människor på en svensk arbetsplats. Vi föreslog nationella och internationella regler för de multinationella företagen. Vi gjorde en beräkning att svenska staten förlorar ungefär 200 miljoner kronor om året därför att de multinationella företagen här i landet inte betalar skatter i tillräcklig utsträckning, och vi begärde utredningar om den saken. Det tog fasligt lång tid, herr

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

statsminister, innan det blev någonting gjort. Beträffande skatterna har vi ännu inte hört någonting, trots att motioner har blivit bifallna i denna fråga, och först i mars tillsatte man äntligen en arbetsgrupp om de multinationella företagens ställning över huvud taget.

Vi tog också upp frågan om stiftelsernas ställning i svensk ekonomi. Statsministern har fått uppfattningen att den frågan föll under bordet. Vi sade i den här skriften att vi inte anser det vara "skäligt att enskilda personer skall kunna befästa och föra vidare makt över enskilda företag med hjälp av pengar som skänkts till allmännyttiga ändamål". På grundval av detta principuttalande tillsatte partiet en arbetsgrupp som lade fram ett förslag, och på riksdagens bord ligger i år en motion, där vi ordagrant citerar detta uttalande och begär åtgärder. Så var det med den saken, herr statsminister.

Sedan säger statsministern att det inte är någon större skillnad mellan kapitalmarknadsutredningens förslag och regeringens. I sin svepande historiska översikt glömde statsministern emellertid det uttalande som herr Sträng gjorde på den socialdemokratiska partikongressen, nämligen att man nu står inför uppgiften att via fonderna skaffa samhället ett direkt inflytande i företagen. Kapitalmarknadsutredningen säger däremot att man inte tar som sin uppgift att ta ställning till vägar att uppnå ett ökat samhälls- och löntagarinflytande i näringslivet och att AP-fonden som en kapitalplacering inte kan bära ett sådant politiskt ansvar som förbindes med ökat samhällsinflytande i näringslivet.

Visst kan man ha olika uppfattningar, herr statsminister, men det är inte renhårigt att framställa dessa två absolut principiellt oförenliga förslag såsom varande samma förslag.

Herr HELÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det finns ingen kontakt mellan den liberala ideologin och verkligheten när vi vill åstadkomma ökat medbestämmande, sade statsministern. Hur var det 1967, när Sven Wedén som partiordförande lade fram förslaget om styrelserepresentation för de anställda och samtidigt skapade förutsättningar för ett omedelbart förverkligande i det företag där han hade huvudintresset? Han erbjöd sig ju t. o. m. att ta in herr Hagnell om det var så att de anställda i företaget önskade honom som representant. Herr Hagnell backade ur, och så blev det verkstadsklubbens och SIF-klubbens ordförande, och det har fungerat alldeles utmärkt. Då var SAP, SAF och LO emot, och ni trodde att vi skulle köra i diket. Men det var ju ni som fick kravla er upp på vägen och åka med på den här vagnen, och nu har vi äntligen denna lag.

Sedan skall jag gärna erkänna att om jag i hastigheten i mitt förra anförande på grund av sekundbristen råkade säga att det här med bolagsstämman inte ökar medinflytandet ett dugg, då var det fel. Men det ökar inte nämnvärt de anställdas medinflytande. Detta som nu framställs som en huvudtanke har ni ju inte själva ens tagit upp i propositionen. Och inte tror ni väl ändå att en bolagsstämma som sammanträder en gång om året skulle vara ett organ som ger de anställda ett verkligt medinflytande? Ni vet mycket väl att om det skulle bli konflikt mellan dem som jobbar i företaget och dem som företräder det centrala

intresset, fonden, så blir det ytterst regeringen som bestämmer.

Här finns en rad exempel på att vi i det förgångna har fått jobba mot ert motstånd när det har gällt att öka medinflytandet. Vi har anställningskyddet från 1957. Folke Nihlfors, sedan Cecilia Nettelbrandt och jag själv har motionerat om detta – ni gick emot. Vi har en rad exempel på att ni har bromsat. Nu är det bra om ni lättar på bromsen, men det förslag som tas fram till beslut här i dag ändrar icke något väsentligt på de anställdas medbestämmande.

Visst kan det låta som ett försvar för statsministern när han åberopar löntagare som vill ha en hårt centraliserad ekonomi. De har för närvarande regeringens öra. Men det finns minst lika många löntagare – tro mig – som anser att makt bör spridas och som inte är övertygade om välsignelserna med förstatligandet. När herr Palme försöker ställa in AP-förslaget i raden av demokratireformer så blir det därför för många av dem en ren bluff. De anser att aktiespekulationer med AP-medel i stället koncentrerar makten, medan arbetsdemokrati sprider den. De vet av egen erfarenhet att jobben inte blir fler och inte tryggare genom en politik som dirigerar i stället för att stimulera.

Detta är liberalismens budskap, och hur mycket statsministern än säger att vi är "kass" så kommer vi att fortsätta att slåss för det.

Herr ANTONSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill positivt notera att statsministern nu mycket markant talar om nackdelarna med den privata maktkoncentrationen i näringslivet. Jag vill inte säga annat än att de stora företagen och företagsledarna här i landet sköter sig bra, men ur maktsynpunkt och inflytandesynpunkt är det inte bra med denna ständigt fortgående maktkoncentration på ett fåtal händer. Men låt oss då, herr statsminister, föra debatten ett steg vidare och ställa frågan: Vad är orsaken till att det har blivit så?

En av orsakerna är att småföretagsamheten och den medelstora företagsamheten har varit och är, den dag som i dag är, handikappade när det gäller kapitalförsörjning och andra villkor. Varje gång vi har upplevt en konjunkturuppgång och den mindre och medelstora företagsamheten velat investera, har man mötts av kreditrestriktioner och hög ränta. Vi måste ju erkänna att de stora företagen har lättare – de kan gå ut på aktiemarknaden, på obligationsmarknaden, medan den lilla eller medelstora företagaren är hänvisad till att gå ut i en hård marknad och låna pengar, om det finns några att låna med hänsyn till hårda kreditrestriktioner.

Jag menar att när herr Palme nu tröstar småföretagarna med AB Företagskapital som, om jag erinrar mig rätt, har en utlåningskapacitet på ungefär 80 miljoner kronor och är samägt mellan affärsbankerna och staten, då är detta inte mycket att sticka till småföretagarna i ett läge där man har flera miljarders upplåningsbehov, som är dokumenterat här i dag med siffror. Det gäller AB Företagskredit, AB Industrikredit och Sveriges Hypoteksbank. Då är det inte mycket att trösta med att man kan få meddeläggande i AB Företagskapital med detta belopp.

Sedan var det intressant med de 20 miljarderna, därför att herr Palme

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

säger att detta har man lånat ut utan att få något ägarinflytande. Det är som sagt intressant, eftersom finansministern i förmiddags hävdade att reellt ägarinflytande får man endast om man uppnår aktiemajoritet på bolagsstämman. Styrelsen har inflytande, men det är bolagsstämman som bestämmer.

Jag är positiv till att vi skall gå ut på marknaden med AP-medel. Men säg ifrån om ni menar att vi skall få majoritetsinflytande i ett litet antal stora företagare i stället för att riskkapitalet skall spridas till ett stort antal företag.

Herr BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag har gått i skola på Öland och inte i Sigtuna. Det är klart att vi lärde oss väl en del på landet också, och framför allt lärde vi oss att inte vara imponerade av dem som i likhet med statsministern vill -- som jag tycker på ett oförsynt sätt -- använda sina privilegier. Därför, herr talman, vill jag upprepa de frågor som jag ställde -- så mycket som jag nu hinner på den här korta tiden -- och så kan ju möjligen andra bilda sig en uppfattning om huruvida kvaliteten på dem var sådan att statsministern kan begagna den debattmetod han använder.

Först frågade jag: Hur skall det exakt gå till för att de olika företagen genom AP-aktier skall få nya pengar att köpa maskiner och fabriker för?

Hur skall det bli nu med rösträtten i de statliga bolagen? Är det de anställda där som skall få representera staten-ägaren i fortsättningen eller är det statssekreteraren i industridepartementet, som det är för närvarande?

Vidare frågade jag: Skulle det inte vara en väldigt bra metod, intresserade som vi är av att öka medbestämmandet, att något sänka skatterna för att på det sättet öka medbestämmandet över arbetsförtjänsten?

Och en praktisk fråga, när vi talar om vad som är bäst -- ägardemokrati eller statligt ägande: Har man mera medbestämmande över en bostad som man själv äger -- ett eget hem -- än om staten äger huset i fråga?

Slutligen: Statsministern sade flera gånger att löntagarna skall flytta fram sina positioner. Men vi måste ju se efter hur det är i verkligheten, och då frågar jag: Hur är det i socialistiska länder, i socialistiska ekonomier? Har löntagarna där i verkligheten fått sina positioner framflyttade?

Herr statsministern PALMÉ:

Herr talman! Mitt förra anförande verkade tydligen som något av en "short sharp shock", som fru Kristensson brukar tala om -- s. k. ögonblicklig pedagogik -- och herr Burenstam Linder höll ett helt annat anförande och ställde då ett antal frågor. Jag skall besvara några av dem.

För det första: Är det inte bra för medbestämmandet om man sänker skatten så att löntagarna får mera? Jo, det är den avvägning som man alltid har att göra mellan gemensamma och individuella behov, och därför var det naturligtvis sorgligt att de borgerliga partierna, med herr Burenstam Linder som medverkande, röstade emot den sänkning av

skatterna för de enskilda löntagarna som genomfördes fr. o. m. den 1 januari 1973.

För det andra: Det finns inte så många "statliga hus", såvitt jag vet. Det är kungen, landshövdingarna och några andra som bor i statliga hus, så jämförelsematerialet är inte stort. Men det är självklart att den som bor med bostadsrätt eller i eget hem upplever det som en stor fördel i många fall – det är därför vederbörande väljer den formen.

För det tredje: När herr Burenstam Linder talade om socialistiska ekonomier gjorde han det vanliga felet att jämföra oss med Östeuropas diktaturer. Det gör jag aldrig – på samma sätt som jag inte heller jämför utpräglad kapitalistiska partier med länder som har ett kapitalistiskt system men där det råder diktatur. Om man inte hyfsar diskussionen på den punkten är det omöjligt att göra en rimlig debatt.

För det fjärde: När det gäller rösträtten i statliga företag skall vi bygga ut medbestämmandet för de anställda i de företagen och har på en del områden hunnit rätt långt med den saken. Det är den vägen vi skall gå. I de privata företagen är bolagsstämman intressant på ett annat sätt, därför att där finns det andra ägare, huvudsakligen enskilda kapitalägare, och där får det då inträda ett annat intresse för samhället. Det är därför bolagsstämman över huvud taget är intressant.

För det femte: Hur skall det gå till? frågade herr Burenstam Linder. Men är det så svårt att fatta att vi har en fondbörs, där man emitterar aktier. Fyller inte fondbörsen någon funktion? Herr Burenstam Linder har ju verkat inte bara på Öland utan också i Enskilda banken. Låt oss säga att ett företag nyemitterar med 50 miljoner kronor, som placeras på börsen. Om AP-fonden köper en del av det, så blir det inte sämre investeringar för det.

Vid behandlingen av nästa ärende på föredragningslistan kommer riksdagen att debattera riktade emissioner, och då får vi väl återkomma till den saken.

Det var frågorna.

Herr Antonsson sade sedan att småföretagen har ett lånebehov på flera miljarder, men företagskapitalet räcker bara till aktieköp för 80 miljoner kronor. Men det är ju ändå en rätt fundamental skillnad mellan ett upplåningsbehov och ett behov av ägarkapital. De siffrorna kan man inte omedelbart jämföra.

Vidare är det alldeles utmärkt att herr Antonsson för varje anförande kryper närmare mig när det gäller småföretagen. Det var väl då väldigt bra att centern inte lyckades stoppa ATP när ni försökte och i stället ville ha en frivilliglinje – eller vad den kallades. AP-fonderna har ju inneburit något mycket väsentligt för småföretagen, t. ex. de nya instituten, som har gjort dem självständiga. Just från småföretagens synpunkt bör ni därför vara glada över att det gick att skapa AP-fonden. Och var glad för att vi kommer att fortsätta att bygga på den i mån av resurser!

Sedan blev herr Antonsson riktigt intressant. Han började nämligen med att säga att det finns storbanker och storföretag och frågade: Varför har det blivit så? Men sedan övergick han till att säga att många småföretag har det svårt, och vi fick aldrig höra den där djupsinniga analysen som vi väntade på. Men det pågår en koncentrationsprocess i

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

vårt samhälle, herr Antonsson, och jordbrukets föreningsrörelse är ett eklatant exempel på att en sådan koncentrationsprocess av rent tekniska-ekonomiska skäl är på väg. Jag hoppas att jag får säga det utan att bli beskylld för att vara ovänlig mot jordbrukets föreningsrörelse. En sådan koncentrationsprocess innebär vissa risker för ett demokratiskt samhälle på vilket område den än äger rum. Och vi skall bara inte tro att det finns några lättköpta lösningar på det problemet. Jag tror att vi kommer att få en typ av ekonomisk koncentration i vårt samhälle, eftersom vi är ett litet land som skall hävda sig på alla möjliga sätt på världsmarknaden. Det är obestridligt. Då måste vi försöka skapa metoder att göra denna maktkoncentration något mera allsidig, att ställa den under demokratisk kontroll och finna vägar till insyn. Och just detta med aktieköpen är en form att skapa nya balanser, förbättrad insyn och yttre demokratisk kontroll.

Såvitt jag kunde se kunde herr Antonsson inte längre argumentera för de 5 procenten. Det gläder mig, och jag hoppas också att han slutar argumentera och går med på vår linje. Det vore klokt att följa löntagarna.

Jag talade mycket vänligt om liberalismen i mitt första anförande, herr Helén, och då skall inte herr Helén komma och säga: Fortsätt påstå att vi är kass! Det var nämligen inte min avsikt. Jag avsåg att vara vänlig, och jag är fortfarande vänlig. Jag framhöll att svårigheten är att de stora privata maktkoncentrationerna inte finns med i er modell, och det är på den punkten ni inte har kontakt med verkligheten, bara den punkten nämnde jag. Det leder till att ni, så fort vi lägger fram förslag för att stärka samhället eller löntagarnas inflytande visavi de stora maktkoncentrationerna, är rädda för en statlig maktkoncentration -- när förslagen i själva verket innebär en maktspridning. Det är på den specifika punkten jag menar att er modell inte har kontakt med verkligheten, och det är min alldeles ärliga och uppriktiga övertygelse.

Herr Helén höll sedan ett anförande om folkpartiets intresse för demokrati och demokratisering, och det intresset hälsar jag med tillfredsställelse. Han sade att det som skedde vid herr Wedéns tångföretag blev en stor och epokgörande händelse i svensk demokrati. Ja, det må vara.

(Herr Helén: Han var den första.)

Nej, sådan representation fanns i statliga företag innan dess. Men då skall vi se hur mycket folkpartiet tål i framtiden. Jag hoppas att ni tål mycket. Vi har nämligen utformat en strategi här i mycket nära samverkan med löntagarnas egna representanter. LO:s företagsdemokratiska program och TCO:s företagsdemokratiska program har så att säga varit grundvalen för vårt handlande. Vi har inte gått ut och sagt: Så här skall löntagarna göra, så här skall löntagarna tycka! Vi har i stället frågat: På vilka vägar vill ni gå vidare? Sedan har vi lyssnat på dem och därefter har vi samstämt våra uppfattningar. Nu har vi kommit i ett läge där vi i alla principfrågor har en uppfattning som stämmer överens med de stora löntagarnas -- inklusive denna fråga om AP-fonderna.

I TV häromkvällen framgick alldeles klart att detta upplevdes av löntagarna själva som viktiga frågor, precis som vi upplever dem som viktiga. Vi hade samma ståndpunkt i fråga efter fråga.

Jag hoppas att folkpartiet förmår skilja sig ur den borgerliga oenighet som fanns i de flesta av de frågorna. I dag var det centern som skilde sig ur. I vissa av dessa frågor har folkpartiet skilt sig ur. Jag känner ingen glädje över er splittring, jag hoppas att ni alla skall skilja er ur ert förflutna så att vi kan enas om så mycket som möjligt. Men det kommer att ställa stora krav på partierna! Det kan inte bara plötsligt läggas fram lagförslag, utan vi måste orka följa med i en långsiktig strategi för att åstadkomma denna stora demokratiseringsprocess.

Utän att verka onödigt polemisk vill jag ändå konstatera att jag i alla de anföranden som jag här i blygsamhet har hållit egentligen har haft en enda fråga. Kommer vi i morgon – efter alla dessa hårda ord om socialiseringsaktioner, efter alla dessa hårda ord om vad vi har för oss och efter dessa orimliga påståenden om att vi skall spekulera med pensionärernas pengar, pengar som ni i och för sig var emot att ge pensionärerna – i realiteten att uppnå enighet i principfrågan om aktieköp? Skall vi trycka på knapparna i kväll – i enlighet med partiernas här uttalade uppfattningar – men sedan i morgon vara fullständigt eniga om principfrågan och bara ha olika meningar om vissa inslag i det hela? Detta har jag stillsamt frågat, och jag har inte fått något som helst svar. All right, ni har inga fler repliker nu. För att bespara er besväret att stå upp och säga det till protokollet skall jag själv säga det: Herrarna här har inga fler repliker.

Eftersom jag således inte kan fråga er mer får vi nu trycka på våra knappar och fatta beslutet, och när vi vaknar i morgon bitti får vi se vad ni har för uppfattning. Vi har den uppfattning som ligger bakom regeringsförslaget, och jag hoppas att så många som möjligt av riksdagens ledamöter i morgon bitti kommer att ha samma uppfattning i principfrågan.

Herr talmannen anmälde att herrar Helén och Gustafson i Göteborg anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Låt mig först säga att jag tycker att det är beklämmande att statsministern svarar på många av de stora frågorna så sent att han inte ger oppositionens ledare chansen att gå i svaromål. Jag anser att det är mycket beklagligt att så har skett här i kväll.

Jag vill också göra ett annat beklagande. Jag tycker uppriktigt sagt att det är beklämmande att socialdemokraterna här i riksdagen och de socialdemokratiska ledamöterna som i utskottet handlagt frågan fortsättningsvis avhänder Sveriges riksdag möjligheten att besluta om framtida uttag från AP-fonden för aktieköp. Nu avser man att fatta beslut om de 500 miljonerna, men framtida transaktioner skall alltså kunna beslutas *direkt* av regeringen. Anser man denna fråga så oviktig att den inte behöver behandlas av riksdagen? Jag fick närmast den uppfattningen när jag lyssnade till finansminister Sträng i eftermiddags; han avfärdade hela detta problem som synnerligen enkelt och ovidkommande.

En regering med 45 procent av väljarunderlaget kan alltså besluta om

aktieinköp med arbetstagarnas pensionspengar. Även om de socialdemokratiska ledamöterna och regeringen tillhör samma parti är det ytterst anmärkningsvärt att man kan handla på det sättet.

Ingen som helst motivering finns i utskottsbetänkandet. Där sägs bara helt kort på s. 22 att någon anledning att kräva riksdagsbeslut för en sådan ökning, dvs. av kapitalet för köp av aktier, enligt utskottets mening inte finns. Sannolikt finns inget annat motiv än en önskan att förvärva ökad makt, dvs. -- som talare från de icke socialistiska partierna anfört här i dag -- en önskan om maktkoncentration, något som för övrigt kännetecknar hela detta förslag.

Herr talman! Jag är alltså av den bestämda uppfattningen att Sveriges riksdag fortsättningsvis skall besluta i frågor av denna storleksordning. De 500 miljonerna kan i annat fall alltför lätt komma att utökas, och då utan den demokratiska behandling som riksdagen fullgör. Med hänsyn till de stora penningbelopp som i dag finns i AP-fonden -- låt vara att de till största delen är bundna -- och som framöver kommer att placeras där, ter sig perspektiven, tycker jag, helt svindlande.

Börsvärdet på fondbörsens A-lista uppgår i dag till omkring 35 miljarder kronor. AP-fonden omsluter för närvarande ca 60 miljarder kronor. Redan om fyra år kommer fonden att uppgå till det dubbla, för att år 2 000 uppgå till tio gånger dagens fondomslutning eller ca 680 miljarder kronor.

Jag vill uppmärksamma kammarens ledamöter på det faktum att det endast tar drygt två veckor eller, för att vara så exakt som möjligt: det behövs 18 dagar för AP-fonden att få in de 500 miljoner kronor det här gäller. Längre tid än 18 dagar tar det alltså inte för de influtna ATP-avgifterna att uppgå till 500 miljoner kronor. Men inte nog med detta: ju längre fram i tiden vi kommer, desto snabbare ökar fondens tillväxt, med det resultatet, att det framöver behövs allt färre dagar för att uppnå beloppet 500 miljoner.

Detta exempel visar med vilken fantastisk fart fonden ökar och vilken relativt liten andel som det nu är fråga om -- för *fonden*. Men, herr talman, för *företagen* är det stora pengar, likaså för människor i allmänhet. Av den anledningen är det ett rättmätigt krav att riksdagen också framdeles skall få ta del i avgörandena i denna mycket viktiga fråga.

Det finns en annan grupp människor i samhället, för vilka dessa 500 miljoner är mycket pengar, nämligen de mindre och de medelstora företagen. Det har talats mycket om den kategorin här i dag, inte minst från regeringens sida och nu senast av statsministern. Dessa företag, som är så viktiga för vår industriproduktion och naturligtvis också för hela sysselsättningen och välståndet över huvud taget i landet, har i åtskilliga avseenden missgynnats av den ekonomiska politiken och näringspolitiken. Även detta har fastlagts vid skilda tillfällen under den långa debatten.

Som representant för en betydande grupp företagare vill jag slå fast att när det gäller kapitalförsörjningen missgynnas de mindre och medelstora företagen främst på *två* sätt: för det första drabbas de avgjort hårdare av kreditrestriktionerna än de större företagen och för det andra har de

sämre tillgång till den långfristiga kapitalmarknaden än storföretagen. Något om hur de mindre och medelstora företagen har missgynnats av den ekonomiska politiken finns för övrigt beskrivet av folkpartiledamoten herr Annerås och mig själv i motionen 1956, där vi yrkar på att de ifrågavarande 500 miljonerna i stället skall tillställas de mindre och medelstora företagen såsom långfristigt kapital.

Herr talman! Det råder inget tvivel om att de mindre och de medelstora företagen är i *stort* behov av just långfristigt kapital. Det halvstatliga finansieringsinstitutet AB Industrikredit har beviljat 250 miljoner kronor till just denna storleksgrupp av företag men inte kunnat betala ut summan på grund av medelsbrist. När nu herr statsministern talar om hur många miljoner man har beviljat till företagen, inte minst till de mindre företagen, är ju inte detta något särskilt stort plus, när man inte har resurser att betala ut pengarna! Eftersom institutets pengar kommer från bl. a. AP-fonden, är det, anser vi från småföretagarhåll, en besynnerlig politik som regeringen nu ger sig in på.

Jag vill i det här sammanhanget, herr talman, gärna understryka att det är nödvändigt att tillgodose de mindre företagens behov av långfristigt kapital. Problemen behöver inte vara alltför stora: låntagarna finns, långgivaren finns också och lånen är som jag nyss nämnde beviljade. Det är bara pengarna som fattas. Men varför inte då ta de pengar som det här gäller och låna ut dem till de mindre och medelstora företagen? Jag är övertygad om att det skulle gagna landets ekonomi mera än små statliga aktieportföljer här och var i diverse storföretag.

De mindre och medelstora företagen har ytterligare en aspekt på denna fråga: Genom de avgifter som dessa hundratusentals företag betalar till ATP-systemet för de anställda är de i realiteten med och finansierar nytt kapital för de större företagen. Regeringens förslag innebär alltså att praktiskt taget alla mindre och medelstora företag i vårt land indirekt avhänder sig kapital för att stödja de stora företag det här är fråga om. Det är kontentan av den debatt som vi för här i dag.

Herr talman! Den snedvridning inom vårt näringsliv som vi nu har kunnat konstatera beror enligt vår bestämda uppfattning i mycket stor utsträckning på regeringens stora förkärlek för punktinsatser i stället för generella åtgärder. Jag hade tillfälle att i gårdagens debatt, som gällde industriverket men även näringspolitiken i stort, poängtera detta för industriministern. Aktieköpen motiveras av regeringen bl. a. med att man vill öka näringslivets tillgång på riskvilligt kapital. Men som alltid när man tillgriper punktinsatser är det bara vissa som kan dra nytta av insatserna medan andra i stället missgynnas.

Dagens debatt hittills har mycket klart och tydligt visat att regeringens politik när det gäller AP-medlen ingenting annat är än en fördelningsfråga.

Jag ser att finansministern nu har kommit in i kammaren, och därför vill jag säga till honom att trots det vackra tal regeringen för om stöd till småföretagen är det beslut som vi nu snart skall fatta, om regeringens förslag går igenom, till stor nackdel för de mindre och medelstora företagen här i landet.

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr HAGLUND (s):

Herr talman! Det är två stora frågor av historisk innebörd som har berörts här under dagen och kvällen: AP-fonden och maktkoncentrationen. I det korta anförande som jag ämnar hålla har jag tänkt koncentrera mig på frågan om maktkoncentrationen. Varför? Ja, den ena anledningen är att det verkar som om partiledare, vice partiledare och andra helt och hållet har glömt vad de en gång i tiden varit med om att besluta och vad de har gått emot. Den andra anledningen är att jag läst en del av folkpartiannonserna om AP-fonderna och vad där sägs om bl. a. maktkoncentrationen. De säger: Förslaget innebär en enorm maktkoncentration. Folkpartiet säger nej till all maktkoncentration. Dessutom var det en debatt för några veckor sedan i riksdagen, närmare bestämt den 3 maj, då en av kammarens folkpartirepresentanter sade följande: "Från liberala utgångspunkter är vi bestämda motståndare till varje form av ekonomisk maktkoncentration – oavsett om den är statlig eller privat", och sedan citerade han folkpartiets nya program. Jag understryker detta "oavsett om den är statlig eller privat". Jag frågar mig från vilken tidpunkt och vilket år folkpartiet har varit bestämd motståndare till varje slag av maktkoncentration. Tydligt är det först nu i det nya folkpartistiska programmet som citerades i debatten för några veckor sedan. Vid samma tillfälle påstods också att vi från socialdemokratiskt håll försökte ge allmänheten en falsk bild av folkpartiets inställning till den enskilda maktkoncentrationen.

Jag frestas också att citera en engelsk filosof: "För att kunna leva livet måste man se framåt, men för att kunna förstå livet och samhället måste man se bakåt." Och så se bakåt till situationen när koncentrationsutredningen, som nu åberopas i så många sammanhang från borgerligt håll, tillsattes.

Dra er till minnes vilken inställning ni, samtliga borgerliga ledamöter, hade när vi skulle besluta om denna utredning om maktkoncentration! Det var under 1960 års riksdag. Det fanns ett kompakt motstånd mot att tillsätta denna utredning. Jag har faktiskt plockat fram några citat från det som yttrades vid det tillfället. Jag skall inte nämna namn. På den tiden hette det högermän – nu heter det moderater. Den högerman som förde talan mot utredningskravet sade bl. a.: "Det är inte utan att man i detta sammanhang erinras om patriarken Isaks ord: Rösterna är Jacobs men händerna är Esaus. Bakom motionens allmänna talesätt om ekonomisk demokrati – ett begrepp som inte preciseras – skymtar man en förvirrad uppfattning om det svenska näringslivets ledare och företagare. Motionärerna tycks föreställa sig dessa människor som en klick sammansvurna, vilka, obundna av lagstiftning och moraliska band, maktberusade rumsterar om i samhället efter eget skön. Det finns, herr talman, åtminstone en rad i motionen, där jag oreserverat instämmer, nämligen följande: 'På den ekonomiska demokratiens område behövs mycken upplysning.' Att ägna denna stund åt pedagogisk verksamhet vore nog med tanke på behovet alltför tidskrävande, men några fakta och

synpunkter må framhållas." Den citerade högermannen fortsatte att utveckla de borgerliga synpunkterna att vi hade ett sådant utmärkt näringsliv, vi hade ingen maktkoncentration, vi skulle utnyttja de tekniska och ekonomiska begävningar vi hade osv.

En folkpartistisk ledamot förstod inte varför socialdemokratiska riksdagsmän skulle avge sådana motioner. Han sade: "Men snälla vänner gå upp i kanslihuset och gråt där, ty det är ju i kanslihuset som avgörandet ligger. Och går det inte på annat sätt, så tag med i 1-majdemonstrationen på söndag ett standar med texten: Vi begär att Kungl. Maj:t tillsätter en utredning om ägandeförhållandena. -- Ni behöver inte ens förklara att centerpartiet gjort en krumelur i marginalen i sammanhanget. Det betyder ingenting -- Kungl. Maj:t är lika suverän för det."

Vad har då koncentrationsutredningen åstadkommit? Jag skall bara räkna upp en rad rubriker. 1966 kom delbetänkandet Oljebranschen, och 1968 publicerades följande betänkanden: Kreditmarknadens struktur och funktionssätt, Industrins struktur- och konkurrensförhållanden, Strukturutveckling och konkurrens inom handeln samt Ägande och inflytande inom det privata näringslivet. 1969 utkom betänkandet Läkemedelsindustrin och 1970 det sista betänkandet som heter Stordriftsfördelar inom industriproduktionen.

Detta gällde alltså tillsättandet av koncentrationsutredningen och vad den åstadkommit. Men bilden av utvecklingen under slutet av 1950-talet och praktiskt taget hela 1960-talet blir ej fullständig om man inte kompletterar med den analoga frontställningen vid beslutet om inrättande av den allmänna tilläggs pensioneringen 1959. Arne Geijer har före middagspausen erinrat om skräckmålningen beträffande det tjuugoåriga lönestopp som skulle bli följden av ett genomförande. Det kan dock vara nödvändigt tillägga att svensk arbetarrörelse och för övrigt hela det svenska samhället är stor tack skyldiga den dåvarande folkpartiriksdagsman som hjälpte oss med genomförandet. I dag har vi perspektiv på vad en enskild människas ställningstagande i en minoritetsparlamentarism kan ha för betydelse.

Dessa två stora politiska händelser hör intimt ihop med dagens debatt. En rak väg går alltså från dessa händelser över samarbetsutredningen med dess förslag om ett nytt informationssystem för företagens lägesbedömningar och framtidsplaner till kommunala och regionala organ och samhällsorganens planer tillbaka till företagen. Vi har fått offentliga styrelserepresentanter i ett 30-tal aktiebolag och stiftelser och styrelserepresentation för anställda. Som bekant fortsätter diskussionen om löntagarrevisorer. Inrättandet av Investeringsbanken, det nya industripolitiska verket osv. hör också till bilden av en närings- och arbetsmarknadspolitik, siktande till ökat samhällsinflytande.

Så till det jag började med, nämligen maktkoncentrationen och det borgerliga motståndet mot tillsättandet av koncentrationsutredningen och inrättandet av allmänna tilläggs pensionen. Min fråga blir då främst till folkpartiet, vars företrädare även här i dag så frejdigt talat om en rad åtgärder för att motverka maktkoncentrationen: Varför detta sena uppvaknande och varför en så fruktansvärd rädsla för speciellt AP-fonden

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

och speciellt, tycks det, den föreslagna fjärde fondstyrelsen? Har de nu verksamma ledamöterna i de olika fondstyrelserna ingen kontakt alls med de organisationer av vilka de blivit valda? Eller är det beskrivningen över hur fonderna förvaltas som skrämmer?

Det står så här i beskrivningen över dessa fonder: "Första fondstyrelsen förvaltar avgifterna från stat och kommun och liknande samfälligheter och från sådana bolag, föreningar och stiftelser, där staten, kommuner eller liknande äger ett bestämmande inflytande." – Uppmärksamma orden "bestämmande inflytande"! – "Till andra fondstyrelsen går pengarna från enskilda arbetsgivare med minst 20 anställda. Tredje fondstyrelsen förvaltar avgifterna från enskilda arbetsgivare med mindre än 20 anställda och egenavgifterna från självständiga yrkesutövare. Varje fondstyrelse består av nio ledamöter med var sin suppleant. Ordföranden i varje styrelse utses av Kungl. Maj:t liksom två av första fondstyrelsens ledamöter. Formellt utser Kungl. Maj:t också övriga styrelseledamöter. I praktiken tillsätts de dock av en rad större intresseorganisationer på arbetstagar- och arbetsgivarsidan.

I den tredje fondstyrelsen finns bl. a. några personer som jag funderar över: Har de ingen kontakt med sina organisationer, eftersom man där är så fantastiskt rädd för dessa fondstyrelser? Är exempelvis optikermästare Stig Stefanson helt skild från folkrörelserna och intresseorganisationerna?

Han tillhör ju tredje fondstyrelsen. Lantbrukare Sigge Oscarsson är inte heller okänd för kammarens ledamöter. Folkrörelser och intresseorganisationer måste väl kunna ha kontakt med sina representanter. Har styrelseledamöterna ingen kontakt med den organisation som valt dem?

Mina konkreta frågor till moderater och folkpartiets ledamöter blir till sist följande: Anser ni denna s. k. maktkoncentration, som ni talar om när det gäller fondbildningen, vara från edra ideologiska utgångspunkter mindre acceptabel eller oacceptabel i förhållande till den privata maktkoncentration som vi fått bevis på finns inom det privatdominerade svenska näringslivet och som till väsentliga delar styrs från ett fåtal beslutscentra?

Skulle det exempelvis inte vara möjligt att använda AP-medel för aktieköp och därmed begränsa den privata maktkoncentrationen, som ni nu säger att ni bekämpar? Blandningen i vår s. k. blandekonomi skall väl inte vara något en gång för alla givet.

Jag har naturligtvis mina aningar om de eventuella svaren med tanke på era tidigare ställningstaganden, som jag redogjort för. Jag avvaktar dock med spänning ett eventuellt svar, om inte i kväll så kanske någon gång i framtiden.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Herr Haglund höll ett anförande med stort patos. Jag har hört honom tidigare tala i dessa frågor lika engagerat, och jag uppskattar honom mycket som kollega här i kammaren.

Han nämnde bl. a. det motstånd som folkpartiet visar mot maktkoncentration, oavsett om den är statlig eller enskild. Om han är vänlig nog att stanna kvar och lyssna på det anförande som jag begärt ordet för

nu, skall jag redogöra litet för vår inställning.

Innan jag går in på mitt egentliga anförande vill jag emellertid ställa ett par frågor till herr Haglund. Är det inte så att vi har en mycket stor enskild maktkoncentration i vårt land, trots att herr Haglunds parti har suttit vid makten i 40 år? Herr Haglund nämnde något om koncentrationsutredningen. Vad har socialdemokratin gjort som följd av koncentrationsutredningens intressanta rapporter? Har ni försökt att rätta till missförhållandet med en stor enskild maktkoncentration?

Sedan hade jag tänkt ta mig friheten att något bemöta vad statsministern sade i slutet av sitt anförande. Tyvärr har han nu lämnat kammaren, och en enskild riksdagsman kan ju inte göra anspråk på att statsministern skall sitta här och lyssna på hela debatten. Herr Palme menade att socialdemokratin hade kommit med det ena förslaget efter det andra i samverkan med fackföreningsrörelsen. Det kan ligga mycket i det; herr Palme skröt litet med detta. Jag vill gärna ta upp tre saker som jag hastigt har erinrat mig och som gäller folkpartiet i motsvarande situation.

När det för det första gäller arbetsdemokratiprogrammens utveckling inom TCO kan jag utan tvekan säga att vi har varit engagerade där. De arbetsdemokratiska programmen för folkpartiet och TCO har i långa stycken utvecklats parallellt.

För det andra är det intressant att få erinra om att Landsorganisationen vid sin kongress i september 1971 antog ett mycket förnämligt arbetsdemokratiskt program, som jag är mycket begestrad i. Flera punkter i det programmet var desamma som folkpartiet hade i sin riksdagsmotion i januari nio månader tidigare.

För det tredje vet jag att på den presskonferens, där TCO nyligen presenterade sitt arbetslöshetsprogram, sin önskan om en allmän sysselsättningsförsäkring, blev TCO:s ordförande Bodström anklagad av en redaktör från tidningen Fackföreningsrörelsen för att han skrivit av folkpartiets sysselsättningsförsäkringsprogram, vilket faktiskt stämmer ganska väl.

Det är kanske litet anmärkningsvärt att folkpartiet så fint har kunnat ligga något före eller i varje fall i jämnhöjd med löntagarorganisationerna, när det gäller utvecklingen av arbetsdemokratiprogrammen. Det måste tyda på att vi är ett verkligt löntagarparti med gott ömsesidigt gehör oss emellan.

Jag tillåter mig sedan, herr talman, att gå över till det anförande jag från början skrivit.

Varken lagstiftning eller fackliga förhandlingar har hittills rubbat det egendomliga förhållandet att den kapitaltillväxt som sker inom företagen helt tillfaller kapitalägarna. Förutsättning för produktion är ju dock både kapitalinsats och arbetsinsats. Men den som gör kapitalinsatsen får hela kapitaltillväxten, den som gör arbetsinsatsen får ingen del därav. Så är lagstiftningen i Sverige i dag.

Förhållandet har skapat en enorm förmögenhetskonzentration i vårt land, vilket herr Haglund nyss påpekade. En procent av aktieägarna äger 50 procent av aktiekapitalet. Jag vill faktiskt upprepa dessa siffror: En procent av aktieägarna i vårt land äger 50 procent av aktiekapitalet.

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Vårt samhälle består dels av en liten grupp medborgare som innehar kapital och som avgör var det skall satsas, dels av en annan oerhört stor grupp som saknar andel i kapitalet eller har en mindre del därav men inget eller ringa inflytande. Den senare gruppen måste för sin försörjning söka arbete i de företag som den lilla kapitalägargruppen äger och driver.

Detta är en något drastisk bild av dagens Sverige.

Men det kan inte vara rimligt ur fördelningssynpunkt att fortsätta med olika stimulans- och stödåtgärder åt ett enskilt näringsliv utan att samtidigt tillse att de anställda får sin berättigade del av förmögenhetstillväxten inom företagen.

Folkpartiet framhåller detta i sina motioner, nr 1470 väckt i början av riksdagen och nr 1942 väckt nu i anslutning till propositionen om AP-aktieköpen. Vi upprepar vårt tidigare krav på ett system "där löntagarna på individuell basis får andel i företagets förmögenhetstillväxt". Det är på det viset vi skall sprida kapitaltillväxten i landet till den stora mängden medborgare att disponeras efter vars och ens omdöme.

Detta radikala folkpartikrav, som har Sven Wedén som upphovsman, fordrar en grundlig teknisk och ekonomisk utredning för att få bästa möjliga lösning. Det är därför, herr talman, som jag varmt vill yrka bifall till reservationen 18 som avgivits gemensamt av folkpartiet, centern och moderaterna och som kräver just en sådan utredning.

I vilken form skall då denna de anställdas andel i kapitaltillväxten inom företagen utgå? Flera metoder kan tänkas, men enligt motionen 820 av en grupp folkpartister förordas att de anställda skall få sin andel av kapitaltillväxten i samma form som aktieägarna sedan många år får sin, nämligen i form av fondemitterade aktier eller s. k. gratisaktier. De anställda blir på så vis aktieägare i det företag där de arbetar, vilket innebär en utvidgning av deras inflytande utöver det som arbetsdemokratin ger dem, vilken senare vi är överens om här i riksdagen. Då är jag faktiskt angelägen att upprepa vad herr Gustafson i Göteborg tidigare sagt och i vilket han fick instämmande av statsministern, nämligen att de anställda skall ha medbestämmanderätt på alla nivåer i företagen i sin egenskap av anställda. Men ingen kan förneka att ett aktieinnehav för de anställda skulle verka i ekonomiskt demokratiserande riktning. De anställda kommer på ett nytt sätt med i investeringstänkande och långsiktsplanering vid det egna företaget genom eget aktieinnehav.

En utredning bör lösa problemet hur kapitaltillväxten skall fördelas mellan kapitalägare och löntagare. Fördelningen bör stå i relation till värdet av den årliga insats som kapitalägaren gör och som löntagaren gör. På så vis växer löntagarnas aktieandel i företaget snabbare i arbetskraftsintensiva företag och kapitalägarnas i kapitalintensiva företag. Löntagarna kommer efter hand att överta aktiemajoriteten i arbetskraftsintensiva företag och kapitalägarna behålla den i kapitalintensiva företag. Båda dessa resultat är önskvärda och rättvisa.

Det är förvånande att socialdemokraterna i näringsutskottet kan vara tillfreds med nuvarande förhållande att all kapitaltillväxt tillfaller kapitalägarna ensam och de anställda blir utan. Så måste man tolka deras vägran att godta ett förutsättningslöst utredningskrav.

Lagfäst rätt till styrelsrepresentation för de anställda krävde folk-

partiet flera år före socialdemokraterna. Lagfäst rätt till andel i kapitaltillväxten kräver vi nu, sannolikt flera år innan socialdemokraterna kommer med motsvarande krav.

Herr talman! Härmed ber jag att ytterligare en gång få yrka bifall till reservationen 18 som också hänvisar till den av mig och en grupp folktoparter väckta motionen 820.

Jag hörde i förmiddags en debatt mellan herr Wirtén, folktopartist i näringsutskottet, och utskottets ordförande herr Svanberg. Den debatten var i många stycken förvånande åtminstone för mig.

Jag fick nästan intrycket att näringsutskottets ordförande inte hade läst vare sig folktopartiets partimotioner eller min motion 820 eller ens reservationen 18 i näringsutskottets betänkande. Jag skall därför be att helt kort få citera ur folktopartimotionen 1470, s. 30: "Åtgärder som ökar lönsamheten måste således förenas med insatser som innebär att förmögenhetstillväxten och dess avkastning inte förbehålls en begränsad krets kapitalägare. Både de som tillskjuter kapital och de som tillskjuter arbetskraft bör få andel i den förmögenhetstillväxt inom företagen som utgör resultatet av de gemensamma insatserna."

Ungefär samma formulering har folktopartiet i sitt partiprogram. Jag tycker att det korta citatet visar att folktopartiet har ett radikalt grepp i riktning mot ökad ekonomisk demokratisering.

Detta med löntagaraktier är ju ingen nyhet. Statsministern sade redan förra året i en intervju i Dagens Nyheter: "Jag har ingen principiell invändning mot löntagaraktier om de fyller två funktioner. De skall fördela vinsterna och medföra ökat inflytande. Något system som fyller de kraven har jag ännu inte sett."

Nu är det så att herr Palmes socialdemokratiska vänner i näringsutskottet hindrar honom från att få se ett sådant utarbetat system. De har 1971, 1972 och 1973 avstyrkt utredningsförslag från folktopartiets sida.

Senare i debatten under eftermiddagen, som jag faktiskt med stort intresse åhörde, har det sagts att flera små aktieägare, enligt folktopartiets förslag, skulle komma att domineras av få stora. Av en annan debattör sades att ett sådant system som folktopartiet förordar kommer aldrig att ge de anställda något reellt inflytande.

Men då bortser man uppenbarligen från den möjlighet som finns och redan i dag utnyttjas, att små aktieägare bildar aktieägarföreningar och på så sätt genom samlade insatser på bolagsstämmor kan få större inflytande. Det finns företag som sedan flera år leds av sådana grupper. En talare i förmiddags erinrade om att även en minoritetsgrupp kan utöva ett stort inflytande.

Det sades också i förmiddags att det är förskräckligt långt till ett inflytande enligt den väg vi förordar. Nå, det kan vara olika. Om lagstiftningen fastställer relationen vid fondemissioner så att den blir lika med relationen mellan kapitalägarnas årliga insats och löntagarnas årliga insats, alltså lönesummans storlek, kan en förändring av maktförhållandena gå ganska fort i arbetskraftsintensiva företag. Takten accelererar ju eftersom de anställda, som blir nya kapitalägare, skall få fondaktier även för sina tidigare erhållna aktier. Redan efter tio år skulle man kunna finna en märkbar förändring i maktförhållandena inom

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

många företag.

Jag är emellertid angelägen om att upprepa att för oss är denna fråga om fördelningen av kapitaltillväxten primärt ett fördelningsproblem och icke ett maktproblem, därför att de anställda – som jag nyss sade – skall ha medbestämmanderätt redan i sin egenskap av anställda.

Det är märkligt om socialdemokraterna i näringsutskottet kan anse det vara tillfredsställande att kapitaltillväxten i sin helhet inom företagen skall fortsätta att tillfalla kapitalägarna ensamma. Kan ni verkligen försvara att jobbaren på verkstaden eller på kontoret vid Volvo inte skall få andel i de många fondemissioner som Volvo tid efter annan gör? Det rör sig i ett så framgångsrikt företag faktiskt om minst tiodubbling av förmögenheten för dem som var aktieägare vid andra världskrigets slut. Vore det inte rimligare att vi tillsammans i en utredning konstruerade en regel som fördelade kapitaltillväxten på ett rättvist sätt mellan kapitalägare och anställda? Jag tycker att reservationen 18 till detta betänkande är en stimulerande manifestation från de tre borgerliga partierna, där de visar upp ett klart gemensamt intresse för en sådan spridning av landets förmögenheter som socialdemokraterna icke har lyckats åstadkomma på 40 år och tydligen inte heller nu vill medverka till.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Det skulle vara intressant att ta upp en debatt om den stora principfråga som nu diskuteras, men med hänsyn till den tidsbrist som kammaren har skall jag inte göra det utan uteslutande koncentrera mig på en mindre fråga. Men innan jag gör det kan jag inte underlåta att säga att det är beklämmande att höra landets statsminister stå här och tala om att det läggs ytterligare ett led till en av de allra största demokratiseringsprocesserna i vårt land, samtidigt som man får konstatera att mindre demokrati inte kan tänkas än den här i kammaren så som statsråden använder den knappa tid som står till riksdagsledamöternas förfogande.

Tillåt mig bara först konstatera att nysparandet i vårt land under senare tid framför allt har koncentrerats till det allmänna, vilket inneburit att denna möjlighet varit så mycket mindre för de enskilda människorna. Bara till ATP-fonderna har det sparats ihop inte mindre än ca 60 miljarder kronor, en helt fantastisk kapitalkoncentration. Det är ingen liten summa som ställts under samhällets kontroll och därmed ökat den politiska makten i landet.

Det har under denna debatt flercaldiga gånger sagts att en sådan utveckling strider mot moderaternas ideologiska uppfattning. Vi menar att de enskilda människorna i större utsträckning bör få möjlighet att skapa sig ett ägande. Det är enligt vår uppfattning av största vikt att det sparande som kan ske i framtiden sprides till så många som möjligt. Det är till detta som våra skatteförslag och sparstimulerande åtgärder syftar.

När det nu anses att det finns ATP-medel i så riklig grad att man anser att det kan avsättas en del pengar för aktiespekulationer, så menar jag att

man rimligen också borde kunna återlåna till den enskilda människan av de medel som inbetalts för vederbörandes pensionering. Vi har ju redan ett återlånesystem där företagen kan återlåna av inbetalda belopp. Visserligen fungerar detta mycket dåligt när det gäller de mindre företagen, men det beror ju helt på den egendomliga konstruktionen av återlånesystemet. Men nog är det möjligt att även tillåta en viss återlånerätt för den enskilda människan att användas för inköp av ett eget hem eller en bostadsrätt eller för aktiespekulation. Återlånen skulle kunna administreras genom bankväsendet. Man kan genom ett försäkringssystem skapa garantier för att fondmedlen icke försvinner. Sådana försäkringssystem finns redan på andra områden.

Utskottet synes emellertid icke alls vara intresserat av att de enskilda människorna får möjlighet att öka sitt sparkapital. Man tycker tydligen särskilt illa om att vederbörande skulle köpa aktier. Man säger att det skulle vara förenat med alltför stora risker. Det ligger i sakens natur att det finns risker med aktieköp. Men hur kan det vara förenligt med aktsamhet om människornas pensionsfonder att låta ett litet antal herrar, som herr Sträng säger, sköta den saken? Om de pampar som får plats i fjärde fondstyrelsen gör ett fel blir det ju stora katastrofer, eftersom det rör sig om så höga belopp. Om en enskild människa råkar göra ett fel med sitt lilla sparkapital, händer inga större olyckor ur det stora helas synpunkt. Riskerna kan då klaras med ett försäkringsgarantisystem. Varför skall man förvägra de enskilda människorna att få använda viss del av sitt pensionsunderlag för aktieköp, när man ändå avser att använda pengarna till spekulering? Skillnaden är bara den att om den enskilde får göra det, så blir det ingen socialisering — men det är tydligen det som är avsikten. Enskilt ägande passar inte in i ett socialistiskt samhälle.

Jag har nu föreslagit att det skall göras en utredning för att klargöra hur man skulle kunna komma till rätta med dessa problem och få fram ett system för återlån till de enskilda människorna, för att därmed kunna sprida ett ökat sparande till de många människorna. Jag instämmer i det av herr Regnéll tidigare ställda yrkandet om bifall till reservationen 17, i vilken det hemställs om bifall till min motion nr 1944.

Herr ANNERÅS (fp):

Herr talman! Att vid denna sena timme efter ungefär tolv timmars debatt, exklusive middagspaus, ta upp nya aspekter på detta ärende är naturligtvis oerhört svårt, men jag vill i alla fall ta upp en del frågeställningar, som berör speciellt de mindre och medelstora företagen. Det har ju tidigare redovisats vad propositionen innehåller, och jag avstår därför från att beröra den.

Det är svårt att se vart regeringen vill komma med sitt förslag att utnyttja AP-fonderna för aktieköp. Naturligtvis är det fullt möjligt att med dessa ofantliga fonder skaffa staten ett avgörande inflytande över en rad företag, om man så skulle önska.

Även med den begränsade insats som avses med föreliggande förslag blir aktiefonden en betydande maktfaktor på aktiemarknaden, särskilt som det i propositionen sägs att sedan erfarenheter vunnits av den föreslagna placeringsverksamheten skall Kungl. Maj:t efter framställning

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

av styrelsen för den nya fonden kunna besluta om en ökning av det belopp som skall avdelas för aktieköp.

Man kan fråga sig om regeringen leker med tanken att köpa så stora aktieposter i vissa företag att dessa så småningom kan kontrolleras av ett investmentbolag, som föreslagits av LO. Vi skulle med andra ord få ytterligare en statlig sektor av näringslivet vid sidan av Statsföretag AB, och dess agerande har ju inte i allo varit lyckat.

I och för sig är det inte överraskande att det kommer förslag av denna innebörd beträffande AP-fondernas användning. Det var strängt taget vad man kunde vänta. Visserligen bedyrades det när fonderna inrättades att de inte skulle användas för en direkt inblandning i näringslivets verksamhet, men man har för länge sedan lärt sig vad sådana löften är värda.

Det är i och för sig fullt riktigt att AP-fonderna behöver på ett mera aktivt sätt än hittills komma näringslivet till godo, helt enkelt därför att tidigare kreditkällor kommer att spela en allt mindre roll. Men detta mål kan man nå lättare och på mindre riskabla vägar än den som propositionen nr 97 anger.

AP-fonden kan som bekant i dag inte göra placeringar i aktier. Bortsett från de s. k. återlånen kan fonden i dag endast placera i närmast helt riskfria tillgångar. Det kan väl sägas att den stora vattendelaren är frågan om man skall överge AP-fondens tidigare "riskfria placeringslinje" till förmån för krediter av ett mera riskbetonat slag.

Förvaltningen av AP-fondernas gigantiska tillgångar måste decentraliseras i stället för att centraliseras. Det kan ske bl. a. genom att pengarna slussas via de kreditinstitutioner som i dag finns.

För att påvisa de mindre och medelstora företagens finansiella problem har herr Hovhammar och jag i motion nr 1956 i anslutning till propositionen tagit upp några för dessa företag centrala frågeställningar. I två avseenden är ju den ekonomiska politiken icke neutral utan missgynnar de mindre och medelstora företagen jämfört med de större. I det ena fallet är det beskattningen och i det andra fallet kapitalförsörjningen som verkar negativt.

I fråga om beskattningen gäller att förmögenhets- och arvsbeskattningen slår hårt mot familjeföretagen, vilkas existens hotas i motsats till de större företagens, som har ett spritt ägande.

När det gäller de olika finansieringsproblemen kan sägas att de mindre och medelstora företagen missgynnas i fråga om kapitalförsörjningen bl. a. genom att de har sämre tillgång till den långfristiga kapitalmarknaden. De drabbas också hårdare av eventuella kreditrestriktioner än de större företagen. Självfinansieringsförmågan har minskat, och återlånen ur AP-fonderna är ur deras synpunkt relativt betydelselös.

Eftersom de stora företagen har möjlighet att anskaffa kapital genom att emittera obligationer har de fått en fördel framför de mindre företagen. Genom Kungl. Maj:ts förslag i propositionen skapas ytterligare en form av ojämlikhet mellan de mindre företagen och de stora. Det innebär nämligen att de mindre och de medelstora företagens eget rörelsekapital minskas, medan det ökar hos de större företagen.

De mindre företagens betydelse för svenskt näringsliv underskattas

ofta. Näringslivsdebatten sysslar i stor omfattning med storföretagen, och man glömmer bort de mindre företagen. Dessa utgör dock en så betydande del av det svenska näringslivet och svarar för en så stor del av sysselsättningen och produktionen att deras speciella problem fordrar större uppmärksamhet vid utformandet av näringspolitiken. Samtidigt bör man beakta den betydelsefulla motvikt de utgör mot den alltmär accentuerade koncentrationen bland de större företagen.

Vi motionärer är tveksamma om de föreslagna åtgärderna enligt propositionen i nämnvärd utsträckning kan lösa de finansiella problem som här har redovisats. Vi föreslår därför att 500 miljoner kronor ur AP-fonden kanaliseras till de mindre och medelstora företagen som långfristigt kapital via mellanhandsinstitutioner, detta allra helst som ca 250 miljoner kronor, som beviljats som lån av AB Industrikredit, ej kunnat utbetalas på grund av medelsbrist.

Näringsutskottet har behandlat motionen i sitt betänkande nr 58, och på s. 21 säger man: "Utgångspunkten för bedömning av det föreliggande förslaget måste enligt utskottets mening vara att det mot bakgrund av den otillfredsställande tillväxttakten i näringslivets investeringar under de senaste åren är angeläget att åstadkomma en kraftig ökning av investeringarna."

Det syftet skulle man onekligen vinna om man lånade ut pengar till företagen ur AP-fonden på förmånliga villkor när konjunkturen är på väg nedåt. Vi anser därför att det är svårt att förstå hur man skall kunna nå en sådan effekt genom att köpa aktier. Företagen får ju inget tillskott av kapital bara därför att en nyinrättad AP-fond ger sig ut på aktiemarknaden. För den saken behövs exempelvis en nyemission.

Beträffande vår begäran att 500 miljoner kronor skall kanaliseras som långfristigt kapital till mindre och medelstora företag vid mellanhandsinstitutionen, hänvisar utskottsmajoriteten på s. 27 till att Kungl. Maj:t inte har någon befogenhet att besluta om fondmedlens disposition och att riksdagen bör visa återhållsamhet i fråga om allmänna uttalanden. Man hänvisar också till att 1968 års kapitalmarknadsutredning bland sina uppgifter har att pröva om nuvarande former för att kanalisera fondens medel till näringslivet kan anses tillräckliga.

Med dessa motiveringar avstyrks motionen, men konstateras kan att utredningen arbetar på lång sikt och har ett omfattande program. Jag kan emellertid inte se att detta bör utgöra ett hinder för att ge de mindre och medelstora företagen möjlighet att förbättra sin kapital- och kreditförsörjning. Det går inte att klara detta med enbart en förväntan att en utredning i en framtid skall komma med förslag till lösning av dessa viktiga frågor.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de reservationer som berör motion nr 1956.

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! Det har varit av intresse att kunna följa en sådan fråga som den här om ATP-fonderna under de 15 år som den har diskuterats. Jag har här med mig en artikel – en ledare i Metallarbetaren från 1957 – där jag tog upp denna fråga om löntagarnas pengar och framhöll att "nu

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

står för första gången löntagarna inför möjligheten att bli jämställda med de stora finansintressena” i samband med att man bygger upp dessa fonder. Här är i en annan artikel, åtta år senare i tidningen Fackföreningsrörelsen, om medinflytande genom löntagarnas egna pengar, har jag också tagit upp dessa saker. Däremellan ligger en hel del verksamheter vid kongresser och konferenser och på annat sätt innan frågan sedan kom upp på LO-kongressen 1966 och där föranledde ett uttalande efter ett par motioner från Metall-håll. Och sedan har frågan rullat vidare.

Det är glädjande att kunna följa en fråga från början tills den kommer fram till ett ställningstagande nu efter 15 år. Kanske bara man skulle vilja göra det tillägget att det är synd att det har behövt ta 15 år; det hade kunnat gå fortare. Vi är ju överens nu från flera håll – från de flesta håll kanske jag skulle våga säga – om att detta är en sak som är i linje med utvecklingen och som innebär ett steg till på vägen mot ekonomisk demokrati. Allting är inte fullkomligt på den politiska demokratins område, och det är det heller inte på den ekonomiska demokratins område. Det kommer att dröja innan det är fullkomligt på båda dessa områden, men vi är tvungna att gå steg för steg.

Nå, avgörande är kanske inte det vi nu har diskuterat, själva ATP-fonderna – avgörande är *hur* vi sätter in dem i ett större sammanhang, vad de kan tjäna till, vad det är för mål vi vill nå. Och då är AP-fonderna inte målet utan medlet, ett medel för att bygga upp ett förnuftigare samhälle, för att garantera den fulla sysselsättningen, för att skapa de ekonomiska realiteterna för den fulla sysselsättningen, för att skapa de ekonomiskt-demokratiska instrumenten bakom medinflytandekrav som växer sig allt starkare i samhället inom olika grupper. Partierna har ju här i dag tävlat om att tala om vem som har varit först med olika förslag om ekonomiskt-demokratiska åtgärder. Dessa måste i sin tur vila på ekonomiska realiteter.

Vi vill ha fullsysselsättning i samhället, vi vill ha bättre socialutveckling i samhället, vi vill ha bättre utbildningsmöjligheter för ungdomen. Allt det kostar pengar. Vi måste ha ett sparande, och vi måste styra in det sparandet på vissa områden. Vi kan låna i traditionella former, som passiva kapitalister från de här fonderna, så som nu sker. Jag har bett ända från början, för 15 år sedan och framåt – att vi dessutom med de här fonderna skulle uppträda som aktiva kapitalister, inte bara som passiva, att vi skulle vara med och ta risken för framtiden. Det är en mycket svårare roll. Jag förstår dem som har dragit sig undan den rollen i 15 år. Men den rollen är vi tvungna att spela, om vi skall kunna uppfylla kraven på full sysselsättning, tryggad social utveckling, bättre utbildnings- och arbetsmöjligheter för ungdomen osv.

Vi är inne i ett nytt skede, där kapitalet kommer att behöva växa enormt i samhället. Bakom varje ny arbetsplats i dag, har jag upprepade gånger sagt, ligger 200 000 kronor i kapital. Vem har dem? Vi kan inte vänta att den enskilde skall spara ihop detta för att han skall kunna få ett jobb. Vi måste gemensamt i samhället spara ihop detta kapital. Vi måste då också gemensamt i samhället på många punkter ta en risk, när vi går in och satsar det kapitalet.

Det är dagens läge. Med oförändrat penningvärde skulle inom tio år

varje nytillkommen arbetsplats behöva kosta 400 000 kronor genomsnittligt inom industrin, om vi skall kunna hålla en 4-procentig standardstegring, socialt och ekonomiskt. Varifrån skall dessa pengar komma? Vem skall äga dessa pengar? Vem skall bestämma över dessa pengar, över det fördubblade kapitaltillskott som måste komma fram under en tioårsperiod?

Det finns inte så många kapitalkällor ur vilka man kan få fram det här. Herr Hermansson har talat om de 17 största familjerna och åberopat koncentrationsutredningen. Jag har haft nöjet att vara med i den utredningen. Där är den första familjen med i runt tal 700 miljoner i totalt kapital – varav det mesta ligger i tegelstenar och maskiner och inte är användbart för en satsning. Och går vi till bottenskrapet av de 16–17 familjerna kommer vi ned till förmögenheter som ligger på 15 à 20 miljoner kronor – varav det mesta är bundet i tegelstenar och maskiner och inte är tillgängligt för nya satsningar.

Låt mig mot dessa förmögenheter ställa några siffror från de s. k. skogslänen, där 50 000 jobb har försvunnit på fem år fram till 1970 och där ytterligare 50 000 jobb kommer att försvinna på fem år fram till 1975. De jobb som man skall ge människorna norrut gäller skogen och dess vidareförädling samt järnet och dess förädling. Vad kostar arbetsplatserna där? Ja, propositionen 111, som regeringen lade fram i höstas, visar att det kostar 2 000 miljoner kronor bara att upprusta tre av de statliga företagen i Norrland. 2 000 miljoner – det ger antagligen inte jobb till mer än 600–700 människor, dvs. 3 miljoner kronor per nytillkommen arbetsplats; dock att en del pengar går åt för att bygga ut gamla arbetsplatser. Vem skall satsa sådana pengar i större omfattning? Man kan räkna med 1 miljon per arbetsplats för sådana industrier. En del arbetsplatser blir billigare. Men räkna med ett så lågt genomsnitt som 200 000 kronor per arbetsplats. Det blir då detsamma som ett krav på 10 000 miljoner kronor bara för att ge sysselsättning åt de 50 000 människor i skogslänen som kommer att tappa sina jobb under innevarande femårsperiod. Varifrån skall de pengarna komma? Vem har råd? Vem vågar satsa? Vem är stor nog för att göra en sådan satsning och dessutom med en rimlig riskfördelning så han vågar satsa?

Svaret är att det nu finns en möjlighet som gör det lilla Sverige jämförbart med de stora länderna, när det gäller att göra tillräckligt stora satsningar av kapital för att trygga full sysselsättning åt människorna här i landet. Vi behöver inte göra alla till byråkrater för att de skall få nya jobb. Det går också att bjuda industriarbete. Särskilt om man från fackligt håll trycker på hårdare. Vi behöver inte tappa så mycket som vi har gjort hittills. Men enligt kompletteringspropositionens förutsägelser skall vi få 203 000 nya byråkratiska jobb under den femårsperiod som väntar oss, samtidigt som industrin kommer att gå tillbaka med 30 000 jobb. Den siffran tror jag dessutom är för låg med den politik som nu förs.

Skall vi kunna vända på utvecklingen? Skall vi få fram 100 000 nya sysselsättningar i industrin och genom följdinvesteringar? I så fall behövs en kraftig satsning göras. Här finns nu en möjlighet. Men det är inte bara en *möjlighet* – och det är det som är förklaringen till de 15 årens

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

dröjsmål – utan det är också en *svårighet*. Det är ingen lätt arbetsuppgift man ger sig på. Den kommer att vara betydligt svårare än de företagsuppgifter man hittills givit sig på med Statsföretag AB. De 500 miljoner som vi i kväll diskuterar bör till största delen användas för att skaffa nya jobb till människorna under den kommande femårsperioden. De borde användas för att ersätta de 93 000 jobb som försvinner inom jord- och skogsbruk och de 30 000 jobb som försvinner inom industrin under de närmaste fem åren.

Om de 500 miljonerna användes till det, så har pengarna gjort en god insats för att trygga full sysselsättning, i stället för att man köper gamla papper i ASEA och Volvo och tror att man därmed får medinflytande. Det får man inte. Men man kan skapa nya jobb – och de jobben behöver vi! Det är därför vi bör satsa de pengarna.

Arne Geijer tog här upp en mycket intressant sak, som ligger på ett annat område än det rent ekonomiska. Han talade om den stämning som råder ute bland människor och som kommit till uttryck i skrivelser till LO. Man har i de skrivelserna sagt att man vill ha medinflytande. Det är inte bara fråga om ekonomi, utan man vill verkligen ha medinflytande. Man vill känna att man kan påverka sin egen framtid. Och det är väl ett sundhetstecken när löntagarna är positiva i det fallet och inte väntar att andra skall satsa pengarna för att löntagarna skall få en tryggad framtid i form av full sysselsättning. Det är ett sundhetstecken att man på löntagarhåll reagerar så att man säger: Tag våra pensionspengar och bygg ut näringslivet för full sysselsättning och fortsatt social utveckling. Och tag risker med de pengarna! Vem skall annars i tillräcklig omfattning riskera sina pengar för löntagarnas framtid och för att trygga den fulla sysselsättningen?

I ett samhälle som vårt har vi en politisk makt – vi kan kalla det för en *statsmakt* – och en *näringslivsmakt*. Vår uppfattning – som har framkommit i politiskt-demokratiska sammanhang – har vi ofta formulerat så, att vi vill ha en jämvikt mellan statsmakt och näringslivets makt. Det är bra att det finns två maktcentra som kan hålla varandra i jämvikt i samhället, motbalansera och kontrollera varandra. Ja, det är bra. Men det som jag hoppas skall bli resultatet av den här utvecklingen – att löntagarna går in med sina ATP-pengar i näringslivet – är att vi inte bara får statsmakten kontra näringslivsmakten, utan att vi får in en tredje maktfaktor i samhället för framtiden, nämligen löntagarna. Det kan ske genom att löntagarna inte bara säljer sin arbetskraft utan är med och äger sitt kapital, som de kan sätta in i näringslivet för att trygga sin framtid. Då får vi en trepunktskonstruktion i samhället – statsmakten, näringslivsmakten och löntagarmakten, som kan hålla varandra i balans.

Därför har jag i 15 år också bett att löntagarna skall få majoritetens av inflytandet över sina ATP-pengar. Det förslag som vi fick för 15 år sedan innebar att löntagarna skulle ha en tredjedel av inflytandet över sina pensionsfonder. Jag väckte då, för 15 år sedan, en motion, som gick emot det förslaget. Riksdagen följde mitt förslag, så att löntagarna fick majoritet tillsammans med kooperatörerna i den största fonden, den andra. Man minskade antalet statliga representanter från tre till en och gav löntagarna och kooperatörerna var sin, så att det blev löntagarmajoritet.

Jag skulle ha uppskattat om det i den nya fondstyrelsen också hade föreslagits löntagarmajoritet. Det hade inte varit fel att våga lita på löntagarna, vågat satsa på löntagarna i framtiden som en tredje maktfaktor i det svenska samhället också ekonomiskt. Inom den gruppen skulle man få fram sådana ekonomisk-demokratiska former att man på representativ väg kunde bygga upp en ekonomisk demokrati på samma sätt som vi bygger upp den politiska demokratin på representativ väg. Då skulle vi få statsmakt, näringslivsmakt och löntagarmakt som tre faktorer, som skulle hålla varandra i balans i det framtida samhället. Därmed skulle vi också få medinflytande, demokrati och förhandlingar de tre emellan. På så sätt skulle vi undvika att allt läggs på en hand med den koncentration som då uppstår.

Jag hoppas att det så småningom, utan alltför lång väntan, också i den fjärde fonden blir vad som finns i den andra fonden, nämligen en löntagarmajoritet som får det avgörande inflytandet.

När vi har fattat detta beslut i dag -- jag förmodar att förslaget går igenom med centerns hjälp -- kan man kanske säga: Allting är färdigt, nu finns pengarna. Men pengarna är bara en bit i det här pusslet! Det räcker inte att bara ha pengar för att trygga sysselsättningen. Vi måste också veta hur pengarna skall användas, var de skall sättas in. Det måste finnas handlingslinjer när man skall handskas med så här mycket eget kapital -- riskbärande kapital -- i en näringslivsutbyggnad för att trygga sysselsättningen och ta fram nya arbetsplatser. Det måste finnas en näringspolitik bakom satsningen *innan* den görs. Det måste också finnas en organisation med vilken satsningen kan göras och urvalet mellan olika objekt genomföras. Sökandet efter nya lämpliga objekt, värda att satsa på, måste ske genom en bättre organisation än som finns i dag. Annars kan det gå skevt, *annars* kan det bli Kalmar Verkstad av det hela. Alltså: pengarna finns med dagens beslut. Men kvar är de ännu viktigare arbetsuppgifterna, att bygga upp en näringspolitik och en organisation genom vilken vi kan styra de här pengarna till en förnuftig användning -- utan att råka ut för alltför många svårigheter och misslyckanden i framtiden. Det blir ingen lätt väg. Det kommer att uppstå svårigheter. Det kommer att bli misslyckanden.

Det lättaste är att köpa en bunt aktier i ASEA eller Volvo och därmed visa upp papper på att man har fått medinflytande och ekonomisk demokrati -- av en art som jag dock inte värderar särskilt högt. Det viktiga är att skaffa de nya jobben, samverka med industrier som redan finns, med den erfarenhet, teknik, marknadsföring, folk och organisation de har. Det viktiga är att vi, inför den snabba tekniska förändring som är på väg i världen, bygger upp nya verksamheter i anslutning till det som finns, och att vi gör detta i tid, med de 5-10 års förberedelser som fordras om vi skall få resultat och icke misslyckas.

Det är en sådan politik jag har talat för. Den centrala frågan gäller alltså inte ATP-pengarna till näringslivet. Pengarna måste också förenas med ett förnuftigt sätt att sköta dem, och det förutsätter en riktig näringspolitik. Dessa pengar bör och kan inte få användas kors och tvärs på ett planlöst sätt; då kommer man strax att ha försatt sig i stora svårigheter. Dessa pengar är av sådan storlek att de, tillsammans med de

lånepengar som följer med de egna, risktagande pengarna, måste satsas i ett planmässigt sammanhang med utbildningsverksamhet, forskningsverksamhet, internationell marknadsuppbyggnad, gallring av projekt osv.

Det finns andra länder som utan att vara diktaturer för en sådan politik, som har ett medvetet samspel mellan näringsliv och stat. I det svenska samhället skall vi, hoppas jag, också få in löntagare i detta samspel. Med hjälp av denna näringspolitik i förening med ekonomiska resurser också från löntagarnas pensionsfonder skall vi målmedvetet och långsiktigt bygga upp det bättre samhälle som vi vill ha.

Målet är nya jobb, bättre jobb, tryggare jobb, så att vi kan klara den sociala utvecklingen och ungdomens framtid. Vi får inte bara vänta på de nedgångar som vi enligt kompletteringspropositionen och på andra sätt ser kommer att drabba stora grupper av de människor som i dag är sysselsatta inom jordbruk, skog och industri utan att vi har nya jobb att erbjuda dem annat än inom byråkratin. Den utvecklingen bör vi vända på. ATP-medel ger oss, rätt använda, en möjlighet.

Vi kommer att fatta ett beslut som är avgörande för framtiden. Det öppnar möjligheter. Men, säger man från andra håll, är det inte förenat med risker? Vi är rädda för denna utveckling. — Det finns risker, och man kan vara rädd för detta. Men vi kan inte stanna utvecklingen bara för att det finns risker och för att man är rädd för dessa risker. Vi måste låta utvecklingen rulla vidare och ta vara på de *möjligheter*, som det här beslutet öppnar, om det förenas med en förnuftig, långsiktig, medveten näringspolitik, utformad i tid.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Regnéll begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirtén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 163

Nej — 153

Punkten 2

H e m s t ä l l a n

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 a av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wirtén begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 a av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirtén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 228
Nej — 88

Motiveringen

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels utskottets motivering med den ändring däri som föranleddes av bifall till reservationen nr 2 b av herr Svensson i Malmö, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner näringsutskottets motivering i betänkandet nr 58 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt utskottets motivering med den ändring däri som föranleddes av bifall till reservationen nr 2 b av herr Svensson i Malmö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 223
Nej — 16
Avstår — 77

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Svensson i Malmö, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Svensson i Malmö.

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 215
Nej — 16
Avstår — 85

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 4 a av herr Gustafsson i Byske m. fl. samt 3:o) reservationen nr 4 b av herr Svensson i Malmö, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Gustafsson i Byske begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 4 antar reservationen nr 4 a av herr Gustafsson i Byske m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 4 b av herr Svensson i Malmö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 112
Nej — 24
Avstår — 180

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 a av herr Gustafsson i Byske m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustafsson i Byske begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 166
Nej — 149

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Svensson i Malmö, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Svensson i Malmö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	214
Nej	—	16
Avstår	—	85

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Gustafsson i Byske m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustafsson i Byske begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Gustafsson i Byske m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustafsson i Byske begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	164
Nej	—	151

Punkten 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Gustafsson i Byske m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustafsson i Byske begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Gustafsson i Byske m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustafsson i Byske begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 164
Nej — 152

Punkten 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Gustafsson i Byske m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustafsson i Byske begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Gustafsson i Byske m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustafsson i Byske begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 164
Nej — 152

Punkterna 9 - 11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustafsson i Byske begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustafsson i Byske begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 153

Punkten 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wirtén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 13 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirtén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161
Nej - 151

Punkten 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustafsson i Byske begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustafsson i Byske begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 152

Punkten 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wirtén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 15 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirtén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 162
Nej -- 151

Punkten 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av herrar Regnéll och Hovhammar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Regnéll begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 16 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av herrar Regnéll och Hovhammar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Regnéll begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 263
Nej -- 43
Avstår -- 7

Punkten 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av herr Andersson i Örebro m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustafsson i Byske begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 17 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av herr Andersson i Örebro m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustafsson i Byske begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 180
Nej — 113
Avstår — 19

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Punkten 18

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 17 av herrar Regnéll och Hovhammar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Regnéll begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 18 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 17 av herrar Regnéll och Hovhammar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Regnéll begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 270
Nej — 42
Avstår — 1

Punkten 19

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 18 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wirtén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 19 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 18 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirtén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 162
Nej — 151

Torsdagen den
24 maj 1973

*Allmänna pensions-
fondens förvaltning,
m. m.*

Punkten 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 19 av herrar Andersson i Örebro och Wirtén, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wirtén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkanudet nr 58 punkten 20 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 19 av herrar Andersson i Örebro och Wirtén.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirtén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	264
Nej	–	48
Avstår	–	1

Punkten 21

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 20 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wirtén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkanudet nr 58 punkten 21 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 20 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirtén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	161
Nej	–	151

Punkten 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 21 av herr Svensson i Malmö, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 58 punkten 22 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 21 av herr Svensson i Malmö.

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

Konvertibla skuldebrev m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	289
Nej	—	16
Avstår	—	8

§ 2 Meddelande ang. plenum fredagen den 25 maj

Herr TALMANNEN yttrade:

Vid morgondagens sammanträde avslutas ärendebehandlingen senast kl. 18.00. Därefter besvaras 10 enkla frågor.

§ 3 Konvertibla skuldebrev m. m.

Föredrogs lagutskottets betänkande nr 19 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:93 med förslag till lag om konvertibla skuldebrev m. m. jämte motioner.

Genom en den 16 mars 1973 dagtecknad proposition hade Kungl. Maj:t, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden, föreslagit riksdagen att anta vid propositionen följande förslag till

1. lag om konvertibla skuldebrev m. m.,
2. lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag,
3. lag om ändring i lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering,
4. lag om ändring i lagen (1916:156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

"I propositionen läggs fram förslag som berör aktiebolagens kapitalförsörjning, aktiekapitalets storlek och bolagsledningens och aktieägars rätt att ta lån från aktiebolag.

Enligt förslaget skall aktiebolag kunna ge ut konvertibla skuldebrev, dvs. skuldebrev som kan bytas ut mot aktier i det låntagande bolaget. Bolagen får också möjlighet att ge ut skuldebrev förenade med optionsrätt att teckna nya aktier i det låntagande bolaget. Vidare föreslås regler om konvertibla aktier, dvs. aktier som kan omvandlas till aktier av annat slag.

Möjlighet införs för aktiebolag att vid nyemission av aktier mot betalning i pengar besluta om avvikelse från den företrädesrätt att delta i

Torsdagen den
24 maj 1973

Konvertibla skuldebrev m. m.

nyemissionen som annars tillkommer aktieägarna. Vidare får styrelsen behörighet att efter bemyndigande av bolagsstämman besluta om nyemission och om avvikelser från aktieägares företrädesrätt.

Aktiekapitalets minsta belopp höjs från nuvarande 5 000 kronor till 50 000 kronor.

Slutligen införs regler om bolagens rätt att lämna penninglån till styrelsen, verkställande direktör och aktieägare. Reglerna innebär bl. a. att sådana lån förbjuds i den mån lånet är avsett för låntagarens privata konsumtion."

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1973:1916 av herr Brundin (m),

1973:1932 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att det i aktiebolagen minsta tillåtna aktiekapitalet skulle vara 20 000 kronor,

2. att i de föreslagna lagarna skulle intas bestämmelse om att bolagsstämmans beslut om avvikelser från aktieägares företrädesrätt att delta i penningemissioner av aktier, konvertibla skuldebrev och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning samt beslut om bemyndigande till styrelsen att med avvikelser från aktieägares företrädesrätt besluta om sådana emissioner skulle vara giltigt endast om det biträtts av aktieägare med två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid stämman företrädde aktierna, samt

3. att det i propositionen föreslagna förbudet mot lån till aktieägare m. fl. gavs en utformning i enlighet med de i motionen skisserade riktlinjerna,

1973:1933 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställdes

1. att riksdagen fastställde lägsta aktiekapital till 20 000 kronor,

2. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att frågan om en särskild bolagsform för mindre företag med begränsad personlig ansvarighet utreddes och att förslag med anledning härav, om möjligt, förelades riksdagen samtidigt med förslaget till ny aktiebolagslag,

1973:1952 av herr Färdin m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att avslå den föreslagna utvidgningen av bolagsstyrelsens rätt att besluta om nyemission,

2. att avslå förslaget om slopande av aktieägarnas ovillkorliga företrädesrätt vid kontant nyemission,

3. att minimigränsen för aktiekapitalet i aktiebolag skulle vara 20 000 kronor,

4. att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande ett garantisystem för att underlätta existerande rörelsedrivande bolags anpassning till nya regler om aktiekapitalets storlek i enlighet med vad som anförts i motionen, samt

5. att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande införandet av en ny företagsform med begränsad ekonomisk ansvarighet för ägarna, speciellt avpassad till de mindre företagens behov, i enlighet med vad som anförts i motionen,

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

Konvertibla skuldebrev m. m.

1973:1953 av herr Hovhammar m. fl. (m, c, fp) vari hemställda att riksdagen för sin del skulle besluta att det i aktiebolagslagen minsta tillåtna aktiekapitalet skulle vara 20 000 kronor samt

1973:1954 av herr Löfgren m. fl. (fp) vari hemställda att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att förslag om temporära lättnader i statsskatten för mindre företag för att möjliggöra ökningen av aktiekapitalet förelades riksdagen samtidigt med förslag om övergångsbestämmelser, avseende krav på höjning av minimigränsen för aktiekapitalet även för äldre bolag.

Utskottet hemställde

1. beträffande förhandsbemyndigande åt styrelsen att riksdagen med avslag på motionen 1973:1952 yrkandet 1 godkände vad utskottet anfört i denna del,

2. beträffande avvikelser från företrädesrätt att riksdagen med avslag på motionen 1973:1952 yrkandet 2 godkände vad utskottet anfört i denna del,

3. beträffande kvalificerad majoritet att riksdagen med avslag på motionen 1973:1932 yrkandet 2 godkände vad utskottet anfört i denna del,

4. beträffande beslut om emission att riksdagen skulle

a) anta 2, 3 och 10 §§ i det vid propositionen 1973:93 fogade förslaget till lag om konvertibla skuldebrev,

b) anta 48, 49, 55, 63 a, 124, 130 §§ och 190 § 2 mom. i det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag,

5. beträffande aktiekapitalets storlek att riksdagen med avslag på motionerna 1973:1916, 1973:1932 yrkandet 1, 1973:1933 yrkandet 1, 1973:1952 yrkandet 3 och 1973:1953 skulle anta 2 § första stycket i förslaget till lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag,

6. beträffande ny bolagsform att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:1933 yrkandet 2 och motionen 1973:1952 yrkandet 5,

7. beträffande utformningen av övergångsregleringen att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:1952 yrkandet 4 och 1973:1954,

8. beträffande lån till aktieägare att riksdagen med avslag på motionen 1973:1932 yrkandet 3 skulle anta 75 a § och 213 § 8. i förslaget till lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag,

9. beträffande den personkrets som avsågs med låneförbudet att riksdagen med anledning av propositionen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i betänkandet anfört angående äktenskapsliknande samlevnad,

10. beträffande godkänd revisor att riksdagen – med förklaring att propositionen, såvitt nu var i fråga, inte kunnat oförändrad antas – för sin del skulle anta 107 § 1 mom. samt 108 och 193 §§ i förslaget till lag

Torsdagen den
24 maj 1973

Konvertibla skuldebrev m. m.

om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande vissa jämkningar av formell natur,

11. beträffande övergångsbestämmelserna att riksdagen – med förklaring att propositionen, såvitt nu var i fråga, inte kunnat oförändrad antas – för sin del skulle anta punkten 4 i övergångsbestämmelserna i förslaget till lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag med av utskottet föreslagen lydelse, innebärande visst tillägg av formell natur,

12. beträffande förslaget till lag om konvertibla skuldebrev att riksdagen skulle anta lagförslaget i den mån det ej omfattades av hemställan ovan under 4,

13. beträffande förslaget till lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag att riksdagen skulle anta lagförslaget i den mån det ej omfattades av hemställan ovan under 4, 5, 8, 10 och 11,

14. beträffande övriga lagförslag att riksdagen skulle anta

a) förslaget till lag om ändring i lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering,

b) förslaget till lag om ändring i lagen (1916:156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande förhandsbemyndigande åt styrelsen av herr Börjesson i Falköping, fru Jonäng och herr Persson i Heden (samtliga c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1952 yrkandet 1 godkände vad reservanterna anfört i denna del,

2. beträffande avvikelse från företrädesrätt av herr Börjesson i Falköping, fru Jonäng och herr Persson i Heden (samtliga c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1952 yrkandet 2 godkände vad reservanterna anfört i denna del,

3. beträffande avvikelse från företrädesrätt av herrar Lidgard (m), Winberg (m), Enlund (fp) och fru Swartz (fp) som i fråga om utskottets motivering ansett att viss del av utskottets yttrande bort utgå,

4. beträffande kvalificerad majoritet av herrar Lidgard (m), Winberg (m) och Enlund (fp) samt fru Swartz (fp) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1932 yrkandet 2 godkände vad reservanterna anfört i denna del,

5. beträffande beslut om emission av herr Börjesson i Falköping, fru Jonäng och herr Persson i Heden (samtliga c) som – under förutsättning av bifall till reservationerna nr 1 och 2 – ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

a) att riksdagen – med förklaring att det vid propositionen fogade förslaget till lag om konvertibla skuldebrev inte kunnat i oförändrat skick

Torsdagen den
24 maj 1973*Konvertibla skuldebrev m. m.*

antas – med bifall till motionen 1973:1952 yrkandena 1 och 2 för sin del skulle

dels anta 2 och 3 §§ i förslaget med av reservanternas föreslagen lydelse,

dels besluta att 10 § skulle utgå ur förslaget,

dels besluta att 11–26 §§ i förslaget skulle erhålla numren 10–25,

b) att riksdagen – med förklaring att det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1944:704) om aktiebolag inte kunnat i oförändrat skick antas – med bifall till motionen 1973:1952 yrkandena 1 och 2 för sin del skulle

dels anta 48, 49, 55, 124 och 130 §§ samt 190 § 2 mom. i förslaget med av reservanternas föreslagen lydelse,

dels besluta att 63 a § skulle utgå ur förslaget,

6. beträffande beslut om emission av herrar Lidgard (m), Winberg (m) och Enlund (fp) samt fru Swartz (fp) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 4 – ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

a) att riksdagen – med förklaring att det vid propositionen fogade förslaget till lag om konvertibla skuldebrev inte kunnat i oförändrat skick antas – med bifall till motionen 1973:1932 yrkandet 2 skulle

dels för sin del anta 2 och 10 §§ i förslaget med av reservanternas föreslagen lydelse,

dels anta 3 § i förslaget,

b) att riksdagen – med förklaring att det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1944:704) om aktiebolag inte kunnat i oförändrat skick antas – med bifall till motionen 1973:1932 yrkandet 2 skulle

dels för sin del anta 55 och 63 a §§ i förslaget med av reservanternas föreslagen lydelse,

dels anta 48, 49, 124 och 130 §§ samt 190 § 2 mom. i förslaget,

7. beträffande aktiekapitalets storlek av herrar Lidgard (m) och Börjesson i Falköping (c), fru Jonäng (c), herrar Winberg (m) och Enlund (fp), fru Swartz (fp) samt herr Persson i Heden (c) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen – med förklaring att det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag inte kunnat oförändrat antas – med avslag på motionen 1973:1916 och med bifall till motionerna 1973:1932 yrkandet 1, motionen 1973:1933 yrkandet 1, motionen 1973:1952 yrkandet 3 och motionen 1973:1953 för sin del skulle anta 2 § första stycket i förslaget med av reservanternas föreslagen lydelse,

8. beträffande ny bolagsform av herrar Lidgard (m) och Börjesson i Falköping (c), fru Jonäng (c), herrar Winberg (m) och Enlund (fp), fru Swartz (fp) samt herr Persson i Heden (c) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1952 yrkandet 5 och 1973:1933 yrkandet 2 beslutade att hos Kungl. Maj:t anhålla om snar

utredning beträffande införandet av en ny företagsform med begränsad ekonomisk ansvarighet för ägarna, speciellt anpassad till de mindre företagens behov,

9. beträffande utformningen av övergångsregleringen av herrar Lidgard (m) och Börjesson i Falköping (c), fru Jonäng (c), herrar Winberg (m) och Enlund (fp), fru Swartz (fp) samt herr Persson i Heden (c) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1973:1952 yrkandet 4 och 1973:1954 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört angående det angelägna i att de av motionsyrkandena berörda frågorna blev föremål för en allsidig utredning.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag tror nog att kammarledamöterna håller mig räkning för att jag skall fatta mig kort med hänsyn till den sena tidpunkten.

Det utskottsbetänkande vi nu skall ta ställning till berör aktiebolagens kapitalförsörjning, aktiekapitalets storlek och bolagsledningens och aktieägarnas rätt att ta lån från aktiebolag.

Rent allmänt vill jag säga att det har bildats många aktiebolag. Vi har väl i vårt land ungefär 125 000 aktiebolag. Det är självklart att det finns ganska många s. k. skrivbordsbolag som har tillkommit enbart i syfte att dess ägare skall undgå att betala skatt på sina inkomster. Dessa bolag är enligt min mening icke seriösa och har därmed icke något berättigande. Men, herr talman, jag vågar ändock hävda att de allra flesta bolag har bildats i ärligt och seriöst syfte. Det gäller att skapa trygghet för sig själv och sina anställda i sitt företag. En trygghetsform har för många företagare varit att bilda om sitt företag till aktiebolag.

Jag vill alltså gärna se positivt på den utveckling till ökad bolagsbildning som har skett i vårt land, en strävan från näringslivets utövarer att följa med i tidsutvecklingen. Men jag vill ändock ha sagt att jag skulle hälsa med allra största tillfredsställelse tillskapandet av en särskild företagsform med begränsad personlig ansvarighet, speciellt anpassad för de mindre företagen.

Aktiebolagens nuvarande utformning är inte speciellt lämpad för de mindre företagen. Därför vore det tacknämligt om man kunde få fram en speciell bolagsform för dem. Föreliggande utskottsbetänkande behandlar endast partiell förändring av nu gällande aktiebolagslag. Det är dock min förhoppning att det inte skall dröja alltför länge innan riksdagen får ta ställning till en allmän översyn av hela aktiebolagslagen.

För att direkt gå in på de olika reservationerna, har jag endast för avsikt att i korthet kommentera reservationerna 1 och 2. I fråga om reservationen 1 har vi beträffande förhandsbemyndigande åt styrelsen sagt att nackdelarna med det nuvarande systemet inte får överdrivas. Nyemissioner kan genomföras på kort tid, även i stora bolag med många aktieägare. Det behöver inte ta mer än högst 14 dagar att kalla till bolagsstämma och besluta om emission. Och det är väl inte så ofta emissioner företages i aktiebolagen.

Som vi framhållit i vår reservation innebär förslaget att bolagsstämman

med enkel majoritet skall kunna besluta att lämna styrelsen fullmakt att genomföra emissioner, även s. k. riktade emissioner, och att man därmed — jämfört med nuvarande förhållanden — ger bolagsstyrelsen ökade maktbefogenheter. Detta ger anledning till principiella betänkligheter, även om de praktiska verkningarna sannolikt inte blir särskilt stora. Den praktiska nyttan av en ändring kan å andra sidan inte heller bli särskilt stor. Om förslaget genomförs kan detta påskynda utvecklingen mot en allt större centralisering av beslutsfunktionerna inom företagen. Det kan också försvaga de mindre aktieägarnas möjligheter att ta del i bolagens angelägenheter.

Med stöd av det anförda vill jag, herr talman, yrka bifall till reservationen 1, vari yrkas att de föreslagna bestämmelserna om förhandsbemyndigande bör utgå ur lagförslagen.

Beträffande reservationen 2 vill jag framhålla att de nuvarande reglerna om aktieägarnas företrädesrätt vid emissioner utgår från principen om alla aktieägares likställighet. De nuvarande bestämmelserna bygger på principen om företrädesrätt för den som tidigare är aktieägare att vid nyemission förvärva aktier.

Reservanterna kan därför inte biträda utskottsmajoritetens uppfattning att de nuvarande bestämmelserna är så stela att det finns behov av att införa möjlighet för bolagsstämman att med enkel majoritet besluta om avvikelse från denna rätt. Det föreliggande förslaget innebär att de mindre aktieägarnas möjligheter att kunna hävda sin rätt gentemot de större minskas. Det finns redan nu möjligheter enligt det nuvarande systemet att låta nya intressenter — större eller mindre — komma in i ett bolag, om en grupp aktieägare i bolaget är beredda att medverka till detta. Den nuvarande ordningen, som garanterar att samtliga delägare i bolaget får möjlighet att själva bevaka sina intressen, bör enligt reservanternas mening bibehållas, inte minst med hänsyn till det alltmer ökade intresset för aktieköp som sparform. Jag yrkar därför bifall till reservationen 2 till föreliggande utskottsbetänkande.

Herr talman! I övrigt ber jag att få yrka bifall till de reservationer där mitt namn förekommer.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! För att spara kammarledamöternas tid har vi reservanter i lagutskottet försökt att fördela uppgifterna i denna debatt, och jag skall därför nöja mig med att anföra några synpunkter i anslutning till reservationen 8. Beträffande övriga reservationer där mitt och fru Swartz' namn förekommer ber jag att få hänvisa till vad andra företrädare för dessa reservationer anför i debatten.

I reservationen 8 har vi reservanter följt upp ganska likartade yrkanden i partimotioner från folkpartiet och centerpartiet, som gäller en snabb utredning om införande av en ny företagsform med begränsad ekonomisk ansvarighet för ägarna, speciellt avpassad för de mindre företagarnas behov.

Torsdagen den
24 maj 1973

Konvertibla skuldebrev m. m.

Utskottet erinrar i betänkandet om att det är vanligt i flera andra länder att det vid sidan av aktiebolaget finns en särskild bolagsform, anpassad för företag med ett mindre antal delägare, där kravet på aktiekapital ställs lägre. Denna bolagstyp finns i Västtyskland – de s. k. GmbH-företagen. Motsvarande bolagsformer finns också i de övriga EG-staterna, och i Danmark har nyligen lagts fram ett förslag till lagstiftning om en motsvarande bolagsform.

Lagutskottets majoritet anser emellertid att det i Sverige inte finns något behov av en sådan typ av bolag. Detta är ett ganska märkligt ställningstagande. Skulle Sverige då vara det enda västeuropeiska land, som inte har behov av en särskild bolagsform för de mindre företagen? De motiveringar som utskottsmajoriteten anför för sin ståndpunkt tycker jag inte är särskilt hållbara. Utskottsmajoriteten hänvisar till förarbetet till 1944 års aktiebolagslagstiftning. Där ansåg man att allvarliga betänkligheter skulle möta redan från den synpunkten att en sådan bolagsform saknar grundval i inhemsk rättsutveckling. Detta finner utskottsmajoriteten fortfarande vara ett bärande skäl.

Det är möjligt att den uppfattningen kunde ha visst fog för sig år 1941, dvs. för 32 år sedan när Sverige genom krigstillstånd i Europa var tämligen avskuret från handelsförbindelser med övriga länder. Men nog är det väl ändå ett tecken på argumentsnöd när man hänvisar till en situation som knappast har några som helst likheter med dagens. Har inte utskottsmajoriteten märkt att det internationella umgänget i fråga om handel och ekonomi har förändrats på dessa 32 år? Kan det vara rimligt att de mindre företagen i Sverige skall ha sämre eller snävare arbetsmöjligheter än motsvarande företag i övriga europeiska länder? Dessutom bör det erinras om att en av anledningarna till att man i samband med 1944 års aktiebolagslagstiftning avvisade tanken på att inrätta en särskild bolagsform för de mindre företagen var att man då avstod från att höja minimigränsen för aktiekapital, som då stått oförändrad sedan 1895, 5 000 kronor, densamma som gäller ännu i dag. Om nu socialdemokraterna med vpk:s hjälp får som de vill, så kommer ju minimigränsen för aktiekapitalet att höjas från 5 000 till 50 000 kronor. Därmed skapas enligt vår mening en situation som gör det utomordentligt angeläget att en särskild företagsform för de mindre företagen skapas.

Jag ber, herr talman, med hänvisning till vad jag nu har anfört att få yrka bifall till reservationerna 3, 4, 6, 7, 8 och 9 vid lagutskottets betänkande nr 19.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att ge uttryck åt en tillfredsställelse över att föredragande statsrådet på det sätt som har skett har lagt fram förslag som är ägnade att hjälpa företagen i den finansieringssituation som de befinner sig i. Statsrådet har i propositionen visat hur självfinansieringsgraden har gått ned, och alla är medvetna om att åtgärder behövs för att kompensera detta förhållande.

Man kan naturligtvis ha olika uppfattningar om vad som är orsaken till att självfinansieringsgraden har gått ned, men det hör inte riktigt till lagutskottets område att diskutera en sådan fråga, och jag skall därför

avstå från det. Jag skall liksom mina företrädare här i talarstolen försöka begränsa mig till några få punkter. Vad jag skulle vilja uppehålla mig vid gäller framför allt aktiebolagets beslutsprocess vid olika emissioner.

Inom den svenska aktiebolagsrätten har ju gällt att vid nyemissioner har aktieägare haft en ovillkorlig företrädesrätt att teckna de nya aktierna. Teckningsrätterna har haft sina värden och har kunnat omsättas i kontanter, om man så har velat. Det har naturligtvis hängt samman med de kurser som man har emitterat de nya aktierna till. De aktieägare som har varit med om detta känner nu naturligtvis en viss ängslan att de skall komma i en sämre situation, om man rubbar på denna företrädesrätt. Nu skall den, såvitt jag har förstått, fortfarande vara huvudregeln, och endast om man fattar särskilda beslut om det kan aktieägarnas företrädesrätt eftersättas. Vi har inte haft någonting emot detta utan sagt oss, att det naturligtvis finns situationer där det är till aktieägarnas uppenbara fördel att aktiebolaget kan tillföras ett nytt, friskt kapital som man inte har kunnat få på annat sätt.

Vad vi har varit litet fundersamma över är, som jag sade, själva beslutsprocessen, dvs. vilken majoritet som skall erfordras vid beslut på en bolagsstämma. Aktiebolagsutredningen föreslog för sin del att man skulle hålla sig till en kvalificerad majoritet på två tredjedelar för att beslutet skulle bli giltigt i olika hänseenden. Såvitt jag kan se har föredragande statsrådet gått ifrån detta förslag utan att de egentligen har stöd i något remissyttrande. Tvärtom har jag funnit att de flesta — framför allt de som har skorna på, dvs. näringslivet självt — har sagt att det skulle kännas fördelaktigt, om man hade en kvalificerad majoritet i stället för en enkel när man på det här sättet skall eftersätta företrädesrätten.

Nu faller statsrådet tillbaka på en generalklausul, och det är det väl i och för sig ingenting att säga om. Men jag är kanske inte alldeles säker på att ens statsrådet Lidbom själv tycker att man med den generalklausulen har funnit Columbi ägg när det gäller att skydda aktieägarna. Det är nog för oss alla rätt klart att det är svårare att i efterhand kunna konstatera om aktieägarnas behöriga intressen har blivit eftersatta.

Vi reserverar tycker att det är en bättre lösning att hålla på en kvalificerad majoritet i de här sammanhangen, och jag yrkar därför bifall till reservationen 4.

Det finns kanske en liten förklaring — jag vet inte om den är riktig till att statsrådet har velat undvika den kvalificerade majoriteten och pekar på generalklausulen. I propositionen finns nämligen en erinran — och den är upprepad i lagutskottets betänkande — om att efter bifall till den proposition som diskuterats nu under så många timmar skulle medel ur AP-fonden kunna tillföras näringslivet. Jag kan mycket väl förstå att de som tycker att det är bra också vill skapa en situation inom ett aktiebolag där man får så litet trassel och motstånd som möjligt när man vill föra ut pengar på det sättet. Där står uppfattning mot uppfattning, och det är i och för sig inte så mycket att polemisera om.

Herr Persson i Heden kommer att tala om aktiekapitalets storlek, och det skall jag alltså inte beröra. Det finns emellertid två småsaker som jag skulle vilja ta upp, den ena närmast i form av en fråga till statsrådet. Här

skapas ju nu vissa förbud för en speciell krets av människor att uppta lån i ett aktiebolag. Tar man upp ett sådant här lån så gör man sig skyldig till en åtgärd som kan bestraffas. Jag skulle nog personligen ha tyckt att det kunde ha räckt med att i aktiebolagssammanhang en sådan handling endast hade föranlett att själva låneupptagandet blivit ogiltigt och att man hade haft någon bestämmelse om hur pengarna skulle återföras till bolaget. I det sammanhang där detta kommer är det klart att det i stor utsträckning har uppfattats som en fiskalisk åtgärd för att förhindra upptagande av lån — man har försökt hindra skattesmitning — och då tycker jag att det gäller ett brott som mera hör hemma inom skatterätten.

Jag har ändå inte reserverat mig på detta område, och anledningen till det är att det finns en massa andra straffsanktioner enligt aktiebolagslagen. Jag förutsätter att när man gör en fullständig överarbetning av aktiebolagslagen så funderar man också på om man skall ha dessa bestämmelser kvar i aktiebolagslagen. Det är väl så att många av dem faller under brottsbalken och kan beivras den vägen. Så kan det förmodligen också vara med den sak som man vill komma åt här — i varje fall i den del där det gäller att genom lån undandra medel från beskattning.

Det är en annan sak som jag vill ta upp i detta sammanhang, och jag skulle bli mycket tacksam om statsrådet ville ge en kommentar i sitt anförande. Det skapas ju i 75 b § en möjlighet till vissa dispenser när det gäller att ta upp lån. Det står att länsstyrelsen kan bifalla dispens när synnerliga skäl föreligger. I förarbetena anknyter detta direkt till de svårigheter som kan förekomma inom familjebolagen i samband med generationsskifte. Det är alltså en mycket speciell situation. Nu är det ju så att ordet "synnerlig" uttrycker att man har kvalificerade krav på bevisning — eller vad jag nu skall kalla det — i sammanhanget. Egentligen är det väl här mer fråga om att det skall föreligga vissa speciella förhållanden, och jag föreställer mig att uttrycket "särskilda skäl" i detta sammanhang kanske hade varit mer klarläggande och inte vållat så stora problem vid länsstyrelsens prövning som "synnerliga skäl" kan komma att föranleda.

Herr talman! Jag skall avsluta med detta och yrka bifall i första hand till reservationerna 3, 4, 6, 7, 8 och 9.

I detta anförande instämde herr Winberg (m).

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Man skulle väl vid det här tillfället endast kunna hänvisa till den värtalighet som här i kammaren har flödat nu under två dagar om näringslivets betydelse, stödet till näringslivet, ett effektivt näringsliv osv. och sedan endast yrka bifall till den reservation som jag speciellt skulle tala för, nämligen reservationen 7 om aktiekapitalets storlek. Jag skall bara helt kort anföra några synpunkter om detta.

Jag vill först säga att den stora förändring av näringslivets företagsformer som har ägt rum under de senaste åren — ökningen av antalet bolag har varit ganska betydande och aktiebolagsformen används nu inte

bara av de stora företagen utan också i inte ringa utsträckning av små företag — är förorsakad av bl. a. vissa beslut som har fattats här i riksdagen. Låt mig nämna ATP-systemets utformning, företagsbeskattningen och därmed givna bestämmelser om avsättningar till investeringsfond, resultatutjämnning mellan olika år som är fördelaktigare enligt aktiebolagsformen och inte minst den s. k. faktiska sambeskattningen av företagarfamiljer.

Det är sålunda fullt legitima orsaker som gjort att aktiebolagsformen har blivit så mycket vanligare. En av propositionens motiveringar för förändringen i fråga om aktiekapitalets minimigräns är dock att man bildat s. k. pappersbolag för att få en fördelaktigare beskattning -- bolag som inte bedrivit någon verksamhet. Nu har emellertid 1972 års höstriksdag beslutat om åtgärder som gör det möjligt för taxeringsmyndigheterna att utöva en effektiv taxeringskontroll. Det torde sålunda inte vara någon svårighet att kontrollera bolag som tillkommit därför att man velat kringgå vissa skattebestämmelser.

Man frågar sig då vad som är motiveringen för regeringens förslag att höja minimigränsen för aktiekapitalet så kraftigt som från 5 000 till 50 000 kronor. Den kraftiga höjningen kommer att avsevärt försvåra möjligheterna för de mindre företagen här i landet att fungera som rörelseföretag, och därmed försämras sysselsättningsmöjligheterna.

Det bör i sammanhanget nämnas att tre fjärdedelar av existerande bolag som verkligen driver rörelse kommer att beröras av denna ändring, och detta kommer att resultera i många företagsnedläggelser. Meningen är ju att så småningom även de nu existerande "5 000-kronorsbolagen" skall bli föremål för förslag om en uppräknig av aktiekapitalet till 50 000 kronor -- visserligen under en övergångstid.

Enligt propositionen skall syftet med aktiekapitalets uppräknig också vara att trygga de anställdas, samhällets och borgenärernas krav på tillräckligt ekonomiskt underlag för verksamheten. Det är givetvis en fullt legitim motivering, men jag tror att regeringens syfte i detta sammanhang motverkas, om gränsen sätts vid 50 000. Denna minimigräns på 50 000 kronor kommer onekligen att verka hindrande för nyetablering av företag. Utgångspunkten vid riksdagens bedömning av den lägsta gränsen för aktiekapitalets storlek bör vara företagens kapitalbehov och förräntningsmöjligheter.

Det är sålunda klart att gränsen blir för högt satt om den kommer att fastställas till 50 000 kronor. I motioner från centern, moderaterna och folkpartiet har föreslagits att den lägsta gränsen för aktiekapital skall sättas vid 20 000 kronor. Vi anser att gränsen inte kan sättas högre om de mindre företagen skall få möjlighet att tillämpa denna företagsform. Detta överensstämmer också helt med aktiebolagsutredningens förslag.

Det skulle vara mycket mera att säga i detta sammanhang, men på grund av att tolvslaget nu har passerats ber jag endast, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 7.

Jag vill också säga att utformningen av övergångsregleringen i första hand bör vara en fråga av ekonomisk karaktär och därför bör den bli föremål för särskild utredning. Av den anledningen yrkar jag bifall också till reservationen 9. Dessutom vill jag hemställa om bifall till reservationerna 1, 2, 5 och 8.

Torsdagen den
24 maj 1973

Konvertibla skuldebrev m. m.

Herr SVEDBERG (s):

Herr talman! Lagutskottets förevarande betänkande nr 19 handlar om aktiebolagslagen och har väl en viss samhörighet med det ärende som vi tidigare behandlade, men i utskottet har vi i varje fall ansett att det inte är behäftat med samma mått av politiskt sprängstoff som det tidigare betänkandet. Det har väl också framgått av de inlägg som här gjorts att vi i utskottet har sett ganska hovsamt på dessa frågor.

Det har sagts att vi 1975 kan förvänta en ny aktiebolagslag, men i yttranden från näringslivet har man ansett att vissa avsnitt i utredningens förslag borde behandlas redan nu, speciellt på kapitalförsörjningens område. Företagens självfinansieringskrav har, som redan påpekats, minskat år för år, och därför är det angeläget att näringslivet kan tillföras nytt kapital på annat sätt. Från både samhällets och företagens synpunkt måste det ju vara angeläget att företagen kan trygga sin kapitalförsörjning.

De ärade kammarledamöter som tidigare har hållit anföranden i denna fråga har berört de olika reservationer som fogats till utskottets betänkande. Reservationen 1, som herr Börjesson i Falköping talade för, handlar om att bolagsstämman skall kunna ge styrelsen bemyndigande att ta upp frågan om emissioner och besluta om sådana. Reserverna yrkar där avslag på det framlagda förslaget. Till detta vill jag säga att en ökning av aktiekapitalet genom nyemission enligt nuvarande bestämmelser kan beslutas av bolagsstämman inom bolagsordningens ram med vanlig enkel majoritet. Styrelsen kan också på egen hand besluta om samma förfarande, men då måste beslutet senare konfirmeras av bolagsstämman. Enligt bolagsordningen kan aktiekapitalet vara tre gånger så stort som minimikapitalet, och en nyemission kan sålunda medföra att aktiekapitalet i ett bolag blir högst tre gånger så stort som tidigare. Vill man gå längre måste bolagsordningen ändras, vilket är en omständlig procedur. Det skall bl. a. beslutas på två bolagsstämmor.

Dessa bestämmelser föreslås bli gällande även för det bemyndigande som bolagsstämman skall kunna ge styrelsen intill tiden för nästa bolagsstämma. Att ett sådant bemyndigande för styrelsen skulle leda till maktfullkomlighet hos en majoritet av aktieägarna och till en koncentration av makten inom näringslivet – som herr Börjesson sade – tycker vi som tillhör utskottsmajoriteten är litet långsökt. Däremot medger förfarandet att styrelsen kan invänta ett lämpligt marknadsläge för transaktionen. Det kan även vara värdefullt för styrelsen att kunna ingripa vid lämplig tidpunkt, t. ex. med apportemissioner, när bolaget har stort intresse av att förvärva tillgångar av olika slag. Ett förhandsbemyndigande åt styrelsen att genomföra kapitalökningar är därför enligt utskottsmajoritetens mening ett effektivt instrument, varigenom bolagets intressen bättre än tidigare kan komma till uttryck i dessa hänseenden.

Herr Börjesson i Falköping berörde även reservationen 2, som vänder sig mot förslaget att bolagsstämma skall ges rätt att fatta beslut om avvikelser från aktieägarnas företrädesrätt till nyteckning av aktier vid kontantemission. I det sammanhanget kan erinras att de tidigare aktieägarna inte har företrädesrätt vid apportemissioner, alltså där aktieförvärv betalas med annat än kontanter. Det är knappast logiskt att hävda

att det skulle medföra fara för ökad koncentration i näringslivet om det ges möjlighet för bolagsstämma att låta nämnda bestämmelser gälla även vid kontantemission. I åtskilliga fall bör ett dylikt förfarande snarast kunna verka så att intressekretsen kring bolaget vidgas och kadern av aktieägare ökar – och det kan rimligen inte vara ett uttryck för ökad maktkoncentration.

I anslutning till de båda första reservationerna kan jag erinra om det minoritetsskydd som finns inskrivet i olika avsnitt av aktiebolagslagen. Herr Lidgard har redan nämnt generalklausulen, som finns utformad i 76 §, där det enligt den föreslagna lydelsen heter:

”Bolagsstämma får ej fatta beslut, som är ägnat att bereda otillbörlig fördel åt aktieägare eller annan till nackdel för bolaget eller annan aktieägare.” – Där får domstolarna en klar anvisning. Paragrafen bör kunna få även en preventiv verkan.

Ingen har, såvitt jag kunnat uppfatta, yrkat bifall till reservationen 3. I den reservationen föreslås att det avsnitt i utskottets yttrande som behandlar AP-fonden och de 500 miljonerna skall utgå. Nu har riksdagen fattat beslut i det hänseendet, och det är väl anledningen till att reservanterna inte yrkat bifall till den reservationen.

Däremot tog herr Lidgard upp reservationen 4, som berör frågan om kvalificerad majoritet. Reservanterna hemställer att lagförslagen skall kompletteras med bestämmelser om att stämmobesluten skall fattas med kvalificerad majoritet när det gäller avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt vid penningemissioner och när det gäller bemyndigande till styrelsen.

I utskottsmajoritetens skrivning påpekas att regler om kvalificerad majoritet vid stämmobesluten inte är särskilt lämpliga i detta hänseende därför att de skyddar minoriteter av viss icke obetydlig storlek. Om minoriteten utgörs av en ägargrupp med särskilda intressen kan den även i vissa situationer lyckas hindra åtgärder som förordas av en stor majoritet bland aktieägarna.

I aktiebolagslagen finns minoritetsskyddsregler av många slag: regler om minoritetsrevisor, rätt att begära extra bolagsstämma, att få särskilt ärende behandlat vid bolagsstämma osv. Därtill finns den tidigare nämnda generalklausulen.

Kontentan är att moderaterna och folkpartisterna i utskottet med vissa modifikationer godtar de här lagförslagen, som går ut på att öka bolagens möjligheter att få in nytt kapital i sina rörelser. Däremot förkastas regeringens förslag i det här avsnittet av centerns representanter.

Reservation 7 berördes av herr Persson i Heden. Den berör aktiekapitalets storlek. Utredningen föreslog ett aktiekapital på 20 000 kronor för nybildade bolag. Det fanns dock, som vi har sett, remissinstanser som ansåg att det var nått tilltaget, och i propositionen föreslås 50 000 kronor för nybildade bolag och en övergångstid på 3 - 5 år för småbolag.

Den växande floran av bolagsbildningar – under 1972 bildades över 18 000 nya aktiebolag – skapar möjligheter att kringgå gällande skattebestämmelser och försvårar en effektiv skattekontroll. De som inte kan prestera 50 000 kronor vid startandet av ett företag bör rimligen kunna använda någon av de andra företagsformer som finns att tillgå,

nämligen enskild firma eller handelsbolag, där ägarna är personligen ansvariga för förpliktelserna, eller s. k. kommanditbolag, där åtminstone en av delägarna svarar för bolagets förbindelser. Att starta bara en liten verkstad kostar ganska mycket pengar. Nog bör vid aktiebolagsbildning en grundplåt på 50 000 kronor kunna presteras; såväl de som är anställda som leverantörerna och det allmänna bör kunna kräva det. Dessa 50 000 kronor behöver ju inte vara insatta på bankkonto utan kan vara placerade i verkstaden eller i maskiner mot säkerheter. Ett aktiekapital under 50 000 kronor måste också i de allra flesta fall i ett rörelsedrivande företag kompletteras med personlig borgen för företagets olika förpliktelser.

För redan bildade aktiebolag kommer det i en senare proposition att föreslås en övergångstid på 3--5 år. Efter den tiden är det tänkt att de skrivbordsföretag som inte vill fortsätta med det högre aktiekapitalet skall avföras ur registret. De rörelsedrivande företag som inte haft ekonomiska möjligheter att trappa upp aktiekapitalet under övergångstiden skall på ett smidigt sätt kunna övergå till annan företagsform. Det här har utskottet tyckt vara bra synpunkter och tillstyrkt propositionen även på denna punkt.

Herr Persson i Heden talade om att det vid höstriksdagen fattats beslut om vissa bestämmelser som medger en effektivare taxeringskontroll. Det är riktigt. Det skall bli möjligt att handlägga fåmansbolagens — det här berör i första hand dem — och deras ägares taxeringar i ett sammanhang. De särskilda taxeringsnämnder som taxerar bl. a. aktiebolag och ekonomiska föreningar skall kunna få hjälp i arbetet av taxeringsassistenter. Vidare skall dessa bolag, om de underlåter att lämna deklaration, kunna få betala en förseningsavgift på 500 kronor. Man menar att detta måste medföra en något effektivare kontroll, men det är klart att det inte löser hela problemet, även om det kommer att göra en del.

Reservation nr 8 behandlades av herr Enlund. Han yrkade på en utredning om en ny bolagsform för mindre företag. Som framgår av utskottets skrivning — som även berörts av herr Enlund — har detta diskuterats även av tidigare utredningar. Det har då ansetts att en motsvarighet till företagsformen GmbH/SARL inte har tradition här i landet; man menade att vi skulle kunna klara oss med en aktiebolagsform.

Som det redan har erinrats om blir inte riskåtagandet större för den mindre företagaren om han driver sitt företag som enskild firma. Kreditvärdigheten måste nämligen kompletteras med personlig borgen i de allra flesta fall.

Reservanterna bör nog kunna invänta den proposition som kommer till hösten och se vad den innehåller innan nya utredningar föreslås bli tillsatta.

Jag tror inte att herrar reservanter tagit upp något mera i betänkandet som direkt berör reservationerna. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Med hänsyn till den långt framskridna tiden skall jag fatta mig kort och bara beröra några få saker. Det har emellertid ställts en

del frågor till mig som gör det nödvändigt att jag säger åtminstone något.

Först vill jag helt kortfattat påminna om bakgrunden till den här reformen.

Vi kan konstatera att vi i vårt land har anmärkningsvärt många aktiebolag, 125 000 i runt tal. Vi kan vidare konstatera att de har ökat i antal i rask takt. År 1960 fanns det bara 44 000, år 1966 var vi uppe i 65 000 bolag och under åren 1970–1972 bildades över 40 000 bolag.

Om vi jämför dessa förhållanden med andra länders – jag tar ett enda exempel, Västtyskland – finner vi att medan Sverige har 125 000 aktiebolag har den stora industrinationen Västtyskland 85 000 bolag som är jämförliga.

Man kan fråga hur det kan komma sig att vi har en sådan enorm mängd aktiebolag i det här landet. Till en början kan konstateras att det i Sverige naturligtvis är utomordentligt lätt att bilda aktiebolag. Man behöver inte större aktiekapital än 5 000 kronor, och i realiteten behöver man inte det heller, därför att aktiekapitalet kan bestå av en revers på huvudaktieägaren själv.

Men det svarar naturligtvis inte på frågan varför vi har fått så många bolag. Varför är det så populärt att bilda bolag? Ja, bolaget är naturligtvis en bra företagsform därigenom att det medger att man bedriver ekonomisk verksamhet utan att ta personligt ansvar. Det har sina fördelar när det gäller att anskaffa kapital. Det har sina risker, som jag strax skall komma till.

Det är vidare ett faktum att aktiebolaget är fördelaktigt i Sverige i skattehänseende i vissa sammanhang. Men det är tyvärr också så – och där kommer vi till det väsentliga och det litet tråkiga – att aktiebolagsformen möjliggör fiffel och missbruk av olika slag och inte minst skatteflykt. Att det under senare år har blivit så enormt populärt att bilda bolag har tyvärr ett alldeles påtagligt samband med de här skatteflyktsmöjligheterna. Metoderna när det gäller att utnyttja och missbruka bolaget för att smita från skatter och andra sociala skyldigheter är legio. Taxeringsmyndigheterna i landet skulle kunna berätta mycket om detta.

Jag skall inte göra det; några exempel på skatteflykt är av den arten att vi alla i några sammanhang har stött på den i tidningarna. Om man är ägare av ett aktiebolag slår man helt enkelt ut vinsten på hela familjen, så slipper man progressiviteten i beskattningen, eller man använder aktiebolaget på det sättet att man i stället för att ta ut vinsten i sin lön lånar pengar av företaget för sin egen konsumtion, och eftersom man är sin egen långivare bestämmer man ju själv när man skall bli krävd på de där pengarna. Det kanske är långt om länge, det kanske är aldrig och så slipper man helt och hållet betala skatt.

Det finns otaliga andra metoder också, och det taxeringsmyndigheterna vet att berätta om dem är ganska upprörande.

Detta har varit ett av motiven för att vi har givit den här delen förtur. Vi måste ha ändringar till stånd, både höjning av aktiekapitalet och förbud mot att låna ur det egna företaget, som om det inte sätter stopp för den här typen av transaktioner i varje fall kraftigt begränsar och försvårar missbruk.

Torsdagen den
24 maj 1973

Konvertibla skuldebrev m. m.

Vad man allmänt kan kräva av en person som startar ett aktiebolag är naturligtvis att det är en seriös person. Den som startar ett företag tar på sig ett ansvar mot arbetstagarna och mot samhället. Vi vet att det tyvärr – detta får inte missuppfattas som någon avog insällning till småföretag från min sida, för det är det visst inte – finns rätt många företag som inte är önskvärda därför att de inte fyller minimikraven på ansvar gentemot löntagarna och samhället.

Industriministern nämnde häromdagen i en debatt i riksdagen, att delegationen för de mindre och medelstora företagen har gjort en kartläggning av konkursutvecklingen 1966–1970. I den utredningen kunde man konstatera – konkurserna har ju varit rätt många under senare år – att av de konkursdrabbade aktiebolagen hade hälften bara 5 000 kronor i aktiekapital. Det säger någonting om riskerna med dessa företag – de kan lätt stå på öronen. Det betyder, i den mån de har anställda, att dessa blir arbetslösa. Det innebar förr i världen också att de anställda riskerade sina lönefordringar. Detta har vi klarat nu genom att ge statlig garanti för lönefordringar. Det innebär vidare att skattefordringarna blir lidande; staten kan inte som andra borgenärer skaffa sig säkerhet. När det aktiebolag som startats med alltför stor optimism och alltför liten ansvarskänsla går i konkurs betyder det alltså att skattefordringar och samhällliga avgifter blir lidande, och vi andra får betala kalaset.

Herr Persson i Heden sade att ”det här med skatterna har ni ju klarat ut nu, så det är väl inte så mycket att bråka om”. En del förbättringar har vi naturligtvis gjort. Vi har förstärkt taxeringskontrollen, vi har också ändrat lagstiftningen så, att det blir möjligt att i ett sammanhang taxera bolaget och dess huvudaktieägare även om de bor på skilda orter. Det är ett framsteg, men det löser inte de olika problemen med möjligheterna att fuska sig till skatteförmåner genom att låna, att slå ut inkomsterna på olika familjemedlemmar osv. Tyvärr blir inte, herr Persson i Heden, dessa ändringar i aktiebolagslagstiftningen mer eller mindre överflödiga på grund av den förstärkta taxeringskontrollen och de ändringar i taxeringslagstiftningen som vi redan genomfört.

Vilka ändringar vi skall göra för att komma till rätta med missbruksriskerna och för att stoppa företag som icke är till gagn för samhället är naturligtvis en avvägningsfråga. Förbudet mot att låna ur det egna företaget för privat konsumtion tycks alla acceptera i princip, och jag skall inte närmare gå in på den frågan. Jag vill bara kort svara herr Lidgard, eftersom han ställde en fråga till mig.

Från det principiella förbudet mot att låna av det egna företaget skall dispens kunna ges i vissa typfall, t. ex. när ett familjeföretag måste låna pengar för att klara arvsskatten eller när en delägare i ett familjeföretag måste ha pengar för att lösa ut andra delägare i samma familjeföretag. Uttrycket ”synnerliga skäl” markerar att vi vill ha en restriktiv tillämpning av dispensererna, men i vissa typfall måste man alltså ge dispens, däribland dem som herr Lidgard syftade på.

Det mest kontroversiella i detta förslag är aktiekapitalets storlek. För närvarande är det 5 000 kronor. Det beloppet fastställdes 1944, när vi fick den nuvarande aktiebolagslagen, och det var detsamma redan 1895.

Vi har föreslagit en höjning till 50 000 kronor.

Låt mig först som sist säga att här finns naturligtvis ingen form av högre visdom. Det finns ingen högre visdom som säger om 20 000, 50 000, 75 000 eller 100 000 kronor är det rätta. Det är en bedömningsfråga. Vid avgörandet av den frågan får man ta hänsyn till vissa synpunkter. Den ena synpunkten är att det bakom de företag som startas måste finnas en ekonomisk ryggrad, antingen i den formen att grundaren har personligt ansvar eller, om man bildar aktiebolag, att han sätter in litet pengar, bildar en bas för verksamheten och kan ta sitt ansvar mot löntagare och samhälle.

Den andra synpunkten är att vi genom höjningen av aktiekapitalet i förening med förbudet att låna tillbaka aktiekapitalet av företaget åtminstone kraftigt skall kunna begränsa skrivbordsbolagen och missbruken av aktiebolagsformen. Vi har bedömt 50 000 kronor som en lagom gräns. Då herr Persson i Heden och andra talar om att detta är farligt med hänsyn till nyetableringen av småföretag vill jag framhålla, för det första i anslutning till vad jag nyss sagt och vad TCO påpekade i sitt remissyttrande, att det finns en del människor som gör bättre i att inte starta företag. En alltför låg gräns får vi inte ha. Enligt min bedömning är 20 000 alldeles för lågt. För det andra har jag den principiella uppfattningen att vi på alla möjliga olika sätt skall hjälpa småföretagen. Jag skall inte försöka tävla med dem som har debatterat småföretagens problem tidigare här i dag och under veckans lopp. En rad olika åtgärder från samhällets sida har vidtagits och vidtas för att hjälpa småföretagen med kapitalförsörjning, marknadsföring, export osv.

Men vi måste ändå ställa vissa sociala minimikrav även på småföretag. En småföretagare kan inte få dispens från arbetarskyddslagstiftningen. Om vi skärper arbetarskyddslagstiftningen och ställer högre krav på maskiner och arbetsmiljö så att inte arbetarna skall behöva riskera hälsan i jobbet måste de reglerna få gälla även på en liten arbetsplats. Det kan inte hjälpas. Om vi så småningom kommer att lagstifta om anställningstryggheten och bestämmer att den anställde i princip skall ha skydd mot arbetsgivarens godtyckliga behandling när det gäller uppsägningar, friställningar etc. – gäller det människor högre upp i de aktiva åren, som man måste friställa, måste man ge dem lång uppsägningstid – den dagen måste vi också acceptera att lagen gäller även för småföretagen. Vi kan inte säga att en person som råkar tjänstgöra på ett litet företag skall behöva riskera hälsan i jobbet, få lemmar avklippta i maskiner, han skall inte behöva riskera att få gå från den ena dagen till den andra eller med 14 dagars uppsägningstid, det går inte. På samma sätt, menar jag, måste vi ta en viss hänsyn till den sociala aspekten när vi bestämmer aktiekapitalets storlek. Skall man driva företag utan personligt ansvar måste det i alla fall finnas någon ekonomisk ryggrad. Då krävs ett belopp som är avsevärt högre än 20 000 kronor. Det skall vara värt det ansvar som måste finnas om man tar människor i sin tjänst.

Jag ville bara i korthet och i allt saktmod, och i förhoppningen att icke ha provocerat någon till ytterligare debatt, ge något litet av min grundsyn på de här problemen.

Jag vill till sist och litet osammanhängande och sporadiskt försöka

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

Konvertibla skuldebrev m. m.

besvara de frågor som ställts till mig. Frågan om dispens från låneförbudet har jag redan besvarat. Men det var åtminstone en till som herr Lidgard ställde. Det gällde den kvalificerade majoritet som behövs, enligt hans uppfattning, för att man skall få besluta om riktade nyemissioner där man avstår från de gamla aktieägarnas företrädesrätt eller bemyndigar styrelsen att göra den typen av emission. Herr Lidgard åberopar minoritetsskyddssynpunkter och säger att det är näringslivets egen uppfattning att här bör vara kvalificerad majoritet. Är detta näringslivets egen uppfattning, då är det ingenting som hindrar bolagen att ta in bestämmelser om kvalificerad majoritet i bolagsordningen. För min del tycker jag att det annars normalt bör räcka med enkel majoritet.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c) kort genmäle:

Herr talman! Även om jag frestar talmannens tålmod genom att nu ta till orda, måste jag för klarhetens skull fråga herr Svedberg om jag möjligen missuppfattat honom. Jag tyckte att han sade att centern inte vill tillföra bolagen något nytt kapital. Jag vill då hänvisa till att vi tidigare har arbetat för och alltså arbetar för att bolagens kapital skall ökas. Vi arbetar för att hjälpa bolagen till större möjligheter att få låna pengar. Det finns redan möjligheter för nya intressenter att teckna aktier i större eller mindre omfattning, och jag hoppas att denna möjlighet alltså skall finnas.

Herr PERSSON i Heden (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall också, herr statsråd, försöka vara så saktmodig och lugn som möjligt. Det är ju skönt att diskutera i lugnt tempo.

Statsrådet frågade varför det har bildats så många bolag, och han svarade själv att det är därför att beskattningsreglerna är gynnsammare för företag i bolagsform än för andra företagsformer. Men alla små 5 000-kronorsbolag har väl inte bildats för att komma ifrån skatt. Det torde också vara fel att försvåra – man kan nästan säga omöjliggöra – för lojala medborgare att använda en lämplig företagsform bara därför att det också finns människor i det här landet som försöker fuska med skatten.

Jag vill peka på ett par typer av företag, nämligen lantbruk och vissa serviceföretag, t. ex. bensinnackar, som uteslutande sköts av ägaren och hans hustru. Under senare tid har man börjat driva lantbruk i form av aktiebolag på grund av, som jag nämnde i mitt första inlägg, ATP-systemets utformning. Jag känner många lantbrukarfamiljer där hustrun sköter djuren ensam. Men hon kan inte tillgodoräkna sig lön av inkomsten från jordbruket därför att maken står för företaget. Eftersom hustrun inte får någon ersättning som kan deklarerar som inkomst, blir hon inte berättigad till några avdrag och hon får inte heller tillgodoräkna sig några ATP-poäng. Om verksamheten emellertid drivs i form av aktiebolag, blir det annorlunda.

Det torde väl ändå vara fel att sätta fordringarna på aktiekapital så högt att det blir omöjligt för den här typen av företagare att använda den företagsform som är lämpligast. Intill dess vi får en annan företagsform torde det vara riktigt att följa utredningens förslag om en minimigräns vid 20 000 kronor.

Herr LIDGARD (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag begärde ordet för att göra herr Svedberg uppmärksam på att jag hade yrkat bifall även till reservationen 3. Den passus i utskottsbetänkandet som vi vill ta bort med den reservationen innehåller nämligen påståenden och uttalanden som reservanterna inte vill ställa sig bakom.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Endast ett par ord till herr Persson i Heden.

Är man missnöjd med skattelagstiftningen, så är det den man skall begära ändringar i. Företagsbeskattningen är ju föremål för utredning. Det kan aldrig finnas skäl att behålla en bolagslagstiftning som innehåller tokiga regler som inbjuder till missbruk.

Herr PERSSON i Heden (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill erinra om att när ATP-reformen beslutades framfördes de synpunkterna från centerns håll. Vi har också i motioner vid ett flertal tillfällen framlagt förslag i ärendet, men de har avvisats. Jag vill än en gång säga att i avvaktan på utredningen torde det vara riktigt att fastställa aktiekapitalet i dessa småbolag i enlighet med utredningens förslag. Det vore ett bevis på att man har en viss vilja för en fortsatt existens för den mindre företagsamheten i det här landet.

Herr SVEDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber om ursäkt att jag inte uppfattade att reservanterna yrkade bifall även till reservationen 3. Det beror väl på att det inte framfördes någon motivering i det sammanhanget.

Till herr Börjesson i Falköping vill jag säga att jag väl ändå inte påstod att centern var ointresserad av att bolagen blev försörjda med kapital. Men det förhållandet att herr Börjesson och övriga centerledamöter i utskottet har yrkat avslag på förslaget om förhandsbemyndigande åt styrelsen och även på förslaget om avvikelse från företrädesrätt för tidigare aktieinnehavare tyder väl på att ni i det hänseendet är restriktiva — mycket mer restriktiva än propositionen men även i jämförelse med det förslag som moderater och folkpartister har framfört i utskottet.

Fru LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag skall på grund av den sena timmen inte ge mig in i någon debatt i detta ärende. Vi har ju hållit långa debatter om näringslivet och kapitalmarknaden de senaste dagarna, så allting har säkert blivit vinklat från alla håll.

Jag skulle emellertid vilja peka på vad som står i reservationerna 1 och 2 från centern. Där finns ett par intressanta konstateranden. Man är från centerpartiets sida inte riktigt nöjd med de instrument som vi har velat skapa för att man lättare skall kunna utföra emission av aktier.

Det har varit näringslivets önskan att man skulle skapa sådana här finansieringsformer och att man skulle anpassa villkoren efter det läge som rådde på marknaden just vid emissionstillfället. Därför har regeringen föreslagit att styrelsen skulle kunna få bemyndigande av bolagsstäm-

man att själv besluta om emission, så att den kunde ske vid mer lämplig tidpunkt.

Både när det gäller detta och när det gäller avvikelser från företrädesrätten för de hittillsvarande aktieägarna finner centerpartiet risk för maktkoncentration hos en grupp av aktieägare. Den gruppen måste ändå representera minst hälften av de på bolagsstämman representerade aktierna. Jag tycker att talet om maktkoncentration egentligen är litet av dimbildning, därför att genom de förslag som centern framför och i motiveringen för att det föreligger risk för maktkoncentration skapar man egentligen barriärer mot de grupper utanför aktieägarnas krets som skulle vara villiga att satsa kapital.

I fråga om avvikelse från företrädesrätten talar centern om att man borde skapa likställighet för alla aktieägare. Men även om aktieägarna är likställda, är de ofta mycket privilegierade i förhållande till det kapital som står utanför, t. ex. AP-fondsmedel, sådant kapital som söker sig mot företagen och verkligen skulle kunna bli ett friskt och riskvilligt kapital.

I går talade man från talarstolen om den psykologiska temperaturen inom företagen, om att man skulle ha nytt kapital för produktatsningar och att man skulle höja temperaturen i de stagnerande företagen. Genom att önska att man skall bibehålla aktieägarnas företrädesrätt – kanske på grund av vissa vinsthänsyn – kan man medverka till att emissionsvillkoren blir så snäva, att kapital från helt nya finansieringskällor inte får något fritt flöde in i företagen. Detta kan som sagt gälla bl. a. AP-fondpengar. Då är det ju fråga om hundratusentals, för att inte säga miljontals ägare, som står bakom. Detta kan ju knappast medverka till någon maktkoncentration för några få personer eller familjer som man många gånger ser i dag. Jag tror inte att någon aktieägargrupp skulle bli direkt diskriminerad. Vi har en generalklausul som ser till att ingen aktieägargrupp kan tillämpa sig otillbörliga fördelar vid olika beslut.

Jag har velat peka på detta då jag tror att man bör vara försiktig när man använder sådana uttryck. Bakom detta kan dölja sig att det blivit maktkoncentration för helt andra grupper. När man talar om att aktiebolagskapitalet nu skall bli alldeles för högt, finns det anledning att påpeka att i dag 80 procent av aktiebolagen är enmans- eller fåmansbolag. Man talar här om de små och medelstora företagen, men en stor del av dessa bolag är sådana att de till hela sin utformning borde vara vanliga firmor med personligt ansvar. När man talar om att det kanske är ATP-skäl och andra personliga skäl som gör att det bildas aktiebolag, kan det finnas anledning att påpeka att bara sedan 1970 – långt efter det att ATP skapats och blivit en allmänt känd företeelse – har antalet aktiebolag ökat med 50 procent under tre år. Troligtvis ligger skattetekniska hänsyn bakom. Statsrådet har här nämnt på vilket sätt man kan missbruka lagstiftningen. Jag skall inte gå närmare in på den saken.

Utskottet har på en punkt använt sin initiativrätt. Det är kanske en mycket liten sak, men det finns nog anledning att påpeka det. När det gäller lån till aktieägare och deras anhöriga har man i lagen helt hållit sig till släkt och svägerskapsbanden. Med hänsyn till att vi under arbetet med giftermålsbalken fått ta itu med en hel del frågor kring just familj- och samboendeförhållanden har utskottet hemställt till Kungl. Maj:t, att

även sådana personer som har en äktenskapsliknande samlevnad med aktieägare eller medlem av styrelsen inte skall kunna få lån i aktiebolagen. Jag hoppas att statsrådet i en senare revision kan ta hänsyn till det initiativ som utskottet har tagit.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c) kort genmäle:

Herr talman! På grund av att klockan är så mycket och jag vet att övriga kammarledamöter vill komma härifrån ber jag att få återkomma till denna debatt vid ett annat tillfälle, fru Lundblad. Jag vill dock konstatera att vi icke på något sätt är motståndare till att det föres in friskt kapital i aktiebolagen. Vi har inte på något sätt – vare sig i vår motion eller vår reservation – gått emot detta. Tvärtom.

Jag skall som sagt inte orda mer om detta utan ber att få återkomma vid ett annat tillfälle.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Många har åberopat den sena timmen, och det vill också jag göra. Men som representant för en rätt stor grupp företag vill jag säga några ord i anslutning till den motion vi har väckt.

Det är uppenbart att höjningen av lägsta aktiekapital är ett problem för de mindre och medelstora företagen, herr statsråd, och det kommer vi inte ifrån. Men jag hänvisar till den motion vi har väckt. Den är undertecknad av representanter för de tre icke-socialistiska partierna med mig själv som första namn. Vi säger att aktiebolagsformen är lämplig och avpassad även för småbolag. Handlaren som arbetar med sin hustru i rörelsen riskerar sambeskattning, om han måste gå över till firma. Den ena parten kommer inte heller att få åtnjuta sociala förmåner i och med en övergång till denna företagsform.

Vi tycker att det är en stor fördel att företag oavsett storlek kan röra sig inom en och samma företagsform, nämligen inom den ram som aktiebolagslagen medger. Det västtyska GmbH-systemet har just visat sig opraktiskt då ett växande företag har måst övergå till annan företagsform. Den befintliga aktiebolagslagen borde därför kunna behållas, tycker vi, med inbyggda särregler för småbolag. I dag förekommer redan vissa särregler, såsom endast en revisor upp till 500 000 kronor i aktiekapital och möjligheten till färre än tre styrelseledamöter under samma belopp. Det torde således vara möjligt att bygga in ytterligare särregler för de mindre och medelstora företagen. Datatekniken är här till hjälp och möjliggör ett centralt register med en tjänstemannastab, vilket för övrigt också är mest rationellt.

Jag snuddar här bara vid en fråga som jag anser mycket väsentlig, nämligen kravet på insyn i olika former som i dag är mycket stort och större än någonsin förut. Arbetstagarorganisationerna LO och TCO vill ha insyn i företagen. De anställda vill ha insyn och bör också få det. Kommunen där företaget är beläget vill också ha viss insyn ibland, liksom bygdens invånare. Jag skulle vilja fråga dem som talar för en höjning av aktiekapitalet: Vilken företagsform ger de här nämnda grupperna den bästa och fullständigaste insynen, aktiebolaget, kommanditbolaget, han-

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

Konvertibla skuldebrev m. m.

Torsdagen den
24 maj 1973

Konvertibla skuldebrev m. m.

delsbolaget eller den enskilda firman? Vi tycker nog från företagarkåll att aktiebolaget är den bästa formen.

Herr talman! Statsrådet Lidbom nämnde här de s. k. skrivbordsbolagen, som också i den allmänna debatten nämnts ganska mycket. Kanske har de fått alltför dåligt namn i diskussionerna. Man kanske inte alltid beaktat att i mängden av s. k. skrivbordsbolag ofta ligger ett firmanamn som skall skyddas. Kunde vi få enklare former av namnskydd, skulle säkerligen tusentals bolag här i landet avregistreras utan att lägsta aktiekapitalet skulle behöva höjas. Vidare ligger nedlagda projekt ofta kvar i bolagsform, särskilt som avveckling av bolag ofta kostar mer än etablering. Slutligen bör påpekas att det ofta finns ett samband mellan företagsetablering och lågkonjunktur på så sätt att den friställda tjänstemannen i brist på arbete ofta söker marknadsföra sitt namn och sin färdighet som konsult genom att bilda bolag.

De icke seriösa företagen kommer man tyvärr inte åt annat än i mycket liten utsträckning genom att höja aktiekapitalet, men man kan skada åtskilliga seriösa företag i deras verksamhet. Vad värre är, man skadar nyföretagandet. Vi har ett par dagar diskuterat att nyföretagandet är alltför dåligt här i landet. Om inte en minst lika bra ersättningsform för aktiebolag snarast kan presenteras, är detta förslag återigen ett exempel på en negativ attityd gentemot de mindre och medelstora företagen.

Jag vill därför, herr talman, helt kort yrka bifall till reservationerna 7 och 8 vid lagutskottets betänkande nr 19.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Börjesson i Falköping m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Falköping begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Börjesson i Falköping m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Falköping begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 214
Nej — 64
Avstår — 27

Herr TREDJE VICE TALMANNEN anförde: Propositioner ställs först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

H e m s t ä l l a n

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Börjesson i Falköping m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Falköping begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Börjesson i Falköping m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Falköping begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 216
Nej — 64
Avstår — 27

M o t i v e r i n g e n

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservationen nr 3 av herr Lidgard m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lidgard begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner lagutskottets motivering i betänkandet nr 19 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservationen nr 3 av herr Lidgard m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lidgard begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 211
Nej — 84
Avstår — 12

Torsdagen den
24 maj 1973

Konvertibla skuldebrev m. m.

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Lidgard m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lidgard begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Lidgard m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lidgard begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	217
Nej	—	84
Avstår	—	5

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Lidgard m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Persson i Heden begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Lidgard m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Persson i Heden begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	156
Nej	—	149
Avstår	—	2

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Lidgard m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Falköping begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Lidgard m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Falköping begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 156
Nej — 149
Avstår — 2

Punkten 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Lidgard m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Persson i Heden begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Lidgard m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Persson i Heden begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 156
Nej — 148
Avstår — 2

Punkterna 8–14

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 4 Förvärv av aktier i Crownair Swedish Ltd AB

Föredrogs försvarsutskottets betänkande nr 18 med anledning av propositionen 1973:124 angående förvärv av aktier i Crownair Swedish Ltd AB jämte motioner.

I propositionen 1973:124 hade Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokoll över försvarsärenden för den 13 april 1973, föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtalet om förvärv av Svenska utvecklingsaktiebolagets aktier i Crownair Swedish Ltd AB,

2. till Förvärv av aktier i Crownair Swedish Ltd AB på tilläggsstat III

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

*Förvärv av aktier i
Crownair Swedish
Ltd AB*

till riksstaten för budgetåret 1972/73 under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 820 000 kronor,

3. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ställa borgen för lån till Crownair Swedish Ltd AB med sammanlagt högst 17 000 000 kronor jämte ränta.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1973:1983 av herr tredje vice talmannen Virgin (m) och herr Petersson i Gäddvik (m) vari hemställdes att riksdagen skulle avslå Kungl. Maj:ts proposition 1973:124 samt
1973:1984 av herr Wååg m. fl. (s).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1983,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1984,
3. att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:tt att godkänna avtalet om förvärv av Svenska utvecklingsaktiebolagets aktier i Crownair Swedish Ltd AB,
4. att riksdagen till Förvärv av aktier i Crownair Swedish Ltd AB på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73 under fonden för statens aktier anvisade ett investeringsanslag av 820 000 kronor,
5. att riksdagen bemyndigade fullmäktige i riksgäldskontoret att ställa borgen för lån till Crownair Swedish Ltd AB med sammanlagt högst 17 000 000 kronor jämte ränta.

Reservation hade avgivits av herrar Petersson i Gäddvik (m) och Oskarson (m) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1983 och med avslag på motionen 1973:1984 skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:124.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Med hänsyn till tiden på dygnet skall jag uttrycka mig kortfattat.

I den proposition som vi nu behandlar föreslås att försvarsdepartementet skall köpa det helstatliga Svenska utvecklingsaktiebolagets aktier i flygbolaget Crownair. I samband med förvärvet föreslås en utökning av aktiekapitalet och att staten genom försvarsdepartementet skall ikläda sig borgen för lån till bolaget.

Förslaget är mera anmärkningsvärt än den kortfattade propositionen och det rätt måttliga anslagsbeloppet kan synas antyda. Propositionen går stick i stäv mot vad alla partier varit överens om, nämligen att flytta affärsdrivande affärsverksamhet – t. ex. förenade fabriksverken och Karlskronavarvet – från försvarsdepartementet till andra departement.

Av propositionen och av föredragningar som utskottet fått framgår att avsikten är att flygföretaget skall expandera starkt och att endast en mindre del av kapaciteten avses att utnyttjas av försvarsdepartementet underlydande myndigheter.

Torsdagen den
24 maj 1973

*Förvärv av aktier i
Crownair Swedish
Ltd AB*

Vi reservanter anser att försvarets behov av flygtransporttjänster utöver dem som kan tillgodoses inom försvarets organisation bör köpas på den marknad som finns: statlig och enskild.

För beredskap och krig bör man och kan man, liksom beträffande andra nyttigheter, planera och träffa avtal om att inom Crownair tillgängliga resurser skall kunna disponeras av försvaret. Möjlighet att utnyttja rekvisitionslagen av år 1942 finns också. Det anförda beredskapsskålet för överförande av ägaransvaret till försvarsdepartementet anser jag inte bärande. Det skulle i så fall kunna anges som skäl för att överföra en mycket stor del av landets transportresurser och mycket annat till försvarsdepartementet.

Herr talman! Med stöd av det anförda yrkar jag bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr GUSTAFSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! Det främsta motivet för att försvarsdepartementet förvärvar aktierna i Crownair Swedish Ltd AB är vårt behov av transportberedskap i händelse av krig, men det gäller också att så långt som det är praktiskt möjligt utnyttja den transportkapacitet som står till förfogande. Flygvapnet har under innevarande år ett transportbehov av 2 400 timmar med de sex flygplanen av typ DC 3 och 3 400 timmar med Pembroke. Nästa budgetår beräknas behovet bli betydligt mindre.

Samtidigt uppgår årsbehovet flygtjänster till ca 14 000 timmar för myndigheter utanför krigsmakten. Det gäller att samordna dessa transporter så att kapaciteten kan utnyttjas. Självfallet är det värdefullt ur beredskapssynpunkt om den verksamhet som skall utföras i krig kan förberedas i fred, och organisationen bör alltså anpassas med hänsyn till detta.

Nu anser reservanterna att man bör köpa sina tjänster av privata företag. Men efter vad som har upplysts i utskottet är det mycket få seriösa företag som kan erbjuda sådana tjänster det här är fråga om. Flygtransporterna är ju inte enbart en fråga om tillgång till själva flygplanen. Det behövs givetvis också piloter och tekniska resurser. Endast seriösa företag uppfyller de krav på standard och säkerhet som måste uppställas.

Staten äger faktiskt redan huvuddelen av aktierna i Crownair. Enligt propositionen har också ett preliminärt avtal träffats om förvärv av aktierna i Ehrenström Flyg AB, och det är av omistligt värde för beredskapen. Genom att samordna det statliga behovet av flygtjänster och erbjuda även andra i den mån kapaciteten räcker sanerar man verksamheten och säkerställer beredskapskravet, som är utomordentligt viktigt.

Frågan om vilket departement som skall svara för aktierna kan verka likgiltig. En sak är ganska klar. Hittills har Svenska utvecklingsaktiebolaget förvaltat statens aktier i Crownair. Det kan inte vara tillfredsställande ur principiella synpunkter, eftersom utvecklingsbolaget har helt andra uppgifter än att bedriva flygverksamhet. Då har man övervägt om det skall vara försvarsdepartementet, kommunikationsdepartementet eller industridepartementet som skall överta aktierna, och man har

Torsdagen den
24 maj 1973

*Förvärv av aktier i
Crownair Swedish
Ltd AB*

kommit fram till att försvarsdepartementet ligger närmast till för att svara för aktierna eftersom beredskapsaspekterna tillmäts så stor betydelse.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Jag vill bara ta upp det där med beredskapsaspekten, och jag skall inte heller nu bli mångordig.

Om man inte kan klara beredskapsaspekten i ett företag som till större delen är statsägt redan i nuläget utan att flytta denna uppgift till försvarsdepartementet, då undrar jag hur man egentligen kan klara beredskapsaspekter i andra fall.

Herr GUSTAFSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! Som jag sade förut så spelar det ju väldigt liten roll vilket departement som har huvudmannaskapet i den här frågan. Här har det skett överläggningar på statssekreterarnivå mellan dessa olika departement, och då har man kommit fram till att just beredskapsaspekterna är huvudorsaken till att man förvärvar de aktier det är fråga om. Därför har utskottet inte funnit anledning att ändra på det som man efter ingående överläggningar mellan berörda departement har kommit fram till.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Petersson i Gäddvik och Oskarson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Petersson i Gäddvik begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller försvarsutskottets hemställan i betänkandet nr 18 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Petersson i Gäddvik och Oskarson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Petersson i Gäddvik begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	256
Nej	-	39
Avstår	-	3

På förslag av herr tredje vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta behandlingen av återstående på dagens föredragningslista upptagna ärenden till morgondagens sammanträde.

§ 5 Herr tredje vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle bland två gånger bordlagda ärenden socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 17 och 18 i nu angiven ordning uppföras främst samt kulturutskottets betänkande nr 27 sättas närmast efter utrikesutskottets betänkande nr 14.

Nr 99

Torsdagen den
24 maj 1973

§ 6 Kammaren åtskildes kl. 1.14.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert